

O CAPODOPERĂ A GENULUI POLIȚIST

VIOLETUL

FRIEDERICH
DÜRRENMATT

SERIA NEAGRĂ

EDITURA SFYUX-V.R. 1990

FRIEDRICH DÜRRENMATT

VIOLUL

Traducere și adaptare: VASILE REBREANU
Coperta: MONICA VASINCA

**Toate drepturile asupra acestei versiuni
sînt rezervate Editurii SFYNX-V.R.**

FRIEDRICH DÜRRENMATT

V I O L U L

**Recviem
pentru romanul polițist**

O capodoperă a genului polițist

S E R I A N E A G R Ă

Editura: SFYNX — V.R. — 1990

Lui *Lazar Wechsler*
directorul filmului
și *Ladislao Vajda*
regizorul filmului

În martie, anul acesta, trebuia să țin o conferință la Cuera¹, în cadrul societății Andreas-Dahinden, despre arta de a scrie romane polițiste. Am sosit cu trenul abia la căderea nopții, totul era înghețat, iar norii pluteau jos de tot peste pustiul zăpezii viscolite. Conferința a avut loc în sala Asociației Comercianților. Public era puțin, întrucât în același timp se organizase în amfiteatrul Liceului Emil Staiger o seară de lectură din opera de bătrînețe a lui Goethe. Nici eu, nici ceilalți, n-aveam nici un chef, și mulți dintre localnici au părăsit sala înainte de încheierea expunerii. După o scurtă convorbire cu câțiva membri ai comitetului, cu doi, trei profesori de liceu, care ar fi preferat să fie și ei prezenți la lectura din opera de bătrînețe a lui Goethe, precum și cu o doamnă filantropă care conducea onorific Uniunea personalului casnic din Elveția răsăriteană, m-am retras, la „Hotelul Steinbock“ din apropierea gării, unde fusesem găzduit, după ce mi se achitase onorariul și cheltuielile de deplasare. Dar și aici domnea dezolarea. În afară de o revistă economică germană și un *Weltwoche* vechi, nici o altă lectură la-ndemână. În hotel o liniște ne-

¹ Capitala cantonului Graubünden, situat în sud-estul Elveției.

firească; de dormit nici gând, de teama cumplită că ai putea să nu te mai trezești. Noaptea, ca ieșită din vreme, halucinantă. Afară încetase ninsoarea, totul era nemișcat, felinarele de pe străzi nu se mai clătinau, nici vîntul nu mai sufla, nici țipenie de om sau viețuitoare; doar din gară un șuierat care se pierdu în văzduh. M-am dus la bar să mai beau un *whisky*. În afară de doamna cea bătrînoară, care servea, am găsit acolo încă un domn care se grăbi să se prezinte de îndată ce m-am așezat. Era dr. H., fost comandant al Poliției cantonale din Zürich, un bărbat înalt și greoi, de modă veche, purtînd de-a curmezișul, peste vestă, lanțul de aur al ceasului, cum rareori mai vezi în zilele noastre. În ciuda vîrstei, părul țepos îi era încă negru, mustața stufoasă. Ședea la bar pe unul dintre scaunele înalte, sorbea vin roșu printre rotocoalele de fum ale unui „Bahiane“ și-i spunea pe nume doamnei care servea. Glasul îi era puternic, mișcările vioaie, un om deschis, care mă atrăgea și în aceeași măsură mă și intimida. Cînd s-a făcut aproape ora trei și la primul „Johnnie Walker“ s-au mai adăugat alte patru, bătrînul mi-a propus să mă ducă a doua zi dimineața la Zürich, cu Opel-Kapităm^{ul}ul său. Am primit invitația, întrucît nu cunoșteam decît superficial regiunea din jurul orașului Cuera și în general această parte a Elveției. Dr. H. venise în Graubünden ca membru al unei comisii federale și fiindcă vremea rea îl împiedicase să se întoarcă, luase și el parte la con-

ferința mea, fără să-și dea părerea asupra ei, dar spunându-mi o dată:

— Vorbești cu destulă stîngăcie.

A doua zi de dimineată am pornit la drum. Eram ca paralizat pentru că în zori înghițisem două pastile de Medomin spre a mai putea dormi puțin. Întunericul încă stăruia, cu toate că trebuia să fie ziuă de mult; undeva lucea o geană de cer metalic. În rest se înghesuiau nori trîndavi, împovărați de zăpadă; iarna părea că încă nu vrea să părăsească aceste meleaguri. Orașul era împresurat de înălțimi care n-aveau totuși nimic maiestuos, semănînd mai degrabă cu îngrămădiri de bolovăniș, ca și cum s-ar fi săpat un nemărginit mormînt. Evident, așa era și Cuera, un oraș numai piatră, cenușiu, cu mari clădiri administrative. Mi se părea de necrezut că pe-aici creștea vița-de-vie. Am încercat să pătrundem în orașul vechi, dar mașina greoaie s-a rătăcit; am nimerit în fundături înguste și pe străzi cu sens unic, ceea ce ne-a silit să facem grele manevre de întoarcere, spre a ieși din labirintul caselor; caldarîmul era acoperit de gheață, astfel că am fost bucuroși să ne îndepărtăm de oraș, cu toate că nu văzusem mai nimic din această veche reședință episcopală. Era parcă o fugă. Moțaiam obosit, ca de plumb; printre norii joși se strecura, fantomatic, o vale ninsă, încremenită de frig. Nu știu cît a durat goana, pînă ce ne-am apropiat cu precauție de un sat mai mare, sau poate era un orășel. Dintr-o dată totul fu scaldat în soare, într-o lumină atît de puternică și orbitoare,

Încît întinderea de zăpadă prinse a se topi. O ceață alburie se desprinsese de pămînt, spre a se împrăștia în chip ciudat peste cîmpurile de omăt, ascunzîndu-mi iarăși priveliștea văii. Toate se desfășurau ca într-un vis urît, vrăjit, ca pentru a mă împiedica să cunosc această parte a țării, acești munți.

Mă cuprinsese iar oboseala, care se adăuga la chinuitorul pîrîit al pietrișului presărat pe drum; la un pod, mașina începu să derapeze ușor; dădurăm apoi și peste un transport militar; parbrizul se murdări atît de tare, încît ștergătoarele nu izbutiră să-l mai curețe. H. ședea ursuz lîngă mine, la volan, absorbit, concentrat să urmărească drumul anevoios. Îmi părea rău că primisem propunerea lui și blestemam *whisky*-ul și Medominul. Situația se îmbunătăți încetul cu încetul. Valea reapăru, cu contur mai firesc. Pretutindeni ferme, ici-colo mici fabrici, curățenie și sărăcie și, în cele din urmă, șoseaua fără gheață și zăpadă, strălucind de umezeală, dar sigură, îngăduindu-ne să luăm oarecare viteză. Nu ne mai strîmtorau munții care începeau să se îndepărteze. Am oprit la o stație de benzină.

Casa îmi făcu de la început o impresie ciudată, poate fiindcă se deosebea de mediul înconjurător îngrijit, tipic elvețian. Era sărăcăcioasă, mustea din ea umezeala; de pe acoperiș se prelingeau pîraie. O jumătate era din piatră, iar cealaltă: un șopron al cărui perete de lemn, de-a lungul șoselei, era acoperit cu afișe vechi peste care se pusese răltele, straturi, straturi:

„Fumați tutun Burrus chiar și în pipe moderne“; „Beți »Canada Dry«“; „Sport Mint“; „Vitamine“; „Ciocolată cu lapte «Lindt»“ ș.a.m.d. De-a latul peretelui era scris cu litere uriașe: „Pneu Pirelli“. Cele două pompe de benzină erau înfipite în fața jumătății de piatră a casei, pe un loc prost pavat, cu gropi; totul îți făcea impresia de dărăpănare, în ciuda soarelui care părea acum să împungă, aproape supărător.

— Să coborîm, spuse fostul comandant; m-am supus, fără să-i pricep intenția, bucuros să respir aer proaspăt.

Pe o bancă de piatră, în fața ușii date de perete, ședea un bătrîn. Era nebărbierit și nespălat; purta un halat de culoare deschisă, murdar și mototolit, niște pantaloni negri cu un luciu unsuros, care cîndva fuseseră ai unui smoching; în picioare, papuci vechi. Holba ochii prostit, și am simțit de departe duhoarea băuturii; absint. Caldărîmul în jurul băncii era acoperit cu mucuri de țigări ce pluteau în apa zăpezii topite.

— Bună ziua, spuse comandantul, stînjenit deodată, după cum mi se păru. Te rog să-mi umpli rezervorul. Super. Curăță, te rog, și parbrizul. Apoi se întoarse spre mine: Să intrăm.

Abia atunci am băgat de seamă firma cîrciumii: o placă roșie de tinichea, prinsă deasupra singurului geam care se vedea, iar deasupra ușii se putea citi: „La Rose“. Am intrat într-un coridor murdar: duhoare de rachiu și bere. Comandantul a luat-o înainte, a deschis o ușă de lemn, ca unul care cunoștea locul.

Sala de consumație era sărăcăcioasă și întunecată; cîteva mese și bănci simple de lemn; pe pereți erau lipite fotografii cu stele de cinematograf, decupate din reviste ilustrate; postul de radio austriac transmitea un mercurial pentru Tirol, iar îndărătul tejghelei stătea o femeie uscătivă, care cu greu putea fi observată. Îmbrăcată într-un capot, clătea paharele, pufăind dintr-o țigară.

— Două cafele cu frișcă, ceru comandantul.

Femeia începui să se agite, iar din încăperea învecinată ieși o chelneriță șleampătă, de vreo treizeci de ani, după cum mi se păru mie.

— Are șaisprezece, mormăi comandantul.

Ne servi fata. Purta o fustă neagră și o bluză albă, pe jumătate descheiată, sub care nu mai avea nimic; era nespălată. Părul îi era nepieptănat și blond, cum îl avusese pesemne cîndva și femeia de după tejghea.

— Mulțumesc, Annemarie, zise comandantul și puse banii pe masă.

Nici fata nu-i răspunse, nici măcar nu-i mulțumi. Ne băurăm cafeaua în tăcere; era îngrozitoare. Comandantul își aprinse o „Bahiană“. Postul de radio austriac anunța acum cota apelor, în timp ce fata își tîrșea papucii prin încăperea vecină unde se întrezărea lîcînd ceva albicios, fără îndoială un pat în dezordine.

— Să mergem, fu de părere comandantul.

Afară, după ce aruncă o privire asupra pompei de benzină, plăti. Bătrînul pusese benzina și curățise parbrizurile.

— Pe curînd, zise comandantul luîndu-și rămas bun și iar mă uimi neajutorarea lui; bătrînul nu-i răspunse nici de data asta; se așează pe bancă, cătînd cu o privire stinsă, pierdută, prostită.

Ajunși la Opel-Kapitän l-am mai privit o dată; bătrînul, cu fața transfigurată de o credință puternică, strîngea pumnii, scuturîndu-i și murmura întretăiat:

— Aștept, aștept, va veni, va veni.

Ca să fiu cinstit, începu într-un tîrziu dr. H. pe cînd ne pregăteam să trecem peste pasul Kerenzer — șoseaua era iarăși înghețată, iar în vale, Walensee sclikea rece, respingător; oboseala ca de plumb a Medominului îmi revenise împreună cu amintirea gustului de fum al *whisky*-ului și cu impresia alunecării într-un vis absurd, fără sfîrșit — ca să fiu cinstit, n-am prețuit niciodată prea mult romanele polițiste și-mi pare rău că și dumneata te îndeletnicești cu asta. Pierdere de vreme! Ceea ce ai spus ieri în conferința duminică se mai întîmplă, într-adevăr; de cînd politicienii abdică într-un chip atît de condamabil de la îndatoririle lor — fără-ndoială că știu acest lucru, fiind și eu politician, deputat, după cum vei fi auzit (n-o știam; îi auzeam glasul ca din depărtare, retransat înapoia oboselii mele, totuși atent, ca un animal în vizuină) — oamenii nădăjduiesc că măcar poliția se va pricepe să țină ordine în lume, cu toate că nu-mi pot închipui o speranță mai nenorocită decît asta. Din păcate,

În toate aceste povestiri polițiste se mai practică și o altă șarlatanie. Nu mă gîndesc la faptul că toți criminalii voștri își primesc pedeapsa. Acest basm frumos e necesar din punct de vedere moral, face parte din minciunile care susțin statul, ca și cucernica zicală că meseria de criminal nu-i rentabilă. Dar n-ai decît să privești societatea omenească pentru a-ți da seama care-i adevărul în această privință — vreau să trec însă peste asemenea amănunte, fie și numai din principii comerciale, pentru că orice public și fiecare contribuabil are dreptul la eroii lui și la un *happy-end*. Sîntem în egală măsură obligați, atît noi, cei de la poliție, cît și voi, literații, să li-l punem la îndemînă. Ceea ce mă supără mai mult în romanele voastre e acțiunea. Aici înșelătoria e prea absurdă și nerușinată. Vă făuriți logic acțiunea, ca o partidă de șah; aici criminalul, acolo victima, dincoace complicele, dincolo profitorul; e de ajuns ca detectivul să cunoască regulile și să repete partida, că l-a și descoperit pe criminal, ajutînd dreptatea să triumfe. Ficțiunea aceasta mă înfurie. Realitatea se interferează cu logica numai în parte. Unde mai pui că și noi, cei de la poliție, sîntem de asemenea siliți să procedăm logic, științific; dar factorii care ne încurcă socotelile, care ne strică jocul, sînt atît de frecvenți, că foarte deseori numai norocul pur în profesie și întîmplarea hotărăsc în favoarea sau defavoarea noastră. Dar, în romanele voastre, întîmplarea nu joacă nici un rol, iar dacă există ceva din ea, devine îndată soartă, fatalitate: de

cînd lumea, voi, scriitorii, sacrificați adevărul în favoarea regulilor dramatice. Dați dracului odată regulile astea! Un caz, dacă nu-i cunoști toate ascunzișurile, nu poate fi rezolvat ca o problemă de matematică, și de obicei cunoști doar cîteva dintre elemente, de cele mai multe ori de importanță secundară. Apoi, întîmplarea, incalculabilul, incommensurabilul joacă un rol prea mare. Legile noastre se sprijină numai pe probabilitate, pe statistică, nu pe cauzalitate; se potrivesc numai în general, nu și în cazurile speciale. Individul nu intră în socoteală. Mijloacele noastre criminalistice nu sînt suficiente și cu cît le completăm mai mult, devin, în fond, mai neîndestulătoare. Dar vouă, scriitorilor, nici că vă pasă. Voi nu încercați să vă hărțuiți cu o realitate, care se sustrage mereu, în schimb clădiți o lume care trebuie dominată. Această lume poate că e desăvîrșită, s-ar putea să fie așa, dar e o minciună. Lăsați desăvîrșirea la o parte dacă vreți să progresați, să ajungeți la fapte, la realitate, cum se cuvine bărbaților, altfel batem pasul pe loc, absorbiți de exerciții stilistice nefolositoare. Dar să revin la obiect.

În cursul acestei dimineți ai fost desigur surprins de unele lucruri. Întîi, cred, de felul meu de a vorbi; un fost comandant al poliției cantonale din Zürich ar trebui să nutrească păreri mai moderate, sînt însă bătrîn și nu-mi mai fac iluzii. Îmi dau seama cît de îndoielnic e totul, de cît de puține sîntem în stare, cît de ușor ne putem înșela, dar tocmai din acest motiv tre-

buie să acționăm, chiar cu riscul de a acționa greșit.

Ai fost surprins, fără-ndoială și de faptul că m-am oprit adineori la acea mizerabilă stație de benzină. Îți voi mărturisi însă imediat: ne-trebnicul acela jalnic și beat, care ne-a servit cu benzină, a fost colaboratorul meu cel mai destoinic. Socot — pe legea mea — că mă încep întrucîtva în meserie, dar Matthäi a fost un adevărat geniu, depășind pe oricare dintre detectivii noștri.

Întîmplarea s-a petrecut acum vreo nouă ani, continuă H. după ce depăși un camion al Companiei Shell. Matthäi a fost unul dintre comisarilor mei, sau, mai bine zis, unul dintre locotenenții mei, fiindcă la poliția cantonală purtăm grade militare. Era jurist ca și mine. Își luase doctoratul la Basel, de unde era originar; în anumite cercuri cu care venea în contact „profesional“, mai apoi și în rîndurile noastre, a fost supranumit „Matthäi în finală“. Era o fire singuratică, îmbrăcat corect, impersonal, formalist, fără relații; nu fuma și nu-i plăcea băutura, dar își stăpînea cu duritate și nemilos meseria, și pe cît era de dușmănit, pe atît re-purta succese. Nu l-am înțeles pe de-a-ntregul niciodată. De fapt eram singurul care-l simpatizam — asta, pentru că în general îmi plac oamenii cu mintea clară, cu toate că lipsa lui de umor mă călca adesea pe nervi. Avea o inteligență remarcabilă, dar, datorită structurii exagerat de rigide a țării noastre, își pierduse sensibilitatea. Era un spirit organizatoric, care

mînuia aparatul polițienesc întocmai ca pe un calculator. Nu se căsătorise, nu vorbea nicio dată despre viața lui particulară, pe care probabil nici n-o avea. Se arăta preocupat exclusiv de profesiune, și cu toate că era un criminalist de mare clasă, o exercita fără patimă. În ciuda îndărătniciei neobosite, dovedite în muncă, activitatea părea totuși să-l plictisească, pînă cînd se împotmoli într-un caz care-i răscoli brusc pasiunea.

Tocmai în vremea aceea doctorul Matthäi atinsese punctul culminant al carierei sale. La departament se iviseră unele greutăți în privința lui. Consilierul guvernamental începuse să fie preocupat de pensionarea mea și, în consecință, și de găsirea unui succesor. De fapt, singurul care intra în discuție era Matthäi. Viitoarea sa alegere întîmpina totuși obstacole, care nu puteau fi trecute cu vederea. Nu numai că nu era înscris în nici un partid, dar și subalternii ar fi avut de obiectat. Pe de altă parte nici acolo sus nu se putea trece peste un funcționar atît de destoinic; de aceea, cînd a sosit rugămintea statului iordanian să le trimitem la Amman un specialist, pentru a le reorganiza poliția, cererea a fost binevenită: Zürichul l-a propus pe Matthäi, acceptat atît de Berna, cît și de Amman. Toți au răsuflet ușurați. Alegerea l-a bucurat nu numai din punct de vedere profesional. Avea cincizeci de ani — soarele deșertului nu putea să nu-i priască; se bucura de plecare, de zborul peste Alpi și Mediterana, îl preocupa chiar o plecare definitivă, inten-

ționînd ca mai tîrziu să se retragă la sora lui, văduvă, care locuia în Danemarca. Tocmai își golea biroul din clădirea Poliției cantonale, din Kasernenstrasse, cînd primi un telefon.

Matthäi a înțeles cu destulă greutate informația telefonică încîlcită, spuse comandantul continuîndu-și povestirea. Îl chema unul dintre vechii lui „clienți“, un negustor ambulant cu numele von Gunten, din Mägendorf, un cătun în apropiere de Zürich. E drept că Matthäi nu mai avea chef să se ocupe de acest caz în ultima după-amiază pe care o petrecea în Kasernenstrasse; biletul de avion era cumpărat, plecarea fiind fixată peste trei zile. Eu însă lipseam; mă aflam la o consfătuire a comandanților de poliție ce se ținea la Berna și eram așteptat să mă întorc abia spre seară. În cazul anunțat se impunea o acțiune urgentă; lipsa de experiență ar fi putut zădărnici totul. Matthäi a cerut legătura cu postul de poliție din Mägendorf. Era pe la sfîrșitul lui aprilie; afară turna cu găleata, föhn-ul bîntuia acum și în oraș, fără ca zăpușeala neplăcută care te sufoca, să scadă.

La celălalt capăt al firului a răspuns polițistul Riesen.

— Plouă și la Mägendorf? a întrebat posomorît Matthäi, cu toate că răspunsul era ușor de ghicit; fața i s-a întunecat și mai mult.

A ordonat apoi ca negustorul ambulant să fie supravegheat în chip discret la cîrciuma „Hirschen“. Matthäi a pus receptorul la loc.

— S-a întâmplat ceva? a întrebat Feller curios, ajutându-i la împachetat.

Şeful se pregătea să ia o întreagă bibliotecă adunată încetul cu încetul.

— Plouă şi la Mägendorf, a răspuns comisarul. Sesizaţi echipa volantă.

— Asasinat?

— Ploaia e o porcărie, a mormăit Matthäi drept răspuns, fără să-i pese că-l jignează pe Feller.

Înainte de a se urca în maşină, unde-l aşteptau nerăbdători procurorul şi sublocotenentul Henzi, Matthäi a răsfoit dosarul lui von Gunten. Individul mai fusese condamnat. Atentat la pudoare împotriva unei fete de paisprezece ani.

Ordinul de a-l supraveghea pe negustorul ambulant s-a dovedit o greşală care în nici un caz nu putea fi prevăzută. Mägendorf constituia o mică obîrşie. Cei mai mulţi dintre locuitori erau ţărani, cu toate că unii lucrau în vale, în fabrici, iar alţii la cărămidăria din apropiere. Ce-i drept, erau şi cîţiva „orăşeni“ care locuiau aici, la ţară, doi, trei arhitecţi şi un sculptor clasicizant, dar aceştia nu se amestecau în treburile satului. Toţi se cunoşteau între ei; cei mai mulţi erau înrudiţi. Între sat şi oraş, deşi nu în chip oficial, exista un conflict latent, deoarece pădurile care împrejmuiău cătunul erau proprietatea oraşului, situaţie de care nici un adevărat ţăran din Mägendorf nu ţinuse seamă vreodată şi care, odinioară, dăduse mult de lucru autorităţilor silvice. Acestea ceruseră şi

obținuseră, cu ani în urmă, înființarea unui post de poliție la Mägendorf. La asta se mai adăuga și faptul că duminica sătucul era inundat de o mulțime de orășeni care rămîneau și peste noapte, atrași de hanul „Hirschen“. Ținînd seama de toate astea, polițistul de aici trebuia să fie priceput în meserie, dar pe de altă parte să se dovedească prevenitor și omenos față de sat. Polițistul Wegmüller, care fusese numit aici, înțelesese repede cum stau lucrurile. Se trăgea dintr-o familie de țărani, bea zdravăn și-i ținea pe cei din Mägendorf cu superioritate în frîu, dar, firește, cu atîtea concesii, încît ar fi trebuit să intervin; totuși îl socoteam răul cel mai mic, atitudine la care mă constrîngea și lipsa de personal. Aveam liniște și-l lăsam pe Wegmüller în pace. Dar locțiitorii lui, în perioada cînd el se afla în concediu, aveau de furcă. Tot ce făceau era greșit în ochii celor din Mägendorf. Cu toate că, datorită situației economice înfloritoare, braconajul și furtul de lemne, în ocolul silvic aparținînd orașului, deveniseră de mult de domeniul legendei, totuși tradiționala lor îndărătnicie față de autoritatea statului mocnea mai departe în rîndurile populației. Riesen, mai cu seamă, a întîmpinat de data asta greutăți. Era un flăcău simplu, ușor de jignit și lipsit de umor, care nu putea face față zeflemelilor neîncetate ale sătenilor din Mägendorf, susceptibilitatea lui fiind exagerată chiar și pentru locuri mai obișnuite decît satul acesta. Îndată ce-și termina rondurile cerute de serviciu și controalele zilnice, dispărea de tea-

ma țăranilor. În aceste condiții s-a dovedit cu neputință a-l urmări cu discreție pe negustorul ambulant. Apariția polițistului la cîrciumă, la „Hirschen“, pe care de altfel o ocolea cu teamă, a apărut din capul locului o acțiune a forței publice. Polițistul s-a mai și așezat în chip demonstrativ față în față cu negustorul ambulant, așa încît țăranii curioși au amuțit.

— Cafea? a întrebat cîrciumarul.

— Nimic, a răspuns Riesen, sînt aici în in-res de serviciu.

Țăranii s-au holbat curioși la negustorul ambulant.

— Da ce-a făcut? a întrebat un bătrîn.

— Nu te privește.

Cîrciuma era scundă, plină de fum: o vizuină din lemn, căldură apăsătoare; cu toate astea patronul nu aprindea lumina. Țăranii stăteau la o masă lungă, avînd în față vin alb sau bere și se profilau ca niște umbre pe geamurile cu reflexe argintii, pe care ploaia curgea șiroaie. De undeva răzbătea clămpănitul unui fotbal de masă. De altundeva sunetul și uruitul unui to-nomat american.

Von Gunten bea rachiu de cireșe. Se temea. Ședea ghemuit într-un colț, cu brațul drept sprijinit de toarta coșului său și aștepta. I se părea că șade acolo de o veșnicie. Toată atmosfera era tăcută, mocnită, dar amenințătoare. Geamurile s-au mai luminat, ploaia s-a mai potolit și deodată s-a ivit iar soarele. Doar vîntul mai urla și mai zgîlția încă zidurile. Von Gun-

ten a fost bucuros cînd a auzit, în cele din urmă, mașinile sosind.

— Hai, i-a spus Riesen ridicîndu-se.

Au ieșit amîndoi. În fața cîrciumii aștepta o limuzină de culoare închisă și duba echipei volante; mașina sanitară venea în urmă. Piața satului era scăldată într-un soare strălucitor. La fîntînă stăteau doi copii, de vreo cinci, șase ani, o fetiță și un băiat, fetița cu o păpușă sub braț. Băiatul cu un bici mic.

— Von Gunten, șezi lîngă șofer! i-a strigat Matthäi prin geamul limuzinei, și apoi, după ce negustorul ambulant s-a așezat răsufliînd ușurat, de parcă acum se afla în siguranță, iar Riesen s-a urcat în cealaltă mașină, a adăugat: Acum, arată-ne ce-ai găsit în pădure.

Au mers prin iarba udă deoarece drumul spre pădure se prefăcuse într-o mocirlă noroioasă; curînd după aceea, printre tufișuri, în frunziș, nu departe de marginea pădurii, au dat de micul cadavru și s-au așezat în jurul lui. Au tăcut cu toții. Din ramurile foșnitoare cădeau încă picuri mari, argintii, sclipind ca diamantele. Procurorul și-a aruncat țigara — o „Brissago“ — și a călcat peste ea perplex. Henzi n-a îndrăznit să privească. Matthäi i-a spus:

— Henzi, un polițist nu se uită niciodată în lături.

Fotografii și-au pregătit aparatele.

— Greu de găsit urme după ploaia asta, a zis Matthäi.

Dintr-o dată au răsărit printre cei de față băiețașul și fetița, privind țintă într-acolo, fetița tot cu păpușa în brațe și băiatul tot cu biciul lui.

— Îndepărtați copiii.

Un polițist i-a luat de mână, conducându-i spre șosea, unde micuții s-au oprit.

Dinspre sat s-a ivit prima ceată de oameni, cu cârciumarul printre ei, acesta putînd fi recunoscut de departe după șorțul său alb.

— Faceți cordon, a ordonat comisarul.

Cîțiva s-au așezat în posturi. Alții au început să scotocească prin împrejurimi. Apoi s-au agitat primele blițuri.

— O cunoști pe fetiță, Riesen?

— Nu, domnule comisar.

— Ai mai văzut-o prin sat?

— Cred că da, domnule comisar.

— Ați fotografiat-o?

— Mai facem două fotografii de sus.

Matthäi a așteptat.

— Urme?

— Nimic. Totul înnămolit.

— Ați cercetat nasturii? Amprente digitale?

— Nici o speranță după ploaia asta torențială.

Matthäi s-a aplecat apoi cu băgare de seamă.

— Cu un brici, a constatat el, după care a adunat prăjiturile împrăștiate, punîndu-le cu grijă în coșuleț.

— Covrigi.

Un polițist a anunțat că cineva din sat ar dori să le vorbească. Matthäi s-a ridicat. Procuror-

rul a privit spre marginea pădurii unde aştepta un cm cu părul alb, cu o umbrelă agăţată de braţul stîng. Henzi sta rezemat de un fag. Era livid. Negustorul ambulant se aşezase pe coşul său, susţinînd una şi bună:

— Am trecut numai întîmplător, numai întîmplător!

— Aduceţi-l aici pe bătrîn.

Omul cu părul alb a venit prin tufiş şi a încremenit.

— Doamne, Doamne! a îngăimat el doar.

— Îmi permiteţi să vă întreb cum vă cheamă? i-a spus Matthäi.

— Sînt învăţătorul Luginbühl, a răspuns încet omul cu păr alb, privind în lături.

— O cunoaşteţi pe fetiţa asta?

— Gritli Moser.

— Unde locuiesc părinţii ei?

— La Moosbach.

— Depart de sat?

— Un sfert de oră.

Matthäi a privit într-acolo. Era singurul care se încumeta să se uite într-acolo. Nici unul nu scotea un cuvînt.

— Cum s-a întîmplat? a întrebat învăţătorul.

— O crimă de natură sexuală. Fetiţa învăţa cu dumneavoastră la şcoală?

— Cu domnişoara Krumm. În clasa a treia.

— Familia Moser mai are şi alţi copii?

— Gritli era singură la părinţi.

— Ar trebui să-i anunţe cineva.

N-a răspuns nimeni.

— Poate dumneavoastră, domnule învățător? a întrebat Matthäi.

Luginbühl a rămas tăcut cîtva timp.

— Să nu mă credeți laș, a spus el în cele din urmă șovăind, dar n-aș vrea s-o fac, nu pot, a adăugat în șoaptă.

— Înțeleg, a răspuns Matthäi. Poate preotul?

— E în oraș.

— Bine, domnule Luginbühl, puteți pleca, a încheiat calm comisarul.

Învățătorul s-a îndreptat spre șosea, unde țăranii se adunaseră unul după altul.

Matthäi a aruncat o privire întrebătoare spre Henzi, care continua să stea rezemat de fag.

— Vă rog, nu pot, domnule comisar, a rostit sublocotenentul încet.

Nici procurorul n-avea tăria s-o facă. Matthäi s-a mai uitat o dată într-acolo, apoi la rochia roșie din tufiș, ruptă, năclăită de sînge și ploaie.

— În cazul ăsta am să mă duc eu, a zis el și a luat coșulețul cu covrigi.

„Moosbach“ era situat într-o mică adîncitură mlăștinoasă, lîngă Mägendorf. Matthäi a lăsat mașina de serviciu în sat și a pornit pe jos. Voia să mai cîștige timp. A zărit casa de la distanță. Deodată s-a oprit și s-a răsucit pe călcîie. Auzise pași. Erau băiețașul și fetița, cu obrajii îmbujorați. O luaseră pesemne pe scurtătură, altminteri nu-și putea explica sosirea lor.

Matthäi și-a văzut mai departe de drum. Casa era joasă, cu pereți albi și bîrne întune-

cate, iar deasupra cu acoperiș de șindrilă. În spatele casei pomi fructiferi, iar în grădină pământ negru. În față un bărbat crăpa lemne. Ridicînd privirea, l-a observat pe comisarul care se apropia.

— Ce doriți? a întrebat omul.

Matthäi a șovăit, încurcat, apoi s-a prezentat și l-a întrebat, doar pentru a mai cîștiga timp:

— Domnul Moser?

— Eu sînt, ce doriți? a spus iar omul.

S-a apropiat, cu toporul în mînă, oprindu-se în fața lui Matthäi. Avea vreo patruzeci de ani. Era uscățiv, cu chipul brăzdat; ochii suri cătau iscoditori la comisar. În ușă s-a ivit o femeie, și ea în rochie roșie. Matthäi se frămînta cum să înceapă. Chibzuia de mult, dar nu găsise încă soluția. În clipa aceea i-a venit Moser în ajutor. Zărise coșulețul în mîna lui Matthäi.

— I s-a întîmplat ceva lui Gritli? a întrebat el privindu-l din nou stăruitor pe comisar.

— Ați trimis-o undeva pe fetiță? s-a interesat Matthäi.

— La bunica ei, în Fehren, a răspuns țăranul.

Matthäi a stat pe gînduri; Fehren era satul învecinat.

— Făcea deseori drumul ăsta? a întrebat.

— În fiecare miercuri și sîmbătă după-masă, i-a răspuns țăranul, apoi, cuprins dintr-o dată de o spaimă năprasnică, a adăugat: De ce vreți să știți? De ce aduceți înapoi coșulețul?

Matthäi a așezat coșulețul pe buturuga pe care Moser crăpase lemne, apoi a spus:

— Gritli a fost găsită moartă în pădurea de lângă Mägendorf.

Moser nu s-a urnit. Și nici femeia în rochie roșie, care continua să stea în cadrul ușii. Matthäi a văzut cum dintr-o dată fața bărbatului s-a făcut lividă, năpădită de sudoare, șiroaie de sudoare. S-ar fi uitat bucuros în altă parte, era însă ca vrăjit de această față, de această sudoare și au rămas așa, uitându-se țintă unul la altul.

— Gritli a fost omorâtă, s-a auzit Matthäi rostind cu un glas ce i se părea lipsit de compătimire, fapt care l-a supărat.

— Dar nu e cu puțință, nu pot exista asemenea monștri, a șoptit Moser și toporul îi tremura în mână.

— Totuși există, domnule Moser, i-a spus Matthäi.

Bărbatul continua să-l privească țintă.

— Vreau să merg la copilul meu, a șoptit el cu glas stins.

Comisarul a dat din cap.

— Eu n-aș face asta, domnule Moser; știu că e groaznic ceea ce spun, dar e mai bine să nu te duci să-ți vezi fetița.

Moser s-a apropiat și mai mult de comisar, atît de aproape, încît cei doi bărbați se priveau ochi în ochi.

— De ce e mai bine? a strigat el.

Comisarul nu i-a răspuns.

Moser a mai legănat o clipă toporul în mână, ca și cînd ar fi vrut să lovească; dar s-a întors și s-a îndreptat spre soția lui, care continua să

stea în uşă. Tot nemişcată, tot mută. Matthäi a aşteptat. Nu i-a scăpat nimic, şi deodată şi-a dat seama că scena aceasta n-o va uita nici-odată. Moser şi-a îmbrăţişat soţia, zguduit dintr-o dată de un suspin înăbuşit. Şi-a ascuns faţa în umărul ei, în timp ce privirile femeii au rămas aţintite în gol.

— Mîine seară veţi putea s-o vedeţi pe micuţa voastră Gritli, le-a făgăduit neajutorat comisarul. Va arăta ca adormită.

Deodată femeia a început să vorbească.

— Cine e ucigaşul? a întrebat ea cu un glas atît de liniştit, încît Matthäi s-a speriat.

— Asta o voi afla, doamnă Moser.

De astă dată femeia l-a întrebat ameninţător, poruncindu-i parcă.

— Făgăduiţi?

— Făgăduiesc, doamnă Moser, a rostit comisarul cuprins dintr-o dată de dorinţa de a se îndepărta cît mai curînd de acolo.

— Pe fericirea dumneavoastră?

Comisarul a şovăit.

— Pe fericirea mea, a rostit el în cele din urmă.

De altfel asta şi voia să spună.

— Atunci plecaţi, i-a cerut femeia. Aţi jurat pe fericirea dumneavoastră.

Matthäi ar fi vrut să mai adauge un cuvînt de mîngîiere, dar nu-i venea nimic în minte.

— Îmi pare rău, a mai rostit cu glas domol şi a făcut cale întoarsă.

A pornit încet pe drumul pe care venise. Avea în faţă satul cu pădurea. Deasupra, cerul

era acum limpezit de nori. La marginea șoselei i-a zărit din nou pitulați pe cei doi copii, care după ce a trecut ostenit pe lângă ei, l-au urmat cu pași mărunți. Apoi, deodată, Matthäi a auzit dinspre casa care o părăsise un răcnet ca de animal. A grăbit pasul fără să-și poată da seama care dintre părinți plîngea așa, bărbatul sau femeia.

Primele dificultăți s-au ivit pentru Matthäi o dată cu întoarcerea la Mägendorf. Duba cu echipa volantă plecase din sat și-l aștepta. Locul crimei și împrejurimile mai apropiate fuseseră cercetate cu de-amănuntul și barate. Trei agenți în civil se ascunseseră în pădure. Aveau misiunea să-i observe pe trecători. Poate în felul acesta avea să dea de urmele criminalului. Restul echipei trebuia să se întoarcă în oraș. Cerul se înseninase, dar ploaia nu adusese nici o destindere. Peste sate și păduri föhn-ul încă bîntuia, vuind în rafale prelungi, dar molatice. Căldura nefirească, apăsătoare îi înrăia pe oameni, îi întărîta, îi făcea nerăbdători. Cu toate că era încă lumină, felinarele se și aprinseseră pe ulițe. Țăranii dăduseră năvală. Îl descoperiseră pe von Gunten și-l luau drept făptaș. Negustorii ambulanți sînt întotdeauna suspecti. Îl credeau arestat și înconjuraseră duba echipei volante. Negustorul ambulant sta înăuntru tăcut. Tremura ghemuit între polițiștii care ședeau țepeni. Oamenii s-au apropiat de mașină pînă și-au turtit fețele de geamurile ei. Polițiștii nu știau ce să facă. În ma-

șina de serviciu care staționa în urma dubei, se afla procurorul, blocat și el. În afară de asta mai era acolo și automobilul medicului legist, sosit de la Zürich, și mașina sanitară, cu ni-cuțul cadavru în ea, un autovehicul alb, pur-tînd semnul crucii roșii. Bărbații adăstau ame-nințatori, dar tăcuți; femeile stăteau lipite de pereții caselor. Și ele tăceau. Copiii se cățara-seră pe ghizdul fîntîinii. O furie surdă, fără vreun plan anumit, îi adunase pe țărani lao-laltă. Voiau răzbunare, dreptate. Matthäi a încercat să-și facă loc spre duba echipei vo-lante, dar i-a fost cu neputință. Lucrul cel mai cuminte era să-l caute pe primar. A întrebat de el, dar nimeni nu i-a răspuns. S-au auzit doar cîteva vorbe de amenințare spuse în șoaptă. Comisarul a chibzuit un răstimp apoi s-a în-dreptat spre cîrciumă. Nu se înșelase; primarul se afla acolo. Era un bărbat scund, greoi, cu înfățișare nesănătoasă. Bea, pahar după pahar, vin de Veltlin¹, pîndind prin geamurile joase.

— Ce putere am eu, domnule comisar? a întrebat el. Oamenii sînt îndărătnici. Au impre-sia că poliția e neputincioasă. Și socotesc că ar trebui să-și facă singuri dreptate. Apoi a adău-gat oftînd: Gritli a fost un copil bun. Ne era dragă tuturor.

Primarul avea ochii plini de lacrimi.

— Negustorul ambulant e nevinovat, i-a spus Matthäi.

¹ Regiune viticolă în cantonul elvețian Graubün-den.

— Atunci de ce l-ați arestat?

— Nu-i arestat. Avem nevoie de el ca martor. Primarul s-a uitat posomorît la comisar.

— Nu vreți decît să ieșiți din încurcătură, a replicat el. Dar știm noi ce știm.

— Înainte de toate, ca primar al comunei, trebuie să te îngrijești să putem pleca nestingheriți.

Primarul își golea paharul plin cu vin rcșu. Bea fără să scoată o vorbă.

— Ei? a întrebat nemulțumit Matthäi.

Primarul stăruia în încăpățînarea lui.

— Viața negustorului ambulant e în pericol, a mormăit el.

Comisarul i-a vorbit răspicat:

— În cazul ăsta, mai întîi s-ar ajunge la luptă, primare.

— Vreți să-l apărați pe unul învinuit de asasinat cu viol?

— Fie că e vinovat, fie că nu, ordinea trebuie respectată.

Primarul se plimba mînios de-a lungul cîrciumii joase. Nefiind nimeni la tejghea, se oprea să-și toarne singur vinul. Bea cu atîta grabă, încît pe cămașă i se prelingeau dungi întunecate. Afară, mulțimea continua să stea liniștită. Dar cînd șoferul a încercat să pună mașina în mișcare, rîndurile s-au strîns și mai mult.

Procurorul a intrat și el în cîrciumă. Se strecurase cu greu printre săteni; hainele îi erau în dezordine. Primarul s-a speriat. Apariția procurorului nu-i venea la socoteală; ca ori-

căruia om obișnuit, meseria asta nu-i era pe plac.

— Domnule primar, a rostit procurorul, se pare că țăranii din Mägendorf vor să-și facă dreptate prin linșaj. În cazul acesta nu-mi rămîne altă soluție decît să cer întăriri. Poate că așa o să vă băgați mințile-n cap.

— Să mai încercăm o dată să vorbim cu sătenii, a propus Matthäi.

Procurorul a bătut cu arătătorul mîinii drepte în pieptul primarului.

— Dacă nu-i convingi să ne dea imediat ascultare, ai s-o pățești, a mormăit el.

Clopotele bisericii au început să sune alarma. Țăranii primeau întăriri din toate părțile. Sosiseră pînă și pompierii, luînd poziție împotriva poliției. S-au auzit primele insulte. Stridente, izolate.

— Malacilor! Blegilor!

Polițiștii s-au pregătit; așteptau atacul mulțimii tot mai neliniștite, dar erau la fel de neajutorați ca și sătenii; activitatea lor se reducea la menținerea ordinei și la acțiuni individuale; aici se găseau în fața unei situații necunoscute. Țăranii încremeniseră iar, se mai potoliseră. Procurorul împreună cu primarul și cu Matthäi ieșiseră din cîrciumă; în fața ușii erau niște trepte de piatră cu o balustradă de fier.

— Oameni buni, le-a strigat primarul, vă rog să luați aminte la cele ce vă va spune domnul procuror Burkhard.

În mulțime nu s-a observat nici o reacție.

Țăranii și muncitorii stăteau ca și înaintea, tăcuți, nemișcați, amenințători, sub cerul care se înveșmînta cu haina strălucitoare a înserării; felinarele, ca niște luni palide, se legăneau deasupra pieței. Sătenii erau hotărîți să dispună singuri de soarta celui pe care-l considerau ucigaș. Mașinile poliției păreau, în vîltoarea mulțimii, ca niște animale mari, întuncate. Au încercat iarăși să scape, motoarele au urlat, apoi s-au potolit din nou, descurajate. Era absurd. Totul fusese năpădit de o nedumerire grea cu privire la cele petrecute, acoperișurile întuncate ale satului, piața, mulțimea adunată laolaltă; ca și cum asasinatul acesta ar fi otrăvit întreaga lume.

— Oameni buni, a început procurorul încet și cu glas șovăielnic; totuși se auzea fiecare cuvînt. Săteni din Mägendorf, sîntem cutremurați de monstruoasa crimă, Gritli Moser a fost ucisă. Nu știm cine a comis asasinatul...

Dar procurorul n-a apucat să continue.

— Predați-l!

Pumnii s-au ridicat, s-au auzit fluierături.

Comisarul privea pironit loculii masa aceea de oameni.

— Matthäi, telefonează repede, cere întăriri, i-a ordonat procurorul.

— Von Gunten e ucigașul! a strigat un țăran deșirat, uscățiv, cu fața arsă de soare, nebărbierit de zile întregi. L-am văzut eu! N-a mai fost nimeni în vîlcea.

Era țăranul care lucrase la cîmp.

Matthäi a pășit în față.

— Măi, oameni, a strigat el, eu sînt comisarul Matthäi și vă declar că sîntem gata să vi-l predăm pe negustorul ambulant!

Surpriza a fost atît de mare, încît s-a făcut liniște ca de mormînt.

— Ai înnebunit? i-a șuierat enervat procurorul.

— Din vremuri vechi, criminalii sînt judecați în țara noastră de către justiție, condamnați cînd poartă vina și achitați dacă sînt nevinovați, a continuat Matthäi. Voi ați hotărît să-l judecați singuri. Nu vreau să discut dacă aveți acest drept, de vreme ce vi l-ați luat.

Comisarul vorbea limpede și răspicat. Țăranii și muncitorii îl ascultau atenți: voiau să-i audă fiecare cuvînt. Fiindcă Matthäi le vorbea serios, îl luau și ei în serios.

— Dar, a continuat el, trebuie să vă cer și vouă ceva, așa cum cer și justiției: să se facă dreptate. Întrucît e limpede că nu vi-l putem preda pe negustor decît dacă, sînteți convinși că vreți să faceți dreptate.

— Așa vrem! a strigat unul.

— Judecata voastră trebuie să îndeplinească o condiție, dacă vreți să fie o judecată dreaptă. Condiția este: să vă feriți de a săvîrși o nedreptate; condiția aceasta trebuie s-o respectați și voi.

— Primum! a strigat un maistru de la fabrica de cărămidă.

— Deci trebuie să cercetați dacă e drept sau nu să-l învinuiți pe von Gunten de a fi comis omorul. Cum s-a ivit bănuiala?

— S-a mai făcut o dată vinovat! a strigat un alt țăran.

— Asta întărește bănuiala că von Gunten ar putea fi ucigașul, dar nu constituie încă dovada că e cu adevărat, i-a explicat Matthäi.

— L-am văzut în vilcea, a strigat din nou țăranul cu fața nebărbierită, arsă de soare.

— Vino aici, l-a chemat comisarul.

Țăranul șovăia.

— Du-te, Heiri, nu-ți fie frică! l-a îndemnat unul.

Țăranul a urcat treptele. Își pierduse siguranța. Primarul și procurorul se retrăseseră spre intrarea cîrciumii. Matthäi rămînînd singur pe scară cu țăranul.

— Ce doriți de la mine? a întrebat țăranul. Eu sînt Benz Heiri.

Sătenii încordați se holbau la ei; polițiștii își puseră la loc bastoanele de cauciuc și priveau scena cu sufletul la gură. Băiețandrii din sat se urcaseră pe scara pompierilor care fusese ridicată pe jumătate.

— Dumneata l-ai văzut pe von Gunten în vilcea, a început comisarul. Era singur acolo?

— Singur!

— Dumneata ce făceai?

— Semănam cartofi, împreună cu familia mea.

— De cîtă vreme vă îndeletniceați cu asta?

— De la ora zece. Am prînzit pe cîmp cu ai mei, i-a răspuns țăranul.

— N-ai mai văzut pe nimeni în afară de negustor?

— Pe nimeni! Pot să jur! l-a asigurat Benz.

— Asta-i o prostie, Benz! i-a strigat un muncitor. Pe la ora două am trecut eu pe lângă tarlaua ta de cartofi.

Au mai sărit și alți doi muncitori. Și ei trecuseră pe la două, pe bicicletă, prin vîlcea.

— Și eu am avut drum cu căruța pe-acolo, mă prostănacule! i-a strigat un alt țăran. Dar tu ești hapsîn la lucru, mă, zgîrcitule, iar alor tăi li s-au încovoiat spinările de cît îi silești să robotească. Pe lângă tine ar putea trece sute de femei despuiate fără să-ți ridici privirea către ele.

Rîsete.

— Așadar, negustorul ambulant n-a fost singurul care a trecut prin vîlcea, a stabilit Matthäi. Dar să cercetăm mai departe. Există o șosea paralelă cu pădurea și care duce la oraș. A fost careva pe acolo?

— Fritz Gerber, a strigat cineva.

— Eu am trecut, a recunoscut un țăran greoi, așezat pe tulumba de incendiu. Eram cu căruța.

— Cînd?

— Pe la ora două.

— Din șoseaua aceasta se desprinde o cărare care duce la locul crimei, a stabilit comisarul. Nu cumva ai observat pe cineva?

— Nu, a mormăit țăranul.

— Sau vreo mașină staționînd?

Țăranul a ezitat.

— Cred că da, a adăugat el nesigur.

— Ești convins?

— Era acolo ceva.

— Poate un Mercedes roșu, tip sport?

— Se poate.

— Sau un Volkswagen gri?

— Și asta se poate.

— Răspunsurile dumitale sînt lipsite de precizie, i-a spus Matthäi.

— Păi, la drept vorbind, aproape că adormisem în căruță, a mărturisit țăranul. I se întîmplă oricui pe asemenea zăpușeală.

— Fiindcă ai pomenit de asta, țin să-ți atrag atenția că n-ar trebui să dormi pe o șosea publică, l-a pus la punct Matthäi.

— Caii au ei de grijă, i-a răspuns țăranul.

Toți au izbucnit în rîs.

— Ei, așadar, acum vă dați seama, în calitate de judecători, de greutatea ce vă stau în față, a constatat Matthäi. Crima nici măcar n-a fost comisă într-un loc pustiu. Doar la vreo cincizeci de metri de familia care lucra la cîmp. Dacă oamenii aceștia ar fi fost atenți, nenorocirea nu s-ar fi întîmplat. Dar ei lucrau fără grijă, fiindcă nu se gîndeau cîtuși de puțin la posibilitatea unei asemenea fărădelegi. N-au văzut venind nici fetița, nici pe ceilalți care au trecut pe șosea. Le-a bătut la ochi negustorul ambulant, asta-i totul. Dar și Gerber moțăia în căruță și acum nu ne poate da nici o declarație care să cîntărească greu prin precizia ei. Așa stau lucrurile. S-a dovedit oare prin aceasta vinovăția negustorului ambulant? E o întrebare pe care s-ar cuveni să v-o puneți. În sfîrșit, în favoarea lui vorbește faptul că a

anunțat poliția. Nu știu cum veți proceda voi ca judecători, dar vreau să vă spun cum am dori să procedăm noi, cei de la poliție.

Comisarul s-a oprit. Era iarăși singur în fața sătenilor din Mägendorf. Benz se întorsese stingherit în mijlocul mulțimii.

— Noi am cerceta cu de-amănuntul orice om suspect, fără a ține seamă de poziția lui socială; am urmări orice urme imaginabile; ba mai mult, dacă ar fi nevoie, am cere și ajutorul poliției altor țări. Vedeți dar, judecății voastre îi stau la dispoziție puține mijloace pentru a ajunge la adevăr, pe când noi dispunem de un aparat uriaș pentru a stabili adevărul. Vă rog să hotărâți acum ce veți face.

Tăcere. Oamenii căzuseră pe gânduri.

— Ni-l predați într-adevăr pe negustorul ambulant? a întrebat maistrul.

— Aveți cuvîntul meu! Dacă stăruiți, vi-l predăm, i-a răspuns Matthäi.

Sătenii erau nehotărâți. Vorbele rostite de comisar făcuseră impresie asupra lor. Procurorul era nervos. Toată încurcătura asta îl îngrijora; răsuflă totuși ușurat auzindu-l pe un țăran că strigă:

— Luați-l cu voi!

Mulțimea tăcută a lăsat o cărare de trecere.

Liniștit, procurorul a aprins o „Brissago“.

— Ai procedat cu îndrăzneală, Matthäi. Ce-ar fi fost dac-ar fi trebuit să te ții de cuvînt?

— Știam că nu va fi cazul, i-a răspuns el calm.

— Să sperăm că nu faci niciodată o făgăduială pe care să fii obligat să o respecti, a zis procurorul și și-a mai aprins un chibrit pentru țigara lui.

L-a salutat apoi pe primar și s-a îndreptat spre mașina gata de plecare.

Matthäi nu s-a întors cu mașina procurorului. S-a urcat lângă negustorul ambulant. Polițiștii i-au făcut loc. În interiorul dubei era zăpușeală. Nu îndrăzneau încă să coboare geamuriile. Cu toate că lăsaseră loc de trecere, sătenii tot mai zăboveau aici. Matthäi s-a așezat lângă von Gunten, care sta ghemuit în spatele șoferului.

— Sînt nevinovat, i-a spus încet von Gunten.

— Bineînțeles, i-a răspuns Matthäi.

— Nu mă crede nimeni, i-a șoptit von Gunten, nici polițiștii.

— Așa-ți închipui dumneata, l-a asigurat comisarul clătînînd din cap.

Negustorul ambulant nu s-a liniștit cu atît.

— Nici dumneavoastră nu mă credeți, domnule doctor.

Mașina a pornit. Polițiștii ședeau tăcuți. Se lăsase noaptea. Lămpile așezate de-a lungul șoselei aruncau lumini aurii peste fețele împietrite. Matthäi simțea că toți îl bănuiau pe negustorul ambulant, că suspiciunea creștea. Îi fu milă de el.

— Te cred, von Gunten, a repetat Matthäi, dîndu-și seama că nici el nu era pe deplin convins. Te cred că ești nevinovat.

Se apropiau primele case ale oraşului.

— Va trebui să te prezentăm comandantului, von Gunten. Eşti martorul nostru cel mai important, a spus comisarul.

— Da, înţeleg, a murmurat negustorul ambulant, apoi a şoptit din nou: Nici dumnea-voastră nu mă credeţi.

— Prostii!

Negustorul ambulant nu putea fi convins.

— O ştiu, a zis el, dar, atât de încet că aproape nu i se auzea glasul şi a privit fix luminile roşii şi verzi ale reclamelor, care se răsfrîngeau acum, ca nişte constelaţii fantomatice, în interiorul maşinii în timp ce aluneca uniform.

Întîmplările de mai sus mi-au fost aduse la cunoştinţă în Kasernenstrasse, după întoarcerea mea de la Berna cu acceleratul de şapte şi jumătate. Era al treilea copil ucis în felul acesta. Cu doi ani în urmă fusese omorîta cu un brici o fetiţă în cantonul Schwyz, iar cu cinci ani în urmă, alta, în Sankt Gallen. De făptaş, nici urmă. Am cerut să-mi fie adus negustorul ambulant. Era un bărbat de patruzeci şi opt de ani, mic, gras, cu aspect nesănătos, probabil guraliv şi obraznic de felul lui, de data aceasta însă, speriat. La început declaraţiile sale au fost limpezi. Sustinea că ar fi zăbovit la marginea pădurii, că şi-ar fi descălţat pantofii şi şi-ar fi pus pe iarbă caşul cu mărunţişuri. Intenţiona să treacă prin Mägendorf şi să-şi desfacă acolo marfa; perii, bretele, lame, şireturi ş.a.m.d. dar aflase pe drum de la poş-

taș că Wegmüller fiind în concediu era înlocuit de Riesen. Din acest motiv ar fi șovăit și s-ar fi așezat în iarbă; cică tinerii noștri polițiști ar fi de cele mai multe ori prea zeloși și el îi știa pe acești domni. Sustinea că a ațipit puțin. Vîlceaua umbrită de răcoarea pădurii era străbătută de o șosea. Prin apropiere lucra pe ogor o familie de țărani păzită de un cîine. Prînzul pe care-l luase la cîrciuma „Bären“ din comuna Fehren fusese substanțial — mîncare berneză și vin de Twann; îi plăcea să mănînce îmbelșugat și avea cu ce plăti, deși umbla nebărbierit, neîngrijit și zdrențaros; înfățișarea îi era înșelătoare, fiind unul dintre acei negustori de mărunțișuri care cîștigau și aveau oarecari economii. La acest prînz se mai adăugase multă bere și două tablete de ciocolată „Lindt“, pe cînd stătea tolănit în iarbă. Furtuna care se apropia și rafalele vîntului îl adormiseră cu totul. Totuși, puțin mai tîrziu, cică l-ar fi trezit un strigăt, strigătul răsunător al unei fete; amețit de somn, a privit în susul văii și i s-a părut că și familia de țărani care lucra la cîmp a tras cu urechea într-acolo, mirată; apoi, străjuți de cîine, cu spinările încovoiate, oamenii s-au așternut iar pe treabă. I-a trecut prin minte că putea să fi fost țipăt de pasăre, poate o cucuvea; nu putea ști. Această explicație l-a liniștit însă. A moțait mai departe, cînd, deodată, l-a surprins liniștea mormîntală a naturii și cerul dintr-o dată întunecat. Atunci s-a încălțat, și-a prins în spate coșul — nemulțumit și bănuitor — amintindu-și de misteriosul stri-

găt de pasăre. De aceea a hotărît că e mai sănătos să treacă prin Mägendorf. În satul ăsta tot nu făcuse niciodată cine știe ce vînzare. Așa că s-a decis să se întoarcă în oraș, scurtînd drumul prin pădure, spre a ajunge la stația de tren, și drept urmare a dat peste cadavrul fetei ucise. Atunci a alergat la „Hirschen“, cîrciuma din Mägendorf, și l-a înștiințat pe Matthäi; tăranilor nu le-a suflat o vorbă de teamă să nu-l bănuiască.

Astea au fost cele declarate de el. Am cerut să fie scos din încăpere, dar să nu fie lăsat să plece. Poate că nu era tocmai corect. Procurorul nu emisese ordinul de detențiune preventivă, dar n-aveam timp de mofturi. Relatarea lui, ce-i drept mi s-a părut verosimilă; mai trebuia însă verificată din nou; în definitiv, von Gunten era recidivist. Eram prost dispus. Cazul nu făgăduia nimic bun; într-un fel, toate se puneau de-a curmezișul, numai că nu știam cum; dar o simțeam. M-am retras în „chițimia“ mea, cum îi spuneam; o încăpere mică, afumată, lângă biroul oficial. Am cerut să mi se aducă o sticlă de Châteauneuf-du-Pape, de la un restaurant din apropiere de Sihlbrücke, și am băut cîteva pahare. În cămăruța aceasta domnea întotdeauna o dezordine înspăimîntătoare, nu vreau s-ascund; cărți și dosare zăceau unele peste altele, din principiu, desigur, căci sînt de părere că e datoria fiecăruia, în acest stat ordonat, să construiască așa-zicînd mici insule de dezordine, fie și numai în secret. Am cerut apoi să mi se aducă fotografiile. Erau oribile. După aceea

am studiat harta. Locul crimei nici c-ar fi putut fi ales mai perfid! Teoretic nu se putea stabili dacă ucigașul era din Mägendorf, din satele învecinate, dacă venise din oraș, pe jos, ori cu trenul. Totul era cu puțință. A apărut Matthäi.

— Îmi pare rău, i-am spus, că în ultima zi pe care ți-o petreci la noi trebuie să te ocupi de un caz atît de trist.

— Așa-i meseria, domnule comandant.

— Cînd examinez fotografiile astea îmi vine să dau dracului totul, i-am răspuns și le-am vîrît iar în plic.

Eram supărat și poate că nu mă puteam stăpîni pe deplin. Matthäi era cel mai bun dintre comisarii mei — vezi că păstrez această ierarhizare, ceea ce nu s-ar cuveni, dar mi-este mai simpatică — de aceea, socoteam plecarea lui în acel moment foarte neplăcută.

Părea că-mi ghicește gîndurile.

— Cred că cel mai nimerit ar fi să predați cazul lui Henzi, a opinat el.

Ezitam. Dacă n-ar fi fost vorba de un asasinat cu viol, aș fi primit imediat sugestia. Cînd e vorba de alt gen de crime e mai ușor. Nu trebuie decît să te gîndești la mobiluri: lipsa de bani, gelozia și cercul suspectilor se restrînge de îndată. Dar acest procedeu e lipsit de sens cînd e vorba de un asasinat cu viol. El poate fi comis fără martori, neobservat de nimeni, într-o călătorie de afaceri, de cineva care, văzînd o fată sau un băiat, coboară din mașină, și seara e din nou acasă, la Lausanne, la Basel, oriunde, iar noi stăm aici fără puncte de reper. Nu-l sub-

estimam pe Henzi; era un funcționar destoinic, dar mi se părea că n-are destulă experiență.

Matthäi nu împărtășea șovăiala mea.

— Datorită mie își cunoaște meseria, a lucrat sub conducerea mea trei ani, îl consider cel mai bun succesor al meu. Va rezolva problemele la fel de bine ca și mine. Și apoi, pînă mîine mai sînt și eu aici, a mai adăugat el.

L-am chemat pe Henzi dispunînd ca împreună cu sergentul Treuler să constituie un colectiv restrîns de anchetă. Henzi s-a bucurat; era primul său „caz independent“.

— Să-i mulțumești lui Matthäi, am mormăit eu, întrebîndu-l de starea de spirit a polițiștilor.

Bîjbîiam, n-aveam nici un punct de reper, nici un fel de rezultate și era important ca ei să nu-și dea seama de nesiguranța noastră.

— Sînt convinși că am pus mîna pe criminal, a răspuns Henzi.

Negustorul ambulant?

— Bănuiala nu poate fi cu totul înlăturată. Von Gunten a mai comis un atentat la pudoare.

— Împotriva unei fete de paisprezece ani, a intervenit Matthäi. Asta e altceva.

— Ar trebui să-l supunem unui interogatoriu alternativ, a propus Henzi.

— Mai e timp, am hotărît eu. Nu cred că individul are vreo legătură cu omorul. E doar antipatic și de aceea cade asupra lui bănuiala. Dar, domnii mei, ăsta nu-î un motiv criminologic, ci un motiv subiectiv, care trebuie imediat înlăturat.

Cu acestea, m-am despărțit de subalterni, fără ca proasta dispoziție să mi se schimbe.

Am mobilizat întregul nostru efectiv polițienesc. În cursul aceleiași nopți și ziua următoare s-a cercetat la garaje dacă nu s-au observat cumva urme de sînge în vreo mașină; mai târziu s-au făcut cercetări și la spălătorii. Am reexaminat alibiurile tuturor celor ce veniseră vreodată în conflict cu anumite dispoziții ale legii. La Mägendorf, oamenii noștri au pătruns, cu cîini și chiar cu un aparat de detectat mine, în pădurea în care s-a comis asasinatul. În speranța că se vor găsi urme, dar mai ales arma ucigașă, au fost scotocite toate tufișurile. Au cercetat sistematic fiecare metru patrat, au coborît în Tobel, au căutat în pîrîu. Au fost adunate obiectele găsite; pădurea a fost greblată, pînă departe spre Mägendorf.

La cercetările din Mägendorf am participat personal, ceea ce, de altfel, nu intra în obiceiurile mele. Matthäi părea și el neliniștit. Cu toate că era o zi plăcută de primăvară, blîndă, în care *föhn*-ul nu se făcea simțit, totuși eram tare posomorîți.

La „Hirschen“, Henzi lua interogatorii țăranilor și muncitorilor din fabrică, iar noi ne pregăteam să facem o vizită la școală. Am scurta drumul și am mers prin mijlocul unei livezi cu pomi fructiferi. Unii erau gata înfloriți. Din spre școală răsuna cîntecul *Cuprinde-mi mîinile și mă-nsoțește*. Terenul de gimnastică din fața

școlii rămăsese pustiu. Am ciocănit la ușa clasei din care răzbătea imnul și am intrat.

Cîntau fete și băieți, copii de la șase la opt ani — cele trei clase inferioare. Învățătoarea care dirija corul și-a lăsat brațele în jos și ne-a privit cu neîncredere. Copiii au încetat să cînte.

— Domnișoara Krumm?

— Cu ce vă pot fi de folos?

— Sînteți învățătoarea lui Gritli Moser?

— Ce doriți de la mine?

Deșirată, cu ochi mari, plini de amărăciune, domnișoara Krumm avea vreo patruzeci de ani.

M-am prezentat și m-am întors apoi spre clasă.

— Bună ziua copii!

Copiii se uitau la mine curioși.

— Bună ziua! mi-au răspuns ei.

— Mi-a plăcut ce ați cîntat.

— Repetam coralul pentru înmormîntarea lui Gritli, m-a lămurit învățătoarea.

Într-o ladă cu nisip era clădită insula lui Robinson. Pe pereți atîrnau desene făcute de copii.

— Ce fel de copil a fost Gritli? am întrebat șovăind.

— Toți o iubeam, mi-a răspuns învățătoarea.

— Era inteligentă?

— Era o fetiță înzestrată cu foarte multă fantezie.

M-a cuprins iar șovăiala.

— Aș dori să pun cîteva întrebări copiilor.

— Pofțiți.

Am pășit în fața clasei. Majoritatea fetelor aveau codițe și purtau șorțuri viu colorate.

— Ați auzit, desigur, le-am spus, ce a pățit Gritli Moser. Eu sînt de la poliție, comandantul, care va să zică, așa ca un căpitan peste soldați, și e de datoria mea să-l caut pe cel care a omorît-o pe Gritli. Vreau să vă vorbesc nu ca unor copii, ci ca unor oameni mari. Individul pe care-l căutăm e bolnav. Toți cei care săvîrșesc asemenea fapte sînt bolnavi. Așa fiind, ei încearcă să-i ademenească pe copii într-o ascunzătoare, pentru a le face rău, în pădure, în vreo pivniță, sau în cine știe ce alte locuri dosnice; și asta se întîmplă foarte des: avem, în canton, peste două sute de cazuri anual. Se întîmplă uneori ca asemenea inși să vatăme atît de rău un copil, încît îl omoară, așa cum s-a întîmplat și cu Gritli. De aceea, pe asemenea răufăcători trebuie să-i arestăm. Sînt prea periculoși pentru a putea trăi în libertate. Acum m-ați putea întreba de ce nu-i închidem mai repede, înainte de-a se întîmpla o nenorocire, ca aceea petrecută cu Gritli. Fiindcă n-avem nici un mijloc să-i recunoaștem pe acești oameni bolnavi. Ei sînt bolnavi pe dinăuntru, nu pe dinafară.

Copiii ascultau cu sufletul pe buze.

— Voi trebuie să mă ajutați, am continuat eu. Trebuie să găsim pe cel care a omorît-o pe Gritli Moser, altfel va mai ucide o fetiță.

Mă aflu acum în mijlocul copiilor.

— V-a povestit Gritli că i-ar fi vorbit un necunoscut?

Copiii tăceau.

— V-a mirat ceva deosebit în ultimul timp la Gritli?

Copiii nu știau nimic.

— N-avea Gritli, în ultima vreme, vreun lucru pe care nu-l avusese înainte?

Copiii n-au răspuns.

— Cine era prietena ei cea mai bună?

— Eu, a șoptit o fetiță.

Era o făptură micuță de tot, cu păr castaniu și ochi căprui.

— Cum te cheamă? am întrebat-o.

— Ursula Fehlmann.

— Așadar, Ursula, tu ai fost cea mai bună prietenă a lui Gritli?

— Ședeam în aceeași bancă.

Fetița vorbea atât de încet, încât a trebuit să mă aplec spre ea.

— Nici ție nu ți s-a părut nimic neobișnuit?

— Nu.

— N-a întâlnit Gritli pe nimeni?

— Ba da, a răspuns fetița.

— Pe cine?

— Nu era om, mi-a spus Ursula.

Acest răspuns m-a surprins.

— Ce vrei să spui, Ursula?

— A întâlnit un uriaș, a șoptit fetița.

— Un uriaș?

— Da.

— Vrei să spui, c-a întâlnit un bărbat înalt?

— Nu. Tatăl meu e înalt, dar nu-i uriaș.

— Și cât era de mare? am întrebat-o.

— Cât un munte, mi-a răspuns ea, și era negru de tot.

— Și, acest — uriaș — i-a dăruit ceva lui Gritli? am întrebat.

— Da, a zis Ursula.

— Ce?

— Niște arici mititei.

— Arici? Ce-o mai fi și asta, Ursula? am întrebat-o descumpănit.

— Uriașul era plin tot cu arici micuți, a stăruit fetița.

— Asta-i o prostie, Ursula, am contrazis-o eu, un uriaș n-are arici!

— Era pesemne un uriaș al aricilor.

Fetița ținea morțiș la spusele ei. M-am întors la catedra învățătoarei.

— Aveți dreptate, domnișoară Krumm, i-am zis. Gritli pare să fi fost înzestrată într-adevăr cu multă fantezie.

— Era o fetiță cu imaginație plină de poezie, mi-a răspuns învățătoarea, privind în gol, cu ochii triști. Acum ar trebui să mai repet coralul pentru înmormântarea de mâine. Copiii nu-l știu destul de bine.

Domnișoara Krumm a dat tonul.

Cuprinde-mi mâinile și mă-nsoțește, au început din nou să cînte copiii.

Nici interogatoriul luat țăranilor din Mägen-dorf la „Hirschen“ — unde l-am înlocuit pe Henzi — n-a adus nimic nou, iar către seară am plecat la Zürich, fără nici un rezultat, așa cum venisem. Tăceam. Fumasem prea mult și băusem vin roșu de regiune. Cunoști vinurile astea, cam dubioase. Matthäi ședea și el poso-

morît lîngă mine, în fundul mașinii; abia cînd automobilul a început să coboare spre Römerhof comisarul a început să vorbească.

— Nu cred, mi-a spus, ca asasinul să fie vreunul din Mägendorf. Trebuie să fie același făptaș ca și în Sankt Gallen și Schwyz; crima s-a petrecut în același fel. Probabil că operează din Zürich.

— Probabil, i-am răspuns.

— O fi vorba de vreun automobilist, sau poate vreun turist. Țăranul Gerber a văzut o mașină parcată în pădure.

— Pe Gerber l-am audiat personal azi, am declarat eu. Mi-a mărturisit că dormea prea adînc pentru a putea să observe ceva.

Am tăcut din nou.

— Îmi pare rău că trebuie să vă părăsesc în mijlocul unui caz neclarificat, a început apoi să spună Matthäi cu glas șovăielnic, dar trebuie să respect contractul cu guvernul iordanian.

— Pleci mîine cu avionul? l-am întrebat.

— La ora trei după-amiază, prin Atena, mi-a răspuns el.

— Te invidiez, Matthäi, i-am spus cu toată seriozitatea. Aș prefera și eu să fiu șef de poliție la arabi decît aici, la Zürich.

L-am lăsat apoi la „Hotelul Urban“, unde locuia de ani de zile și m-am dus la „Kronenhalle“, unde luam masa, sub tabloul lui Miró¹.

¹ Juan Miró (n. 1893), pictor suprarealist spaniol.

Locul meu. Întotdeauna mă așed acolo și mă-nînc *ab voiture*¹.

Cînd, cu toate acestea, către ora zece, m-am mai dus o dată în Kasernenstrasse și am trecut prin fața fostului birou al lui Matthäi, l-am întîlnit pe Henzi pe coridor. El plecase încă de pe la prînz din Mägendorf; la drept vorbind, faptul mă mirase, dar, întrucît îi repartizasem lui cazul, principiul meu era să nu sîcîi omul. Henzi era originar din Berna, ambițios, însă iubit de polițiști. Se căsătorise cu o fată din familia Hottinger; trecuse de la socialiști la liberali și era pe drumul cel bun pentru a face carieră. Amintesc de asta doar în treacăt; acum e la independenți.

— Individul nu vrea încă să recunoască, mi-a spus el.

— Cine? l-am întrebat mirat și m-am oprit din mers. Cine nu vrea să recunoască?

— Von Gunten.

Eram uluit.

— Interogatoriu de durată?

— Toată după-amiaza, mi-a răspuns Henzi. Și dacă va fi nevoie, toată noaptea. Acum se ocupă Treuler de el. Am ieșit doar să iau aer.

— Asta aș vrea s-o văd și eu, i-am spus, și, curios, am intrat în fostul birou al lui Matthäi.

¹ Adică luînd mîncarea de pe căruciorul pe roțile, care circulă între mese.

Negustorul ambulant ședea pe un scaun de birou fără spătar, iar Treuler, picior peste picior, pe un altul, în fața fostei mese de lucru a lui Matthäi; își rezemase de ea brațul stîng, sprijinindu-și capul în palmă. Fuma. Feller întocmea procesul-verbal. Henzi și cu mine ne-am oprit în prag, fără a fi observați de negustorul ambulant care se afla cu spatele la noi.

— N-am făcut-o eu, domnule sergent, murmură el.

— Nici n-am afirmat asta. Spuneam doar că ai fi putut-o face, i-a răspuns Treuler. Se va dovedi dacă am sau nu dreptate. S-o luăm de la început. Te odihneai deci la marginea pădurii?

— Da, domnule sergent.

— Și ai dormit?

— Într-adevăr, domnule sergent.

— De ce? Doar voiai să te duci la Mägendorf.

— Eram obosit, domnule sergent.

— De ce l-ai întrebat pe factor despre polițistul din Mägendorf?

— Pentru a mă informa, domnule sergent.

— Ce voiai să afli?

— Nu-mi prelungisem brevetul de negustorie. Voiam să știu care era situația la poliția din Mägendorf.

— Și care era situația?

— Am aflat că la Mägendorf era un locțiitor: atunci mi-a fost teamă, domnule sergent.

— Și eu sînt locțiitor, l-a lămurit sec polițistul. De mine nu ți-e frică?

— Ba da, domnule sergent.

— Din pricina asta n-ai intrat în sat?

— Da, domnule sergent.

— Versiunea asta nu-i chiar atît de rea, a recunoscut Treuler, dar poate mai există și alta, care ar avea avantajul de a fi adevărată.

— Am spus adevărul, domnule sergent.

— Nu cumva voiai să afli de la factor dacă nu-i vreun polițist prin apropiere?

Negustorul ambulant l-a privit bănuitor pe Treuler.

— Ce vreți să spuneți, domnule sergent?

— Poate, i-a răspuns tacticos Treuler, voiai să te asiguri din spusele factorului că nu era nici un polițist în vîlceaua Rotkehlér pentru că, socot, așteptai fata.

Negustorul ambulant l-a privit îngrozit.

— Dar n-am cunoscut-o pe fetiță, domnule sergent, a strigat el disperat, și chiar dacă aș fi cunoscut-o, n-aș fi putut-o face. Nu eram singur în vîlcea. Familia de țărani era doar pe cîmp. Nu sînt un ucigaș. Vă rog să mă credeți.

— Te cred, l-a liniștit Treuler, dar trebuie să-ți verific declarația; trebuie să înțelegi asta. Ziceai că după ce te-ai odihnit, ai luat-o prin pădure pentru a te întoarce la Zürich?

— Se apropia furtuna, i-a explicat negustorul ambulant, și am vrut să scurtez drumul, domnule sergent.

— Atunci ai dat de cadavru?

— Da.

— Fără să-l atingi?

— Fără, domnule sergent.

Treuler a tăcut. Cu toate că nu-i vedeam fața, îmi dădeam seama că negustorului ambulant îi era frică. Mi-era milă de el. Eram totuși din ce în ce mai convins de vinovăția lui, poate datorită și faptului că nădăjduiam ca, în sfârșit, să-l găsim pe vinovat.

— Von Gunten, te-am dezbrăcat de haine și ți-am dat altele. Nu-ți imaginezi pentru ce? a întrebat Treuler.

— Nu știu, domnule sergent.

— Pentru a face o analiză cu benzidină. Știi ce înseamnă o analiză cu benzidină?

— Nu, domnule sergent, a răspuns neajutorat negustorul ambulant.

— O analiză chimică, pentru a constata urme de sânge, i-a explicat Treuler cu fantomatică blîndețe. Von Gunten, am găsit pe blazonul dumneitale urme de sânge. De-al fetei.

— Fiindcă... fiindcă m-am împiedicat de cadavru, domnule sergent, a răspuns von Gunten gemînd. A fost îngrozitor.

Negustorul ambulant și-a acoperit obrazul cu mâinile.

— Și, desigur, numai de frică nu ne-ai mărturisit asta!

— Da, domnule sergent.

— Și vrei acum ca noi iarăși să te credem?

— Nu sînt eu ucigașul, domnule sergent, l-a implorat deznădăjduit negustorul ambulant, credeți-mă. Chemați-l pe domnul doctor Matthäi, știe că spun adevărul. Vă rog.

— Doctorul Matthäi nu mai are nici o le-

gătură cu acest caz, i-a răspuns Treuler. Mîine pleacă pe calea aerului în Iordania.

— În Iordania?! a rostit în șoptă von Gunten. N-am știut.

A rămas tăcut, cu privirea ațintită în podea. În birou s-a așternut o liniște mormîntală, nu se auzea decît tic-tacul ceasornicului și cîteodată, de afară, o mașină.

Atunci a intervenit Henzi. A închis întîi fereastra, apoi s-a așezat la biroul lui Matthäi, prietenos și prevenitor, numai că a potrivit în așa fel lampa de birou încît a îndreptat-o spre negustorul ambulant.

— Nu te neliniști, domnule von Gunten, i-a spus sublocotenentul peste măsură de politicoș: nu vrem să te chinuim în nici un fel; numai că ne străduim să aflăm adevărul. De aceea trebuie să ne adresăm dumitale. Ești martorul cel mai important. Trebuie să ne ajuți.

— Da, domnule doctor, a răspuns negustorul ambulant și părea că mai prinsese ceva curaj.

Henzi și-a umplut pipa.

— Dumneata ce fumezi, von Gunten?

— Țigări, domnule doctor.

— Treuler, dă-i o țigară.

Negustorul ambulant a clătinat din cap, cu privirea ațintită în podea. Îl orbea lumina.

— Te supără? l-a întrebat Henzi prietenos.

— Îmi bate drept în ochi.

Henzi a schimbat poziția abajurului.

— E mai bine acum?

— Mai bine, a răspuns încet von Gunten. În glasul lui se deslușea recunoștință.

— Ia spune, von Gunten, ce fel de lucruri vinzi? Basmale? a început Henzi.

— Da, și basmale, a răspuns el șovăind.
Nu știa de ce i se pune întrebarea.

— Altceva?

— Șireturi de ghetete, domnule doctor. Perii de dinți. Pastă de dinți. Săpun. Cremă de ras.

— Lame?

— Și lame, domnule doctor.

— Ce marcă?

— „Gillette“.

— Asta-i tot?

— Așa cred, domnule doctor.

— Bine. Mi se pare însă că ai uitat câte ceva, l-a spus sublocotenentul, în timp ce își făcea de lucru cu pipa. E înfundată, a zis el, apoi a continuat, ca în treacăt: Von Gunten, înșiră liniștit restul lucrușoarelor. Noi am cercetat cu de-amănuntul coșul dumatăle.

Negustorul de mărunțișuri a tăcut.

— Ei?

— Cuțite de bucătărie, a adăugat încet și trist von Gunten.

Pe ceafă îi străluceau broboane de sudoare. Henzi arunca nori de fum, unul după altul, liniștit și în tihnă, ca un tânăr domn, prietenos și plin de bunăvoință.

— Mai departe, von Gunten, afară de cuțite de bucătărie?

— Brice.

— De ce șovăiai s-o spui?

Negustorul ambulant a tăcut. Henzi a întins mîna, a schițat, în aparență fără intenție, un gest spre lampă, dar și-a retras-o cînd l-a văzut pe von Gunten tresărind. Sergentul nu-l pierdea nici o clipă din ochi. Fuma țigară după țigară. La fumul acestora se adăuga fumul de pipă al lui Henzi. Aerul din cameră te îneca. Aș fi deschis bucuros ferestrele. Dar ferestrele închise făceau parte din metodă.

— Fetița a fost omorîta cu un brici, a aruncat ca din întîmplare, discret, Henzi.

Tăcere. Negustorul ambulant ședea prăbușit fără vlagă pe scaunul său.

— Dragă von Gunten, a reluat Henzi reze-mîndu-se de speteaza scaunului, să vorbim ca între bărbați. Nu-i nevoie să ne înșelăm. Știu că dumneata ai comis omorul; dar mai știu că și dumneata ești tot atît de înspăimîntat de această faptă ca și mine, ca noi toți. Te-a apucat pur și simplu deodată și ai devenit ca un animal; ai atacat prin surprindere fetița și ai ucis-o fără să fi vrut și fără să te fi putut împotrivi. A fost ceva mai presus de dumneata. Iar cînd ți-ai revenit, von Gunten, ai fost peste măsură de speriat. Ai dat fuga la Mägendorf, pentru a te preda, dar acum ți-ai pierdut curajul. Curajul de a mărturisi. Acest curaj trebuie să-l regăsești, von Gunten. Și noi vrem să te ajutăm s-o faci.

Henzi a tăcut. Negustorul ambulant s-a clătinat pe scaunul lui. Părea că acuși-acuși se va prăbuși.

— Sînt prietenul dumitale, von Gunten, i-a declarat Henzi, nu pierde ocazia asta.

— Sînt obosit, a răspuns negustorul ambulant gemînd.

— Toți sîntem obosiți, i-a spus Henzi. Sergeant Treuler, fă rost de niște cafele și, mai tîrziu, de bere. Și pentru musafirul nostru von Gunten. Noi, cei de la poliția cantonală, sîntem politicoși.

— Sînt nevinovat domnule comisar, a șoptit răgușit negustorul ambulant, sînt nevinovat.

A sunat telefonul; Henzi a ridicat receptorul, a ascultat atent, apoi l-a pus în furcă surîzînd.

— Spune-ne, von Gunten, ce-ai mîncat ieri la prînz? l-a întrebat el tacticos.

— Mîncare berneză.

— Așa. Și mai ce?

— La desert, brînză.

— Brînză de Emmental, de Greyerz?

— De Tilsit și Gorgonzola, a răspuns von Gunten ștergîndu-și sudoarea de pe ochi.

— Negustorii ambulanți mănîncă bine, a constatat Henzi. Dar altceva n-ai mai mîncat?

— Nimic.

— Eu aș chibzui cu mai multă atenție, l-a dojenit Henzi.

— Ciocolată, și-a amintit von Gunten.

— Vezi că mai e ceva, l-a încurajat Henzi dînd din cap. Unde ai mîncat-o?

— La marginea pădurii, a răspuns vînzătorul ambulant, privindu-l neîncrezător și obosit.

Sublocotenentul a stins lampa de birou. Doar

plafoniera mai lumina slab încăperea plină de fum.

— Von Gunten, tocmai am primit raportul Institutului medico-legal, a spus el compătimitor. S-a făcut autopsia fetei. S-a identificat ciocolată în stomacul ei.

De data aceasta eram și eu convins de vinovăția negustorului ambulant. Mărturisirea lui nu era decît o chestiune de timp. I-am făcut un semn din cap lui Henzi și am părăsit încăperea.

Nu mă înșelasem. A doua zi, sîmbătă dimineața pe la orele șapte, Henzi m-a chemat la telefon. Negustorul ambulant își recunoscuse fapta. La ora opt eram la serviciu. Henzi se afla încă tot în fostul birou al lui Matthäi. Privea pe fereastra deschisă; s-a întors spre mine obosit, m-a salutat. Pe podea zăceau sticle de bere; scrumierele erau pline. În încăpere nu mai era nimeni.

— O mărturisire amănunțită? l-am întrebat.

— O va face și pe asta, mi-a răspuns sublocotenentul; principalul e c-a recunoscut asasinatul cu viol.

— Sper că s-a procedat corect, am mormăit eu.

Interogatoriul durase peste douăzeci de ore. Firește, asta nu era permis; dar noi, cei de la poliție, nu ne putem conduce întotdeauna după instrucțiuni.

— Alte metode neîngăduite n-au fost folosite, domnule comandant, mi-a declarat Henzi.

Am intrat în „chițimie“, cerînd să mi-l aducă pe negustorul ambulant. Abia se mai ținea pe picioare; îl sprijinea polițistul care-l însoțea; a refuzat însă să se așeze cînd l-am invitat să ia loc.

— Von Gunten, i-am spus cu o notă involuntar prietenoasă în glas, după cîte aud ai recunoscut că ai omorît-o pe micuța Gritli Moser.

— Eu am omorît-o, mi-a răspuns negustorul ambulant atît de încet, privind țintă în podea, încît abia l-am putut înțelege. Acuma lăsa-ți-mă în pace.

— Du-te la culcare, von Gunten, i-am spus, vom vorbi despre asta mai tîrziu.

L-au scos afară și la ușă s-a întîlnit cu Matthäi. Negustorul ambulant s-a oprit. Respira greu. A deschis gura ca pentru a spune ceva, dar a tăcut totuși. L-a privit doar pe Matthäi care, stingherit, i-a făcut loc.

— Haide, i-a spus polițistul și l-a luat de acolo pe von Gunten.

Matthäi a intrat în „chițimie“, a închis ușa, iar eu mi-am aprins o „Bahiană“.

— Ei, Matthäi, ce zici de asta?

— Nenorocitul ăsta a fost interogat peste douăzeci de ceasuri?

— Henzi a preluat metoda de la dumneata; erai la fel de încăpățînat la interogatorii, i-am răspuns eu. Nu găsești că a condus cu multă pricepere primul său caz?

Matthäi nu mi-a răspuns.

Am cerut două cafele cu frișcă și cornuri.

Amîndoi aveam conștiința încărcată. Căfeaua fierbinte nu ne-a redat buna dispoziție.

— Prevăd, a remarcat în cele din urmă Matthäi, că von Gunten va reveni asupra declarației sale.

— Posibil, i-am răspuns posomorît. În cazul acesta îl supunem din nou la interogatoriu.

— Îl credeți vinovat? m-a întrebat el.

— Dumneata nu? l-am întrebat la rîndul meu.

Matthäi a șovăit:

— Ba da, și eu, mi-a răspuns fără convingere.

Dimineața năvălea prin fereastră. Argint mat. Dinspre Sihlquai pătrundeau zgomotele străzii, iar din cazarmă exerciții de marș.

În clipa aceea a apărut Henzi. A intrat fără să bată la ușă.

— Von Gunten s-a spînzurat, ne-a anunțat el.

Celula se afla la capătul coridorului celui mare. Am dat fuga într-acolo. Doi gardieni se și ocupau de negustorul ambulant. Zăcea pe podea. I-au sfîșiat cămașa; pieptul păros nu mai tresălta. Bretelele atîrnau încă de la fereastră.

— Nu mai ajută nimic, a remarcat unul dintre polițiști. E mort.

Mi-am aprins iar „Bahiana“ stinsă, iar Henzi a luat o țigară.

— Cu asta, cazul Gritli Moser e lichidat, am

constatat eu și, prin coridorul fără sfârșit, m-am întors frînt de oboseală în biroul meu. Dumitale, domnule Matthäl, îți urez călătorie plăcută spre Iordania.

Pe la ora două după-amiază însă, cînd Feller s-a înființat la „Urban“ spre a-l lua pe Matthäi pentru ultima oară și a-l conduce cu mașina de serviciu la aeroport, după ce geamantanele au fost urcate în automobil, comisarul a fost de părere că mai aveau timp să facă un ocol prin Mägendorf. Feller s-a supus și a apucat-o prin pădure. Au ajuns în piața satului tocmai cînd se apropia cortegiul funebru: un șir lung de oameni tăcuți. Venise o mulțime de lume, atît din satele apropiate, cît și de la oraș, ca să asiste la înmormîntare. Ziarele publicaseră știria despre moartea lui von Gunten: toată lumea simțea că i se luase o piatră de pe inimă. Dreptatea învinsese. Matthäi coborîse împreună cu Feller din mașină și se opri se printre copii, în fața bisericii. Sicriul împodobit cu trandafiri albi fusese așezat pe un car tras de doi cai. În urma lui veneau copiii din sat, doi cîte doi, purtînd coroane, conduși de învățătoare, de învățător, de preot; fetele aveau rochii albe. Urmau părinții lui Gritli Moser, două siluete negre. Femeia s-a oprit locului și l-a privit pe comisar. Fața-i era fără expresie, ochii goi.

— V-ați ținut făgăduiala, a rostit ea încet, dar destul de clar pentru a fi auzită de comisar. Vă mulțumesc.

Apoi a pășit mai departe, neînfrîntă, mîndră, alături de un bărbat prăbușit, îmbătrînit brusc.

Comisarul a mai așteptat pînă ce a trecut întregul cortegiu: primarul comunei, oficialitățile, țărani, muncitori, gospodine, fete, toți în hainele lor de sărbătoare cele mai bune. Amuțise totul sub lumina soarelui de după-amiază, nici în asistență nu se mișca nimeni, se auzea doar dangătul prelung al clopotelor bisericii, uruitul carului și nenumărații pași ai oamenilor pe caldarîmul tare al șoselei satului.

— La „Kloten“, a spus Matthäi urcîndu-se din nou în mașina de serviciu.

În sala de așteptare, după ce și-a luat rămas bun de la Feller și s-a efectuat controlul pașaportului, a cumpărat *Neue Zürcher Zeitung*. În paginile ziarului era publicată fotografia lui von Gunten, asasinul lui Gritli Moser, dar și aceea a comisarului, însoțită de o notiță asupra noii numiri, ce-i făcea cinste. Un bărbat care atinsese punctul culminant al carierei. Cînd a ajuns însă pe pista de zbor, cu mantaua de ploaie pe braț, a observat că terasa clădirii era plină de copii. Erau elevi veniți să viziteze aeroportul; fete și băieți în haine de vară viu colorate; în mijlocul veseliei și uimirii la fiecare decolare și aterizare a uriașelor aparate argintii, filfâiau mici stegulețe și batiste. Comisarul a avut o șovăială, apoi s-a îndreptat spre avionul Societății Swissair. Cînd a sosit el, ceilalți pasageri se și urcaseră. Stewardesa care conducea pasagerii la avion a în-

tins mîna să ia biletul, dar comisarul s-a întors din nou. S-a uitat la mulțimea de copii, care, fericiți și invidioși, făceau semne spre avionul gata de decolare.

— Domnișoară, a spus el, nu plec, și întorcîndu-se în clădirea aeroportului, a trecut pe sub terasa pe care se găsea mulțimea de copii, îndreptîndu-se spre ieșire.

L-am primit pe Matthäi abia duminică dimineața, nu în „chițimie“, ci biroul meu oficial, cu o privire tot atît de oficială îndreptată spre Sihlquai. Pe pereți atîrnau tablouri de Gubler, Morgenthaler, Hunziker, pictori cunoscuți din Zürich. Eram supărat; se iviseră necazuri; sosisse o notă a departamentului politic, de la un domn care *partout*¹ nu voia să vorbească decît franțuzește; ambasada Iordaniei protestase pe lîngă consiliul de miniștri, iar de acolo ni se cereau lămuriri pe care nu le puteam da pentru că nu înțelegeam de ce procedase așa fostul meu subaltern.

— Luați loc, domnule Matthäi, am spus. Formalismul meu l-a cam întristat. Ne-am așezat. Nu fumam și nu l-am invitat nici pe el s-o facă. Asta l-a neliniștit. Confederația, am continuat eu, a încheiat cu Iordania o convenție prin care-i dădea un specialist în domeniul polițienesc, ulterior ați încheiat dumneavoastră, domnule doctor Matthäi, un contract cu statul iordanian. Prin faptul că n-ați plecat, aceste

¹ Peste tot (franc.).

convenții au fost încălcate. Ținînd seama că sîntem juriști, nu e nevoie să vorbesc mai explicit.

— Nu e nevoie, a spus Matthäi.

— De aceea, vă rog să plecați totuși acolo, cît se poate de curînd, am propus eu.

— Nu plec, mi-a răspuns Matthäi.

— De ce?

— Ucigașul micuței Gritli Moser n-a fost găsit încă.

— Credeți că negustorul ambulant e nevinovat?

— Da.

— Dar, în definitiv, avem mărturisirea lui.

— Și-a pierdut pesemne controlul nervilor. Interogatoriul îndelungat, disperarea, sentimentul că e abandonat... Aici am și eu o vină, a urmat el încet. Negustorul ambulant mi s-a adresat mie și eu nu l-am ajutat. Țineam să plec în Iordania.

Situația era ciudată. Cu o zi înainte nu exista distanță în raporturile noastre; acum ședeam formal și bătoși unul în fața celuilalt, amîndoi în haine de duminică.

— Vă rog, domnule comandant, să-mi mai predați o dată cazul, mi-a spus Matthäi.

— Asta n-o pot face, am răspuns, în nici un caz; dumneavoastră nu mai sînteți în serviciul nostru, domnule doctor Matthäi.

Comisarul m-a privit țintă, surprins.

— Sînt concediat?

— Ați plecat din serviciul poliției cantonale pentru că voiați să vă luați în primire postul

din Iordania, i-am explicat eu calm. Că nu v-ați respectat contractul, vă privește. Dar dacă vă angajăm acum din nou, ar însemna că sîntem de acord cu atitudinea dumneavoastră. Veți înțelege că asta nu e cu puțință.

— Bine, mi-a răspuns Matthäi. Înțeleg.

— Din păcate lucrurile nu se mai pot schimba, am rostit eu.

Am tăcut amîndoi.

— În drumul meu spre aeroport, cînd am trecut prin Mägendorf, erau acolo copii, a spus domol Matthäi.

— Ce vreți să susțineți cu asta?

— Numai copii în cortegiul funebru.

— E cît se poate de firesc.

— Și la aeroport erau copii. Clase întregi.

— Ei și?

Priveam uimit la Matthäi.

— Să presupunem că am dreptate, să presupunem că ucigașul lui Gritli Moser e încă în viață, n-ar fi atunci și alți copii în primejdie? a întrebat Matthäi.

— Fără îndoială, i-am răspuns liniștit.

— Dacă există posibilitatea acestui pericol, a stăruit Matthäi, e de datoria poliției să apere copiii și să preîntîmpine o nouă crimă.

— Deci n-ai plecat în Iordania fiindcă vrei să aperi copiii? l-am întrebat încet.

— De aceea, mi-a răspuns Matthäi.

Un răstimp am tăcut. Vedeam acum cazul mai lămurit și începeam să-l înțeleg. Posibilitatea unei primejdii care să-i amenințe pe copii, am spus eu apoi, trebuie luată în considerare. Pre-

supunînd că bănuiala lui Matthäi ar fi întemeiată, se putea nădăjdui ca adevăratul ucigaş să se trădeze odată, sau ca, în cel mai rău caz, cu prilejul crimei următoare, să lase indicii mai utilizabile. Cuvintele mele pot să pară cinice dar lucrurile nu stau așa. Sînt doar îngrozitoare. Puterea poliției are și trebuie să aibă limite. Într-adevăr, totul e cu putință, pînă și neverosimilul, dar sîntem obligați să plecăm de la verosimil. N-am putea spune cu certitudine că von Gunten e vinovat, de fapt n-am putea-o afirma niciodată; dar am putea spune că e probabil să fie vinovat. Dacă n-am vrea să născocim un altul necunoscut, atunci singurul care ar intra în discuție ar fi negustorul ambulant. A mai comis atentate la pudoare; avea asupra sa brice și ciocolată; avea pete de sînge pe haine; apoi meseria l-a dus și prin Schwyz, și prin Sankt Gallen, deci acolo unde s-au comis celelalte două asasinate; în afară de asta, a depus și mărturie și s-a sinucis; a pune la-ndoiă vinovăția sa ar fi curat diletantism. Rațiunea sănătoasă a omului ne spune că von Gunten ar fi ucigașul. Că rațiunea sănătoasă a omului se poate înșela, că e omenesc să fie așa, acesta e riscul nostru. Și trebuie să ni-l asumăm. Și apoi, din nefericire, asasinarea lui Gritli Moser nu e singura crimă care ne dă de furcă. Echipa volantă tocmai a pornit la Schlieren. S-au produs alte patru spargerii importante azi-noapte. Nu ne-am putea îngădui deci luxul unor noi cercetări nici din punct de vedere tehnic. N-am putut face decît ceea ce a

fost cu putință, și asta am făcut-o. Copiii sînt mereu în primejdie. Înregistrăm anual peste două sute de atentate la pudoare. Asta numai în cantonul nostru. Puteam lămuri părinții, puteam preveni copiii; toate le-am făcut, dar nu putem strînge plasa poliției într-atîta, încît să nu mai aibă loc crime. Crime se-ntîmplă mereu, nu fiindcă sînt prea puțini polițiști, ci mai cu seamă pentru că ei există. Dacă noi n-am fi necesari, n-ar exista crime. Acest lucru nu trebuie să-l pierdem din vedere. Trebuie să ne îndeplinim datoria, în privința aceasta Matthäi are dreptate, dar principala noastră datorie este să ne menținem în limitele stabilite, altfel ar însemna să creăm un stat polițist.

Am tăcut.

Afară au început să răsunе clopotele bisericilor.

— Înțeleg că situația dumneavoastră personală e dificilă. Ați nimerit cum nu se poate mai prost, am remarcat eu în încheiere, poli-cos.

— Vă mulțumesc, domnule doctor, mi-a spus Matthäi. Deocamdată mă voi ocupa de cazul lui Gritli Moser. Ca particular.

— Ar fi mai bine să renunțați, l-am sfătuit.

— Nici nu mă gîndesc, mi-a răspuns el.

— Nu mi-am arătat fățiș nemulțumirea.

— Atunci pot să vă rog să nu ne mai inopertunați cu chestiunea aceasta? l-am întrebat în timp ce mă ridicam de pe scaun.

— Cum doriți, a rostit Matthäi.

Ne-am despărțit fără să ne dăm mîna.

Trebuind să părăsească clădirea goală a poliției, lui Matthäi i-a venit greu să treacă prin fața fostului său birou. Placa de la ușă fusese înlocuită și Feller, pe care l-a întâlnit — căci își făcea de lucru pe-aici și duminica — s-a simțit încurcat. Abia l-a salutat, murmurând câteva cuvinte ca pentru sine. Matthäi a avut el însuși impresia că ar fi o fantomă, dar, mai presus de toate, îl stingherca faptul că nu mai avea mașina de serviciu la dispoziție. Era hotărât să se înapoieze cât mai curînd posibil la Mägendorf; hotărîrea aceasta însă n-o putea înfăptui atît de ușor; dimpotrivă, se dovedea destul de complicat, cu toate că satul nu era departe: trebuia să ia tramvaiul opt, apoi autobuzul. În tramvai l-a întâlnit pe Treuler care se ducea împreună cu soția la socri; l-a privit uluit pe comisar, dar nu l-a întrebat nimic; în general Matthäi a întâlnit numai cunoscuți, ca de pildă pe un profesor de la ETH¹ și pe un pictor, cărora le-a dat răspunsuri vagi asupra faptului că renunțase la plecare. Situația era de fiecare dată penibilă, întrucît fusese sărbătorit pentru „avansare“ și pentru călătorie; se simțea ca o stafie, ca un înviat din morți.

La Mägendorf se terminase liturghia. Țărani, în haine de sărbătoare, stăteau în piață ori se-ndreptau în grupuri spre „Hirschen“. Era mai răcoare decît în zilele trecute, dinspre apus se îngrămădeau nori grei. La Moosbach, tine-retul juca fotbal; nimic nu arăta că abia cu

¹ Eidgenössische Technische Hochschule — Școala federală superioară tehnică.

cîteva zile în urmă s-ar fi comis o crimă în apropierea satului. Toți erau veseli; undeva se cînta *La fîntînă-n fața porții*. Dinaintea unei case țărănești arătoase, cu pereți de bîrnă și acoperiș înalt, copiii se jucau de-a v-ați ascunselea; un băiat număra pînă la zece, iar ceilalți o zbugheau. Matthäi i-a privit.

— Nene, a rostit încet un glas, lîngă el.

Matthäi, a privit în jur.

Între o grămadă de lemne și zidul grădinii stătea o fetiță în rochie albastră. Ochi căprui, păr cantaniu. Ursula Fehlmann.

— Ce vrei? a întrebat-o comisarul.

— Stai în fața mea, să nu mă găsească, i-a șoptit fetița.

Comisarul s-a așezat în fața fetiței.

— Ursula, i-a zis el.

— Mai încet, a murmurat fetița, se aude că vorbești cu cineva.

— Ursula, a spus comisarul de astă dată în șoaptă. Eu nu cred în istoria aceea cu uriașul.

— Ce nu crezi?

— Că Gritli Moser s-a întîlnit cu un uriaș mare cît un munte.

— Dar există uriași!

— Ai văzut tu vreunul?

— Nu, dar Gritli l-a văzut. Acum stai liniștit.

Dinspre casă s-a furișat un băiat cu pistrui și păr roșcat. Era cel care trebuia să-i găsească pe ceilalți. S-a oprit în fața comisarului, apoi s-a furișat spre cealaltă parte a casei țărănești. Ursula a chicotit încet.

— Nu m-a văzut.

— Gritli ți-a spus numai o poveste, i-a șoptit comisarul.

— Nu, s-a împotrivit fetița, uriașul o aștepta pe Gritli în fiecare săptămână și-i dăruia arici.

— Unde?

— În vilceaua Rotkehler, i-a răspuns Ursula. L-a și desenat. Așa că trebuie să existe. Și aricii i-a desenat.

Matthäi a rămas pe gânduri.

— L-a desenat pe uriaș?

— Desenul e atârnat pe perete, în clasă, i-a spus fata. Dă-te la o parte.

Ursula a țîșnit dintr-o dată din ascunziș, s-a strecurat pe lângă Matthäi, s-a năpustit spre casă și a ajuns la usciorul ușii, izbutind să-l lovească înaintea băiatului, care venea în goană din spatele casei, strigînd vesel.

Știrile primite luni dimineată erau ciudate și neliniștitoare. În primul rînd, primarul din Mägendorf s-a plîns prin telefon că Matthäi ar fi intrat în localul școlii și ar fi sustras un desen al lui Gritli Moser, fetița asasinată; pe viitor interzice poliției cantonale asemenea imixtiuni în sat; după toată spaima, aveau acum nevoie de liniște; încheind, și nu tocmai politicos, mi-a mai împărtășit că dacă se va mai arăta pe acolo, îl va alunga pe Matthäi din sat cu un cîine de curte. Apoi s-a plîns și Heniz că a avut cu Matthäi la „Kronenhalle“ o explicație penibilă; fostul lui superior, în vădită stare de ebrietate — înghițise pe nerăsuflăte un litru de „Réserve du Patron“, după care ceruse

coniac — îi spusese că e un asasin al dreptății: soția lui, născută Hottinger, fusese foarte contrariată. Dar asta încă nu era totul. După raportul de dimineață, am aflat de la Feller, care fusese informat de cineva din poliția orășenească, că Matthäi a fost văzut în diferite baruri și că locuiește acum la „Hotelul Rex“. Totodată s-a comunicat că Matthäi a început să fumeze. „Parisiennes“. Omul era cu totul altul, metamorfozat, ca și când și-ar fi schimbat caracterul peste noapte. Mă gîndeam că-i amenințat de o criză nervoasă și i-am telefonat psihiatrului nostru, care ne făcuse expertize în nenumărate cazuri.

Spre surpriza mea, medicul mi-a răspuns că Matthäi și-a anunțat vizita la el după-amiază. I-am relatat cele întîmplate.

După asta, am răspuns în scris ambasadei iordaniene. I-am informat că Matthäi e bolnav și cere un concediu, comisarul urmînd să se prezinte la Amman peste două luni.

Clinica particulară era departe de oraș, lîngă satul Röthen. Matthäi luase trenul, așa că avea de parcurs pe jos o porțiune mai mare de drum. N-avusese răbdare să aștepte mașina poștei, care-l depășise în curînd și comisarul privise supărat în urma ei. Străbătuse așa cîteva cătune. Copiii se jucau pe marginea șoselei, iar țărani lucrau pe cîmp. Cerul era argintiu, acoperit. Se făcuse iarăși frig; temperatura aluneca spre zero, fără să-l atingă, din fericire. Matthäi a mers de-a lungul colinelor și a cotit

spre Røthen pe drumul care, trecînd peste cîmpie, ducea spre sanatoriu. Privirea i-a fost atrasă în primul rînd de o clădire galbenă, cu un horn înalt. Aveai impresia că te îndrepti spre o construcție tristă de fabrică. Dar pe măsură ce se apropia, aspectul devenea mai prietenos. Plopi și fagi acopereau încă în întregime corpul principal; remarcase însă și cîțiva cedri și o wellingtonie uriașă. Pătrunse în parc. Drumul se bifurca. Matthäi se orientă după o tăbliță indicatoare: Direcțiunea. Printre copaci și tufișuri sclișea un mic lac sau poate numai o fîșie de ceață. Tăcere de moarte. Matthäi nu auzea decît scrișnetul pașilor săi pe pietriș. Mai tîrziu urechea lui a perceput fîșîitul unei greble: un flăcău lucra la alea cu pietriș; mișcărilor îi erau lente și uniforme. Matthäi s-a oprit nehotărît. Nu știa încotro să se-ndrepte; o altă tăbliță indicatoare nu exista.

— Puteți să-mi spuneți unde se află direcțiunea? s-a adresat el tînărului.

Flăcăul nu i-a răspuns. Grebla mai departe, uniform, liniștit, ca o mașină, ca și cînd nu i-ar fi vorbit nimeni, ca și cînd n-ar fi fost nimeni de față. Chipul îi era lipsit de expresie; și cum activitatea lui era disproporționată în raport cu forța sa fizică mare, comisarul a avut impresia că-l amenința un pericol. Ca și cînd tînărul l-ar fi putut lovi, dintr-o dată, cu grebla. Nu se simțea deloc în siguranță. Șovăind, și-a continuat drumul și a pătruns într-o curte. Îndată după aceea a dat de o a doua, mai mare. De o parte și de alta erau colonade, ca într-o mănăs-

tire; totuși curtea se termina cu o clădire, care părea o casă de țară. Nici aici nu era țipenie de om; de undeva însă, răzbătea un glas tînguitor, subțire, care implora, repetînd mereu același cuvînt, fără întrerupere, mereu același. Matthäi s-a oprit din nou, nehotărît. L-a copleșit o tristețe inexplicabilă. Ca niciodată a simțit că-i lipsește curajul. A apăsat pe clanța unei porți vechi, plină de încrestături și crăpături adînci; dar ușa nu s-a deschis. Nu se auzea decît glasul, mereu și mereu glasul. A străbătut colonada, ca un somnambul. În vase mari de piatră erau lalele roșii sau galbene. De data aceasta a auzit pași; trecea prin curte un domn în vîrstă, înalt și demn. Surprins, ușor mirat. Îl conducea o soră.

— Bună ziua, a spus comisarul, aș dori să merg la profesorul Locher.

— Sînteți anunțat? l-a întrebat sora.

— Sînt așteptat.

— Duceți-vă în salon, l-a îndemnat ea, indicînd o ușă cu două canaturi, are să vină cineva.

A pornit apoi mai departe, la braț cu bătrînul care moțăia; a descuiat o ușă și a dispărut cu el. De undeva, glasul tot se mai auzea. Matthäi a intrat în salon. Era o încăpere spațioasă, cu mobile vechi, cu fotolii și o canapea uriașă, deasupra căreia atîrna într-o ramă aurită, portretul unui bărbat. Pesemne fondatorul spitalului. Pe pereți atîrnau și alte fotografii din regiuni tropicale, poate din Brazilia. Matthäi a avut impresia că recunoaște hinterlandul orașu-

lui Rio de Janeiro. S-a îndreptat spre ușa cu două canaturi: ducea spre o terasă; pe balustrada de piatră erau cactuși mari. Ceața se întetise, acoperind vederea spre parc. Comisarul avea impresia c-ar mai exista o porțiune mai ridicată, cu vreun monument, poate un mormînt, și amenințător ca o umbră, un plop argintiu. Matthäi și-a pierdut răbdarea. Și-a aprins o țigară; noua sa pasiune îl liniștea. S-a întors în cameră, spre sofa, în fața căreia era o masă rotundă, veche, cu cărți vechi Gaston Bonnier, *Flore complète de France, Suisse et Belgique*. A răsfoit-o: planșe îngrijit desenate, cu flori, ierburi, desigur foarte frumoase, liniștitoare; dar comisarului nu-i erau de nici un folos. A mai fumat o țigară. În cele din urmă a venit o soră, o persoană mică, energică, cu ochelari fără ramă.

— Domnul Matthäi? a întrebat ea.

— Chiar el.

Sora a privit în jur.

— N-aveți bagaj?

Matthäi a dat din cap, uimit o clipă de întrebare.

— Aș dori doar cîteva informații de la domnul profesor, a răspuns el.

— Pofțiți, i-a spus sora și l-a condus printr-o mică ușa.

A intrat într-o încăpere mică și, spre surprinderea lui, aproape sărăcăcioasă. Nimic nu arăta că e vorba de cabinetul unui medic. Pe pereți tablouri asemănătoare cu cele din salon, în plus,

fotografii ale unor bărbați gravi, cu ochelari fără ramă, cu bărbi, chipuri hidoase. Evident predecesori. Biroul și scaunele erau încărcate cu cărți; doar un jilț vechi de piele era liber. Medicul, în halat alb, ședea ascuns îndărătul vrafului de dosare. Era mic, slab, aducea cu o pasăre și purta ochelari fără ramă, la fel ca sora și ca bărboșii de pe perete. Ochelarii fără ramă păreau a fi aici obligatorii, poate ca o caracteristică, ca un semn distinctiv al unui ordin, ca tonsura călugărilor, ce știa Matthäi?

Sora s-a retras. Locher s-a ridicat și l-a salutat.

— Bine ai venit, i-a spus el oarecum jenat; fă-te comod. Cam sărăcăcios la noi. Sîntem o fundație, avem fonduri puține.

Matthäi s-a așezat în jilțul de piele. Medicul a aprins lampa de birou, într-atîta era de întuneric în cameră.

— Pot fuma? a întrebat comisarul.

Locher a rămas uluit.

— Te rog, i-a răspuns el și l-a privit cu atenție pe deasupra ochelarilor prăfuiți. Înainte nu fumai, nu-i așa?

— Nu, deloc.

Medicul a luat o coală și a început să mîzgălească, desigur, o însemnare oarecare.

Matthäi a așteptat.

— Te-ai născut la 11 noiembrie 1903, nu-i așa? l-a întrebat medicul, în timp ce scria.

— Așa-i.

— Locuiești tot la „Hotel Urban“?

— Acum stau la „Rex“

— Aşa, la „Rex“! În Weinbergstrasse. Deci, dragul meu Matthäi, trăieşti tot în camere de hotel?

— Te surprinde?

Medicul şi-a ridicat privirea de pe hîrtii.

— Măi, omule, i-a spus el, locuieşti de aproape treizeci de ani la Zürich. Alţii întemeiază familii, nasc urmaşi, dau avînt viitorului. Dumeata n-ai nici un fel de viaţă particulară? Iartă-mă că te-ntreb.

— Înţeleg, i-a răspuns Matthäi, care dintr-o dată a priceput totul, precum şi-ntrebarea sorei despre valize. Desigur că te-a informat comandantul.

Medicul şi-a pus cu grijă tocul rezervor alături.

— Ce-nţelegi prin asta, stimabile?

— Ai primit însărcinarea să mă consulţi, i-a spus răspicat Matthäi, stingîndu-şi ţigara. Pentru că poliţiei cantonale nu-i par tocmai zdravăn la cap.

Au tăcut amîndoi. Afară ceaţa stăruia chiar în faţa ferestrei, monotonă, ca un amurg inform, tîrîndu-se sură prin camera plină de cărţi şi maldăre de dosare, la care se adaugă frigul, aerul mucegăit, amestecat cu miros de medicamente.

Matthäi s-a ridicat, îndreptîndu-se spre uşă şi a deschis-o. Afară aşteptau doi vlăjgani în halate albe, cu braţele încrucişate. Comisarul a închis uşa.

— Doi îngrijitori. Pentru cazul cînd aş face dificultăţi.

Locher nu putea fi clintit din calmul său.

— Ascultă, Matthäi, i-a spus el. Acum vreau să-ți vorbesc ca medic.

— Cum dorești, a răspuns acesta și s-a așezat.

Fusese informat, a continuat Locher luînd iar stiloul în mînă, că Matthäi ar fi comis în ultima vreme acțiuni care nu mai puteau fi considerate normale. De aceea un cuvînt sincer ar putea fi prețuit la adevărata lui valoare. Matthäi avea o meserie dură și era obligat să se poarte dur cu oamenii care ajungeau în sfera activității lui; de aceea trebuia, pe bună dreptate, să-l scuze și pe el, pe medic, pentru că, datorită meseriei sale, era dur și spunea lucrurile pe șleau. Era și bănuitor. La urma urmelor, dacă stai și te gîndești, atitudinea lui Matthäi de a renunța în chip atît de neașteptat la un prilej ca acela de a pleca în Iordania i se părea ciudată; la asta se mai adăuga ideea fixă de a voi să caute un asasin care a și fost găsit; apoi hotărîrea bruscă de a fuma, tot atît de neobișnuită ca și înclinația spre beție — să bea patru pahare duble de coniac, după un litru de Réserve, mări, omule, mări, bărbate, asta seamănă al dracului cu manifestările versatile ale unei alterări de caracter; aduce cu simptomele unei boli incipiente. Ar fi numai în interesul lui Matthäi să fie examinat temeinic, pentru a obține o imagine clară, atît din punct de vedere clinic, cît și psihologic, și de aceea îi propune să rămînă cîteva zile la Röthen.

Medicul a tăcut; și-a făcut iar de lucru cu hîrțiile și a mîzgălit din nou ceva.

— Ai uneori temperatură?

— Nu.

— Tulburări de vorbire?

— Nici asta.

— Auzi voci?

— Prostii!

— Transpiri?

Matthäi a dat din cap. Amurgul și vorbăria medicului îl făceau să-și piardă răbdarea. S-a pipăit prin buzunare după țigări. În cele din urmă le-a găsit; chibritul oferit de medic i-a tremurat în mîna de supărare. Situația era prea stupidă; ar fi trebuit s-o prevadă, să se ducă la alt psihiatru. Dar îl simpatiza pe acest medic, pe care-l chemau uneori în Kasernenstrasse, mai mult din amabilitate decît ca specialist; avea încredere în el, pentru că ceilalți medici nu-l prețuiau, fiindcă trecea drept original și aiurit.

— Agitat, a constatat medicul aproape bu-curos. Să chem sora? Dacă vrei mergi de pe acum în camera dumatăle...

— Nici nu mă gîndesc, i-a răspuns Matthäi. Ai coniac?

— Îți dau un calmant, i-a propus medicul și s-a ridicat.

— N-am nevoie de calmant, ci de coniac, l-a oprit grosolan comisarul.

Medicul apăsase pesemne pe un buton secret, pentru că ușa s-a deschis și a apărut un îngrijitor.

— Adu din locuința mea o sticlă de coniac și două pahare, i-a poruncit Locher, care și-a frecat apoi mâinile, din cauza frigului, fără îndoială. Dar repede.

Îngrijitorul a dispărut.

— Internarea dumitale, Matthäi, i-a declarat medicul, mi se pare într-adevăr de cea mai mare urgență. Altfel ne vom trezi în fața celei mai cumplite prăbușiri fizice și psihice. Vrem să le evităm, nu-i așa? Cu puțină energie, ar trebui să ne reușească.

Matthäi nu i-a răspuns. A tăcut și medicul. Telefonul n-a sunat decît o singură dată. Locher a luat receptorul:

— Nu pot vorbi acum. -

Afară, în fața ferestrei, era acum aproape întuneric, atît de neagră se lăsase seara dintr-o dată.

— Să aprind plafoniera? a întrebat medicul, doar pentru a spune ceva.

— Nu.

Matthäi își redobîndise acum liniștea. Cînd a sosit îngrijitorul cu coniac, și-a turnat, a băut și și-a umplut din nou paharul.

— Locher, a început el a vorbi, să lăsăm la o parte mofturile dumitale, cu mîi, omule, mîi, bărbate, repede, și așa mai departe. Ești medic. Nu ți s-a întîmplat în meseria dumitale să nu poți rezolva un caz?

Medicul l-a privit cu uimire. Era surprins de această întrebare; îl neliniștea; nu știa ce se urmărește cu ea.

— Cele mai multe dintre cazurile mele nu pot fi soluționate, i-a replicat doctorul, în sfârșit sincer, deși și-a dat seama în aceeași clipă că n-ar fi trebuit să răspundă niciodată în acest fel unui bolnav, cum îl socotea el și pe Matthäi.

— Îmi pot imagina, când e vorba de meseria dumitale, i-a zis Matthäi cu o ironie care l-a întristat pe medic.

— Ai venit aici numai pentru a-mi pune această întrebare?

— Și pentru asta.

— Dar, pentru Dumnezeu, ce e cu dumneata? Altminteri nu ești omul nostru cel mai rațional? l-a întrebat medicul nedumerit.

— Nu știu, i-a răspuns cu oarecare nesiguranță Matthäi — fetița omorîtă.

— Gritli Moser?

— Mereu îmi vine în minte fetița asta.

— Nu-ți dă pace?

— Ai copiii? l-a întrebat Matthäi.

— Nici eu nu sînt căsătorit, a spus medicul încet, stînjedit din nou.

— Deci, nici dumneata! Matthäi a tăcut posomorît. Vezi, Locher, i-a explicat apoi doctorului, eu m-am uitat drept la fetiță, nu în altă parte, ca succesorul meu Henzi, cel normal: în frunziș zăcea un cadavru mutilat, numai obrazul era neatins, un chip de copil. Am rămas cu privirea pironită acolo; în tufiș mai zăceau o rochie roșie și prăjituri. Dar nu asta a fost îngrozitor.

Matthäi s-a cufundat din nou în tăcere — ca speriat. Era un om care nu vorbea niciodată

despre sine, acum fusese totuși obligat s-o facă, pentru că avea nevoie de acest medic mărunțel, cu ochelari caraghioși, cu mutră de pasăre, singurul care-l putea ajuta să meargă mai departe, în schimbul încrederii pe care trebuia să i-o acorde.

— Mai înainte te-ai mirat, pe bună dreptate, a continuat el în cele din urmă, că locuiesc tot la hotel. N-am vrut să înfrunt lumea, ci să o stăpinesc; ca om experimentat, n-am vrut să sufăr împreună cu ea. Am vrut să-i rămân superior, să nu-mi pierd capul și să o domin ca un tehnician. Am înfruntat imaginea fetei, dar când am ajuns în fața părinților, dintr-o dată n-am mai rezistat, n-am mai dorit decât să mă depărtez de casa aceea blestemată din Moosbach, făgăduind, pe fericirea mea, să-l găsesc pe ucigaș, numai pentru a nu mai fi martor la suferința acestor părinți, neținînd seamă de faptul că nu-mi puteam împlini făgăduiala, deoarece trebuia să plec pe calea aerului în Iordania. Apoi, am lăsat să mă cuprindă iar vechea indiferență, Locher. Asta a fost nemai-pomenit de monstruos. Nu am luptat împotriva celor ce s-au întîmplat cu negustorul ambulant. Am lăsat lucrurile baltă. Am redevenit figura impersonală pe care o întruchipam, „Matthäi în finală“, cum m-a poreclit lumea interlopă. M-am retras iar în calm, în superioritate, în formalism, în neomenie, pînă cînd am zărit copiii la aeroport.

Medicul a pus notițele la o parte.

— M-am întors. Ce a urmat, știi.

— Și acum? l-a întrebat Locher.

— Și acum, sînt aici. Fiindcă nu cred în vinovăția negustorului ambulant și fiindcă trebuie să-mi țin fîgăduiala.

Medicul s-a ridicat, îndreptîndu-se spre fereastră.

A apărut un îngrijitor și după el al doilea.

— Duceți-vă în clinică, le-a spus medicul, nu mai am nevoie de voi.

Matthäi și-a turnat coniac. A început să rîdă.

— Bun acest Remy Martin.

Medicul era tot la fereastră; se uita țintă afară.

— Cum să-ți vin în ajutor? l-a întrebat stingher pe Matthäi. Nu sînt criminalist. Apoi s-a întors spre comisar: De ce crezi în nevinovăția negustorului ambulant?

— Uite aici!

Matthäi a pus pe masă o hîrtie pe care a despăturit-o cu grijă. Era un desen de copil. Jos, la dreapta, un scris stîngaci: „Gritli Moser“. Desenul, făcut cu creioane colorate, reprezenta un bărbat. Era înalt, mai înalt decît brazii care-l înconjurau ca niște ierburi ciudate, desenat așa cum procedează copiii: un punct, încă un punct, o virgulă, o linie, un oval și gata fața. Purta o pălărie neagră, haine negre, iar din mîna dreaptă, închipuită ca un disc cu cinci linii, cădeau, peste o copilă micuță, mai mică decît brazii, cîteva discuri mici cu mulți perișori, asemenea unor stelute. Sus de tot, de fapt în cer, era un automobil negru; alături, un animal ciudat, cu coarne bizare.

— Acest desen e făcut de Gritli Moser, i-a explicat Matthäi. L-am luat din clasă.

— Ce vrea să reprezinte? l-a întrebat medicul privind neajutorat desenul.

— Pe uriașul aricilor.

— Ce poate însemna asta?

— Gritli a povestit că un uriaș i-a dăruit în pădure arici micuți. Desenul reprezintă această întâlnire, l-a lămurit Matthäi arătând micile discuri.

— Atunci, crezi că...

— Bănuiala că Gritli Moser a desenat în uriașul aricilor pe asasinul ei nu e cu totul neîntemeiată.

— Prostii, Matthäi, l-a contrazis medicul indignat, desenul acesta nu e decît produsul fanteziei, nu-ți face iluzii.

— Probabil, a răspuns Matthäi, în schimb automobilul a fost foarte bine observat. Aș putea afirma chiar că e vorba de o mașină veche, americană, iar uriașul e desenat cu multă viață.

— Dar nu există uriași, și-a dat nerăbdător medicul părerea. Nu-mi spune povești.

— Un bărbat înalt, solid, ar putea fi ușor luat drept uriaș de către o fetiță.

Medicul l-a privit mirat pe Matthäi.

— Crezi că asasinul e un bărbat înalt?

— Desigur că nu-i decît o vagă presupunere, a dat înapoi comisarul. Dacă se potrivește, în cazul acesta asasinul se plimbă într-o mașină veche, neagră, de fabricație americană.

Locher și-a ridicat ochelarii pe frunte. A luat desenul în mână și l-a cercetat cu atenție.

— Eu ce pot face? a întrebat apoi șovăind.

— Să presupunem că n-aș avea, în ce-l privește pe asasin, nimic altceva decît acest desen, i-a explicat Matthäi, că ar fi singurul indiciu pe care l-aș putea urmări. În acest caz aș fi ca un profan în fața unei radiografii. N-aș ști să interpretez desenul.

Medicul a clătinat din cap.

— Din acest desen de copil nu se poate trage nici o concluzie asupra asasinului, i-a răspuns el, punînd hîrtia iar pe birou. Totuși se poate spune ceva despre fetița care l-a făcut. Gritli trebuia să fi fost un copil inteligent, dezghețat și vesel. Copiii nu desenează numai ceea ce văd, ci și ceea ce simt în acel moment. Fantezia se amestecă deplin cu realitatea. Astfel, pe desenul acesta, unele lucruri sînt reale: bărbatul înalt, automobilul, fetița, celelalte: aricii, animalul cu coarne mari, par niște enigme, iar dezlegarea lor, ei bine, pe asta a luat-o Gritli cu ea în mormînt. Eu sînt medic, nu necromant. Strînge-ți desenul. E o prostie să continui a te ocupa de asta.

— Fiindcă dumneata n-ai îndrăzneala s-o faci.

— Urăsc să pierd vremea fără rost.

— Ceea ce numești dumneata pierdere de vreme nu e, poate, decît o metodă veche, i-a explicat Matthäi. Dumneata ești un om de știință și știi ce înseamnă o ipoteză de lucru. Consideră ca atare presupunerea mea de a fi găsit în acest desen pe asasin. Acceptă această ficțiune și să vedem ce va rezulta de aici.

Îngîndurat, Locher l-a privit timp de o clipă pe comisar, apoi a cercetat din nou desenul.

— De fapt negustorul ambulant cum arăta? a întrebat el.

— Șters.

— Înteligent?

— Nu prost, dar leneș.

— N-a mai fost condamnat pentru atentat la pudoare?

— A avut o încurcătură cu o fată de paisprezece ani.

— Relații cu alte femei?

— Ei, așa ca orice negustor ambulant. Vina pe furis prin țară, i-a răspuns Matthäi.

Pe Locher începuse să-l intereseze. Lucrurile nu i se păreau tocmai clare.

— Păcat că acest Don Juan și-a recunoscut crima și s-a sinucis, altminteri nu-mi face deloc impresia unuia care comite asasinate cu viol. Dar să ne oprim acum la ipoteza dumitale. După aspect, uriașul aricilor din desen ar putea fi socotit capabil de un asasinat cu viol. Pare înalt și solid. Majoritatea indivizilor care comit astfel de crime împotriva copiilor sînt primitivi, mai mult sau mai puțin cretini, imbecili și debili mintali, cum ne exprimăm noi, medicii, sînt robuști, predispuși la acte de violență, iar față de femei impotenți sau cu complexe de inferioritate.

S-a oprit, părăind a fi descoperit ceva.

— Ciudat, a spus el.

— Ce?

— Data de pe desen.

— Ei?

— O săptămână și mai bine înainte de asasinat. Dacă ipoteza dumitale, Matthäi, ar fi justă, atunci Gritli și-a întâlnit asasinul înainte de crimă. Ar fi ciudat dacă și-ar fi mărturisit întâlnirea sub formă de poveste.

— Așa sînt copiii.

Locher a dat din cap.

— Nici copiii nu fac nimic fără motiv, a spus el. Probabil că bărbatul înalt, îmbrăcat în negru, i-a interzis lui Gritli să spună ceva despre întâlnirea lor misterioasă. Iar sărmana fătură l-a ascultat, născocind o poveste în loc să spună adevărul; altfel, poate, ar fi trezit vreo bănuială și ar fi putut fi salvată. Recunosc, în cazul acesta toată istoria e diabolică. Fetița a fost siluită?

— Nu, a răspuns Matthäi.

— La fel s-a petrecut și cu fetițele ucise cu ani în urmă în Sankt Gallen și în cantonul Schwyz?

— La fel.

— Tot cu un brici?

— Tot.

Medicul și-a turnat și el coniac.

— Aici nu e vorba de un asasinat cu viol, și-a dat el părerea, ci de un act de răzbunare; prin aceste asasinate făptașul a vrut să se răzbune pe femei, indiferent dacă a fost negustorul ambulant sau uriașul aricilor, înfățișat de sărmana Gritli.

— O fetiță nu e o femeie.

Locher nu s-a lăsat influențat.

— Dar pentru indivizii bolnavi o fetiță poate trece drept o femeie, i-a explicat el. Fiindcă asasinul n-are curaj la femei, are curaj la fetițe. Le omoară în locul femeii. De aceea se va apropia numai de un anumit gen de fetițe. Cercetează toate victimele și vei găsi asemănări. Nu uita că e vorba de un primitiv, fie că e un debil mintal congenital, fie că debilitatea mintală e rezultatul unei boli; asemenea indivizi n-au controlul instinctelor lor. Puterea de rezistență pe care o pot opune impulsurilor interioare este extrem de redusă. Omul n-are nevoie decît de foarte puțin, un metabolism întrucîtva schimbat, cîteva celule degenerate, pentru a deveni animal.

— Dar cauza răzbnării?

Medicula chibzuit un răstimp.

— Poate nepotriviri sexuale, i-a explicat el apoi, sau poate că era asuprit de o femeie, ori exploatat. Poate că femeia era bogată și el sărac. Poate că ea deținea o poziție socială superioară lui.

— Toate astea nu se potrivesc cu negustorul ambulant, a constatat Matthäi.

Medicul a ridicat din umeri.

— Poate i se potrivește însă altceva. Între femeie și bărbat sînt cu puțință cele mai absurde lucruri.

— Pericolul unor noi omoruri mai există în cazul că nu negustorul ambulant e ucigașul? a întrebat Matthäi.

— Cînd s-a săvîrșit asasinatul din cantonul Sankt Gallen?

— Acum cinci ani.

— Cel din cantonul Schwyz?

— Acum doi ani.

— Intervalele devin de la un caz la altul mai scurte, a constatat medicul. Asta ar putea indica o înrăutățire a bolii. Împotrivirea față de afecțe trebuie să scadă în mod evident; probabil că în cîteva luni, poate săptămîni, bolnavul va comite un nou omor dacă va avea prilejul.

— Comportarea lui în acest răstimp?

— Mai întîi bolnavul se va simți ca ușurat, a spus oarecum șovăind medicul, dar ura se va acumula din nou, din nou se va naște nevoia de răzbunare. La început va căuta prezența copiilor, poate în fața școlilor, sau în piețele publice. Apoi, treptat, va porni iar cu mașina în căutarea unei noi victime; cînd va găsi o fetiță, se va împrieteni cu ea pînă ce fapta s-ar repeta.

Locher a tăcut.

Matthäi a luat desenul, l-a împăturit și l-a vîrît în buzunarul de la piept, rămînînd cu ochii țintă la fereastra în care acum se înstăpînise noaptea.

— Locher, urcăză-mi noroc să-l găsesc pe uriașul aricilor, a spus el.

Medicul, sesizînd dintr-o dată cum stau lucrurile, l-a privit consternat.

Matthäi, nu-i așa că uriașul aricilor e pentru dumneata mai mult decît o simplă ipoteză de lucru? l-a întrebat.

Matthäi a confirmat.

— Pentru mine există. Nu mă îndoiesc nici o clipă că el e asasinul.

Necăjit că fusese înșelat și nu întrevăzuse intenția lui Matthäi, medicul i-a declarat că tot ce-i spusese nu era decît o speculație, un simplu joc al minții, fără valoare științifică. El i-a indicat doar o posibilitate, dintr-o mie de alte posibilități. Cu aceeași metodă se putea dovedi că oricine ar fi avut poftă, ar fi putut fi asasinul, de ce nu? În definitiv se putea imagina orice absurditate și o puteai justifica din punct de vedere logic; Matthäi cunoaște toate astea, iar el, Locher, n-a acceptat ficțiunea lui decît din bunăvoință; dar acum, comisarul să aibă curajul să vadă realitatea fără ipoteze și să nu se coadă să accepte factorii care dovedesc limpede vinovăția negustorului ambulant. Desenul de copil e un simplu produs al fanteziei, sau corespunde unei întîlniri a fetei cu un om care nu e și nici n-ar putea fi ucigașul.

— Cîtă verosimilitate se poate acorda spuselor dumitale lasă pe seama mea să judec, a spus Matthäi, dînd coniacul pe gît.

Medicul nu i-a răspuns imediat. Se așezase din nou în dosul vechiului său birou, înconjurat de cărțile lui și de procesele — verbale, un director al unei clinici de mult învechite, fără bani, zbătîndu-se în mari lipsuri și în al cărei serviciu se istovea fără nici o nădejde.

— Matthäi, a încheiat medicul convorbirea cu glas amar și stins, încerci ceva cu neputință de realizat. Nu vreau să devin patetic. Fiecare dintre noi avem voința, ambiția, mîndria noas-

tră, nu renunți ușor la ele. Înțeleg, și eu sînt la fel. Dar, dacă vrei să cauți un asemenea ucigaș, care după toate aparențele nu există și pe care, chiar de-ar exista, n-ai să-l găsești niciodată, fiindcă din categoria aceasta sînt prea mulți și numai întîmplător nu ucid, atunci cazul devine grav. Faptul că alegi sminteala drept metodă ar putea fi o dovadă de curaj, asta sînt gata să recunosc, iar atitudinile extreme impun azi, dar dacă metoda asta nu va duce la ținută, mi-e teamă că într-o zi ai să rămîi numai cu nebunia dumitale.

— Cu bine, doctore Locher, i-a spus Matthäi.

Discuția mi-a fost raportată de Locher. Ca de obicei, scrisul său cu litere gotice mărunte, ca gravate, se putea doar cu greu citi. L-am chemat pe Henzi. Trebuia să studieze și el documentul. Sublocotenentul socotea că însuși medicul vorbea de ipoteze neîntemeiate. Eu nu eram atît de sigur; mi se părea că lui Locher îi era teamă de propriul său curaj. Începusem să am și eu îndoieli. La drept vorbind, negustorul ambulant nu făcuse decît o mărturisire generală, nu una amănunțită, pe care s-o putem verifica. În afară de asta, arma ucigașă nu fusese găsită și nici unul dintre bricele existene în coș n-avea urme de sînge. Ceea ce m-a pus din nou pe gînduri. Prin aceasta von Gunten n-a fost mai tîrziu absolvit, elementele de suspiciune atîrnau încă grele, totuși eram neliniștit. Pe măsură ce-mi dădeam seama, procedeul lui Matthäi mă cîștiga mai mult decît voiam să recunosc. În

ciuda procurorului, am mers atît de departe, încît am ordonat să fie din nou cercetată pădurea de lîngă Mägendorf, dar fără rezultat. Arma ucigaşă n-a pûut fi găsită. Zăcea pesemne în Tobel, după cum credea Henzi.

— Acum, a spus Henzi, luînd din cutia lui una din ţigările acelea îngrozitoare, parfumate, într-adevăr nu mai putem face nimic cu privire la acest caz. Ori Matthäi, ori noi sîntem nebuni. Trebuie să decidem.

I-am arătat fotografiile pe care le cerusem. Cele trei fetiţe asasinate semănau una cu alta.

— Asta ne-ar conduce iar spre uriaşul ariilor.

— Cum aşa? a întrebat Henzi cu sînge rece. Fetiţele corespund genului preferat al negustorului ambulant. Apoi a rîs. Mă miră ce e în stare să întreprindă Matthäi. N-aş vrea să fiu în pielea lui.

— Nu-l subestima, am mormăit eu. E în stare de orice.

— Va fi oare în stare să găsească şi un asasin inexistent, domnule comandant?

— Se poate, i-am răspuns punînd din nou la dosar cele trei fotografii. Ştiu doar atît, că Matthäi nu se va da bătut.

Întîmplător am avut dreptate. Primele informaţii le-am primit de la şeful poliţiei orăşeneşti. După o şedinţă. Avusesem iar de rezolvat un caz privitor la compenţe, după care, acest om imposibil, probabil pentru a mă supăra, la despărţire, a adus iar vorba de Matthäi. Am aflat că a fost văzut de mai multe ori în Grădina zoologică şi că şi-a cumpărat un Nash vechi de la

un garaj din Escher-Wyss-Platz. La scurt timp după asta am mai primit o informație. M-a zăpăcit cu totul. Era într-o simbătă, la „Kronenhalle“, îmi aduc foarte bine aminte. În jurul meu se afla tot ce exista în Zürich mai de seamă ca celebritate și poftă de mîncare; printre clienți, chelnerițe zeloase, căruciorul cu mîncăruri aburinde, iar dinspre stradă se auzea zgomotul circulației. Eram tocmai la o supă cu găluște de ficat. — ședeam sub „Miró“ — nu mă gîndeam la nimic rău, cînd reprezentantul unei mari firme de carburanți mi s-a adresat. S-a așezat la masa mea fără nici o introducere. Băutura i se urcase puțin la cap și era vesel; și-a comandat o cafea și mi-a povestit rîzînd, că fostul meu locotenent și-ar fi schimbat meseria și a preluat în Graubünden, în apropiere de Cuera, o stație de benzină, pe care firma ar fi vrut s-o desființeze deoarece nu era rentabilă.

La-nceput n-am vrut să dau crezare acestei știri. Mi s-a părut fără noimă, smintită, absurdă.

Reprezentantul a stăruit în spusele lui. L-a lăudat pe Matthäi că era la înălțimea așteptărilor și în noua meserie. Stația de benzină prospera. Matthäi avea multă clientelă provenind aproape exclusiv dintre cei care, cîndva, într-un alt mod, avuseseră de-a face cu el. Se zvonise, fără îndoială, că „Matthäi în finală“ a fost avansat la o pompă de benzină, așa că „foștii“ năpădeau cu autovehiculele lor, ca săgețile, din toate părțile. Erau reprezentate toate tipurile de mașini, de la cele antediluviene pînă la cele mai scumpe Mercedesuri. Stația de benzină a lui

Matthäi a devenit un fel de loc de pelerinaj pentru lumea interlopă a întregii Elveții răsăritene. Vânzarea crescuse în chip vertiginos. Firma tocmai instalase și a doua pompă, pentru Super. Era dispusă să-i construiască și o clădire modernă, în locul casei vechi în care locuia. Matthäi a mulțumit, fără să primească și a refuzat angajarea unui ajutor. Mașini și motociclete așteptau deseori într-o coloană șerpuitoare, dar nimeni nu-și pierdea răbdarea. Cinstea de a fi servit de un fost locotenent al poliției cantonale era evident prea mare.

Nu știam ce să-i răspund. Reprezentantul firmei și-a luat ziua bună și când a sosit căruciorul cu mâncăruri aburinde mie îmi pierisese foamea; totuși am mâncat ceva și am cerut bere. Mai târziu, a sosit, ca de obicei, Henzi, cu Hottinger a lui, posomorît fiindcă nu-i ieșise ceva la socoteală; a ascultat și el noutățile. După părerea lui, Matthäi și-ar fi pierdut totuși mințile, cum prevăzuse mai demult, apoi s-a înveselit dintr-o dată și a mâncat două *steaks*¹-uri, în timp ce nevastă-sa, născută Hottinger povestea fără întrerupere despre teatrul orașului. Avea cîteva cunoștințe acolo.

La cîteva zile după aceea a sunat telefonul. În timpul unei ședințe. Bineînțeles, tot cu poliția orășencască. Era directoarea unui orfelinat. Bătrîna domnișoară mi-a povestit neliniștită că Matthäi ar fi apărut la ea îmbrăcat ca de sărbătoare, în negru tot, evident pentru a face im-

¹ Fripturi (engl.).

presie serioasă, și ar fi întrebat-o dacă n-ar putea înfia o anumită fetiță dintre pupilele ei, cum s-a exprimat dînsa. Numai această fetiță intra în considerație; era o dorință veche a lui să aibă un copil, iar acum, de cînd conducea pe seama lui un garaj în Graubünden, ar avea posibilitatea să-l crească. Se-nțelege, domnișoara directoare a respins politicos această cerere, invocînd statutele orfelinatului; dar fostul meu locotenent i-a făcut o impresie atît de bizară, încît a socotit de datoria ei să mă informeze. A închis apoi telefonul. Era desigur ceva ciudat. Pufăiam uluit din „Bahiana“ mea. Dar comportarea lui Matthäi ne-a devenit cu totul de nesuportat în Kasernenstrasse abia cu ocazia unei alte întîmplări. Citasem acolo o persoană foarte suspectă. Era vorba de un proxenet clandestin și oficial coafor de dame, care își aranjase într-o vilă impunătoare o locuință deosebit de confortabilă, într-un sat dincolo de lac — sat preferat de mulți poeți. În orice caz circulația taxiurilor și a mașinilor particulare era acolo extrem de intensă. Abia îmi începusem interogatoriul că și-a și aruncat atuul. Radia de bucurie comunicîndu-ne cu titlul de imputare știrea că Matthäi ar locui la stația de benzină cu o oarecare Heller. Am telefonat îndată la Cuera, apoi la postul de poliție de competența căruia era cazul; știrea se dovedea a fi exactă. Am amuțit; confirmarea m-a făcut să-mi piară graiul. Coaforul ședea triumfător în fața biroului meu și mesteca *chewing-gum*. Am capitulat și am dat ordin să fie

eliberat acest bătrîn păcătos. Să-l lase în plata Domnului. Ne jucase un renghi.

Cazul era alarmant. Eu eram perplex, Henzi indignat, procurorul dezgustat, iar autoritățile cantonului, cărora le ajunsese la urechi, îl considerau o rușine. Acea Heller fusese cîndva clienta noastră în Kasernenstrasse. O colegă de-a ei — ei, da, tot o doamnă cunoscută în oraș — fusese asasinată; bănuisem că Heller știa mai multe despre respectiva crimă, decît ne povestise nouă, iar mai tîrziu, fără multă vorbă, a fost poftită să plece din cantonul Zürich, deși, în afară de meseria ei, nu i se putea reproșa propriu-zis nimic. Dar în administrație există întotdeauna oameni cu prejudecăți. M-am hotărît să intervin, să mă duc la Matthäi. Simțeam că felul lui de a proceda era în legătură cu Gritli Moser, dar nu pricepeam în ce fel. Faptul că nu știam mă înfuria și-mi dădea un sentiment de nesiguranță. La asta se adăuga și curiozitatea de criminalist. Ca reprezentant al autorității voiam să știu ce se petrece acolo.

Am plecat la drum. Singur cu mașina mea. Era duminică, iar duminică, și am impresia — cînd privesc înapoi — că evenimentele importante s-au petrecut în povestea asta mai ales duminica. Pretutindenii dangăt de clopote, întreaga țară părea să răsune de dangătul lor; în afară de asta, în cantonul Schwyz am dat și de o procesiune. Pe șosea, mașini una după alta, la radio predici una după alta. Mai apoi, în fiecare sat, şuierături, uruituri și pocnete la locu-

rile de tragere la țintă. Totul era cuprins de o neliniște monstruoasă, absurdă; toată partea de răsărit a Elveției părea să fie în mișcare; undeva se desfășura o cursă de automobile, spre care se îndrepta o mulțime de mașini din Elveția apuseană; familii cu toate rubedeniile veneau spre noi; când am ajuns la stația de benzină pe care o cunoști și dumneata, eram istovit de toată larma păcii divine. Am privit în jur. Pe atunci stația de benzină nu făcea impresia că-i păărăginită, ca azi. Era mai degrabă prietenoasă, curată, cu mușcate la fereastră. Cîrciuma nu se înființase încă. Totul avea o înfățișare serioasă, mic-burgheză. La asta se adăuga faptul că peste tot, lîngă șosea, erau presărate obiecte care indicau existența unui copil; un leagăn, pe o bancă o casă mare de păpuși, un cărucior de păpuși, un cal de lemn pe care te dădeai huța. Cînd am coborît din Opelul meu, Matthäi tocmai servea un client care a pornit imediat, în viteză, cu Volkswagenul lui. Lîngă Matthäi stătea o fetiță de șapte-opt ani, cu o păpușă în brațe. Avea co-dițe blonde și o rochiță roșie. Copilul mi s-a părut cunoscut, fără să-mi dau seama de ce; cu Heller, de fapt, nu semăna deloc.

— Asta era Meier roșcovanul, pus în libertate abia de un an, am spus eu, arătînd spre mașina care se îndepărta.

— Benzină? m-a întrebat nepăsător Matthäi. Purta o salopetă albastră de mecanic.

— Super.

Matthäi a umplut coloana, a șters geamul.

— Paispe și treizeci.

— I-am întins cincisprezece.

— E în regulă, am spus când a vrut să-mi dea restul, dar imediat după aceea m-am roșit. Iartă-mă, Matthäi, mi-a scăpat fără voie.

— Dar vă rog, a răspuns el și a vîrît banii în buzunar, sînt obișnuit.

Eram încurcat; m-am uitat din nou la fetiță și am spus:

— E drăguță, puștanca!

Matthäi mi-a deschis portiera mașinii.

— Vă doresc drum bun.

— Ei da, am mormăit eu, de fapt am vrut să stau odată cu dumneata de vorbă, Matthäi. Ce dracu înseamnă toate astea?

— V-am promis, domnule comandant, să nu vă mai plictisesc cu cazul lui Gritli Moser. Vă rog să nu mă plictisiți nici dumneavoastră pe mine, mi-a răspuns el și mi-a întors spatele.

— Matthäi, am stăruit eu, să lăsăm copilăriile.

A tăcut. Deodată s-au auzit șuierături și pocnete. Pesemne că prin apropiere se afla un loc de tragere la țintă. Era pe la unsprezece. Am privit cum a servit un Alfa Romeo.

— Și ăsta a stat trei ani și jumătate, am remarcat eu, când s-a îndepărtat mașina. Nu vrei să intrăm? Împușcăturile mă enervează. Nu le pot suferi.

M-a condus în casă. Pe coridor am întîlnit-o pe Heller, venea cu cartofi din pivniță. Era încă o femeie frumoasă, iar eu, ca funcționar de poliție mă simțeam cu conștiința în-

cărcată și cam stingherit. Ne-a privit întrebător, neliniștită o clipă, după cît mi s-a părut, apoi m-a salutat prietenos; în general făcea impresie bună.

— Copilul e al ei? am întrebat după ce femeia a intrat în bucătărie.

Matthäi a dat din cap.

— Unde ai descoperit-o? l-am întrebat.

— Prin apropiere. Lucra la fabrica de cărămidă.

— Și ce caută aici?

— Ei, mi-a răspuns Matthäi, am nevoie de cineva pentru gospodărie!

Am clătinat din cap.

— Aș vrea să stăm de vorbă între patru ochi, am spus.

— Annemarie, du-te la bucătărie, i-a poruncit Matthäi.

Fetița a plecat.

Camera era sărăcăcioasă, dar curată. Ne-am așezat la o masă, lângă fereastră. De afară se auzeau pocnituri strașnice. Salvă după salvă.

— Matthäi, l-am întrebat din nou, ce-nseamnă toate astea?

— E simplu, domnule comandant, pescuiesc, mi-a replicat fostul meu subaltern.

— Ce vrei să spui?

— Muncă de polițist, domnule comandant.

Mi-am aprins o „Bahiană“, necăjit.

— Deși nu sînt începător, nu pricep nimic.

-- Oferiți-mi și mie una.

-- Te rog, am spus și i-am întins cutia.

Matthäi a adus rachiul de cireșe. Ședeam în soare; fereastra era pe jumătate deschisă; afară, în fața mușcatelor, vreme blîndă de iunie și pocnete. Apropiindu-se timpul prînzului, mașinile se mai răriseră; cînd apărea cîte una, servea Heller.

— Locher v-a informat desigur, despre discuția noastră, mi-a spus Matthäi după ce și-a aprins cu grijă „Bahiana“.

— Asta nu ne-a făcut să avansăm cu nimic.

— Pe mine, da.

— În ce măsură? am întrebat.

— Desenul de copil corespunde realității.

— Așa! Dar aricii ce înseamnă?

— Asta încă n-o știu, mi-a răspuns Matthäi, dar am aflat ce reprezintă animalul cu coarnezle bizare.

— Și anume?

— E un țap sălbatic, mi-a spus el tacticos, trăgînd din țigară și pufăind fumul prin odaie.

— De aceea ai vizitat Grădina zoologică?

— Zile de-a rîndul, a replicat el. Am pus copiii să-mi deseneze țapi sălbatici. Ceea ce desenau semăna cu animalul lui Gritli Moser.

Am înțeles.

— Țapul sălbatic este animalul de pe stema cantonului Graubünden, am spus eu. E stema acestei regiuni. Matthäi mi-a confirmat din cap. Lui Gritli i-a bătut la ochi stema de pe tăblița cu numărul mașinii. Dezlegarea era simplă. La asta puteam să ne gîndim imediat, am mormăit eu.

— Matthäi își privea țigara, scrumul tot mai gros, fumul diafan.

— Greșeala pe care am făcut-o, mi-a spus el calm, dumneavoastră, Ilenzi și cu mine, a fost presupunerea că asasinul acționa din Zürich. De fapt el e din Graubünden. Am cercetat locurile unde s-au petrecut celelalte crime. Toate sînt pe distanța Graubünden—Zürich.

Am chibzuit asupra acestui fapt.

— Matthäi, aici e un sîmbure de adevăr, a trebuit să recunosc.

— Dar asta nu e totul.

— Ei?

— M-am întîlnit cu băieți pescari.

— Băieți pescari?

— Ei, da, mai precis, copii care pescuiesc.

L-am privit cu mirare.

— Să vedeți, mi-a povestit el, după descope-
rirea făcută, m-am dus întîi în cantonul Grau-
bünden. Era logic. Dar în curînd mi-am dat
seama de absurditatea procedeului meu. Can-
tonul Graubünden e atît de mare, încît e foarte
greu să găsești acolo un om despre care nu știi
nimic, decît că e înalt și că se plimbă într-o
mașină americană neagră, veche. Peste șapte
mii de kilometri pătrați, peste o sută treizeci de
mii de locuitori, răspîndiți într-o mulțime de
văi — un lucru cu neputință de rezolvat. În-
tr-o zi friguroasă, m-am așezat pe marginea
Innului, în Engadin și priveam la băieții care-și
făceau de lucru pe malul rîului. Tocmai voiam
să plec, cînd am băgat de seamă că se uitau
atenți la mine. Păreau speriați și cătau în jur
cu teamă. Unul avea o undiță de fabricație

proprie. „Continuă-ți pescuitul“, l-am îndemnat. Băieții mă priveau neîncrezători. „Sînteți de la poliție?“ m-a întrebat unul cu părul roșu, un băiat de vreo doisprezece ani, cu pistrui pe obraz. „Așa mă arată mutra?“ l-am întrebat. „Nu știu“, mi-a răspuns băiatul. „Nu sînt de la poliție“, l-am lămurit eu. I-am privit apoi cum aruncau nada în apă. Cinci băieți, toți adînciți în ocupația lor. „Nu trage nici unul“, a spus, după un timp, resemnat, pistruiatul, s-a urcat pe mal și a venit la mine. „N-aveți cumva o țigară?“ m-a întrebat. „Se poate, la vîrsta ta?“ i-am replicat. „Nu arătați ca un om care m-ar refuza“, mi-a declarat el. „Atunci trebuie să-ți dau una“, i-am răspuns și i-am întins pachetul cu „Parisiennes“. „Mulțumesc, foc am“, mi-a zis pistruiatul. Apoi a suflat fumul pe nas. „Face bine, după ce am dat chix cu pescuitul“, s-a fălit el. „Ei, prietenii tăi par a avea mai multă răbdare decît tine. Uite-i, continuă să pescuiască și cu siguranță vor prinde ceva“. „N-or să prindă, poate cel mult un lipan.“ „Tu ai vrea, probabil, să prinzi o știucă?“ l-am tachinat eu. „Știucile nu mă interesează, mi-a răspuns băiatul. Păstrăvii. Asta e o afacere.“ „Cum așa? m-am minunat eu. Cînd eram copil îi prindeam cu mîna“. A dat din cap disprețuitor. „Aceia erau păstrăvi mici. Da ia încearcă să prinzi cu mîna un răpitor adult. Păstrăvii, ca și știucile, sînt pești răpitori, dar mai greu de prins. Apoi, mai trebuie și un permis și ăsta costă bani“, a adăugat băiatul. „La drept vorbind, voi o faceți și fără bani“,

am remarcat cu rîzînd. „Partea rea, mi-a declarat el, e că n-ajungem la locurile bune. Acolo sînt cei cu permisele.“ „Ce înțelegi tu prin loc bun?“ „Se vede că nu vă pricepeți deloc la pescuit“, a constatat băiatul. „Recunosc“, i-am replicat. Ne-am așezat amîndoi pe rîpa malului. „Credeti că undița trebuie aruncată în apă pur și simplu la întîmplare?“ m-a iscodit el. Surprins, l-am întrebat de ce n-ar fi bine așa. „Asta e caracteristic începătorilor, mi-a răspuns pistruiatul, dînd iarăși fumul pe nas. La pescuit, înainte de toate, trebuie să cunoști două lucruri: locul și momeala. Îl ascultam cu luare-aminte. Să presupunem, a urmat băiatul, că vreți să prindeți un păstrăv, un răpitor adult. Întîi trebuie să chibzuiți unde-i place peștelui să zăbovească. Se-nțelege, un loc unde e ferit de curent și, în al doilea rînd, unde e curentul mai mare, fiindcă aici vin înot mai multe vietăți, deci pe rîu mai la vale, după pietroi, sau, și mai bine, în josul rîului, după un pilon de pod. Bineînțeles, asemenea locuri sînt ocupate de cei cu permis.“ „Trebuie întrerupt curentul“ am spus eu. „Ați băgat la cutiuță“, a constatat el cu mîndrie. „Și momeala?“ l-am întrebat. „Asta depinde de ce vrei să prinzi, un pește răpitor, ori poate un lipan sau un țipar, care sînt vegetarieni, mi-a răspuns băiatul. Un țipar, de pildă, poate fi prins cu o cireașă. Dar un pește răpitor, deci un păstrăv, sau un costreș, trebuie prins cu ceva viu. Cu o muscă, cu un vierme sau cu un peștișor“. „Cu ceva viu“, mi-am repetat îngîndurat și m-am

ridicat. „Ține, i-am zis băiatului, întinzându-i întregul pachet de „Parisiennes“. Le meriți. Acum știu cum să-mi prind peștele. Trebuie să caut întâi locul și apoi momeala.“

Matthäi a tăcut. Un timp ne-am cufundat amîndoi în gînduri; mi-am băut rachiul, privind țintă la vremea frumoasă de afară — era începutul verii și se auzeau pocnituri dinaintea ferestrei. Apoi mi-am aprins iar țigara stinsă.

— Matthäi, am reluat eu într-un tîrziu, acum înțeleg ce-ai vrut să spui mai înainte, cu pescuitul. Stația asta de benzină e locul favorabil, iar șoseaua este rîul, nu-i așa?

Matthäi nici n-a clipit măcar.

— Cine vrea să ajungă din Graubünden la Zürich trebuie s-o folosească, dacă nu vrea să ocolească peste trecătoarea Oberlap, mi-a răspuns el calm.

— Iar fetița e momeala, am rostit speriat.

— O cheamă Annemarie, mi-a răspuns Matthäi.

— Acum știu și cu cine seamănă, am afirmat eu. Cu Gritli Moser.

Am tăcut din nou amîndoi. Afară se mai încălzise, munții sclipeau în aburi, pocnetele continuau: fără îndoială o serbare a pușcașilor.

— Nu e diabolic ceea ce faci? l-am întrebat în cele din urmă ezitînd.

— Se prea poate, a zis el.

L-am întrebat îngrijorat:

— Vrei să aștepți pînă ce va trece ucigașul pe aici, o va vedea pe Annemarie și va cădea în cursa pe care i-ai întins-o?

— Ucigaşul *trebuie* să treacă pe aici, mi-a spus el.

— Perfect, am cumpănit eu, să presupunem că ai avea dreptate. Că ar exista acest ucigaş. Nu este exclus să fie aşa. În meseria noastră totul e cu putinţă. Nu crezi însă că metoda dumitale e prea riscantă?

— O altă metodă nu există, mi-a declarat el şi a aruncat mukul de ţigară pe fereastră. Nu ştiu nimic despre ucigaş. Nu-l pot căuta. Deci trebuie să caut o viitoare victimă, o fetiţă, şi să expun copilul ca momeală.

— Bine, i-am spus, dar ți-ai luat metoda din practica pescuitului. Una nu corespunde pe deplin cu cealaltă. Pe fetiţă n-o poți ține mereu în apropierea șoselei, ca pe o momeală, o să trebuiască să se ducă la școală, o să vrea să se îndepărteze de lângă afurisita asta de șosea.

— În curînd începe vacanța mare, mi-a răspuns cu încăpăținare Matthäi.

Am dat din cap.

— Mi-e teamă că stăruii zadarnic, în ideea asta, i-am răspuns. N-ai să poți sta aici pînă ce se va întîmpla ceea ce ar putea să nu se întîmple niciodată. Să admitem probabilitatea că ucigaşul va trece pe aici, asta încă nu înseamnă neapărat că va trage la momeală, ca să ne folosim de această comparație. Și atunci, aștepți și iar aștepți...

— Și la pescuit trebuie să aștepți, a replicat îndărătnic Matthäi.

Pîndeam de la fereastră, vedeam femeia servindu-l pe Oberholzer. În total șase ani petrecuți la Regensdorf.

— Matthäi, Heller știe de ce ești aici?

— Nu, mi-a răspuns el. I-am spus că am nevoie de o menajeră.

Nu mă simțeam în largul meu. Omul, ce-i drept, îmi impunea, metoda lui era neobișnuită, avea în ea ceva măreț. Dintr-o dată m-a cuprins admirația pentru Matthäi, i-am urat succes, poate numai pentru a-l umili pe teribilul Henzi; totuși ceea ce întreprinsese mi se părea fără perspectivă, prea mici sorții de izbîndă, față de riscul atît de mare.

— Matthäi, am încercat eu să-l fac să înțeleagă, mai ai încă timp să ieși în primire postul din Iordania, altfel cei de la Berna îl vor trimite pe Schafroth.

— N-are decît să se ducă.

Am stăruit din nou.

— N-ai fi dispus să revii la noi?

— Nu.

— Te-am folosi la început în serviciul interior, în vechile condiții.

— N-am poftă.

— Dacă vrei, poți trece la poziția orășenească. Ar trebui să te gîndești la asta, fie și numai din considerații de ordin financiar.

— Aici, la stația de benzină, cîștig aproape mai mult decît în serviciul statului, mi-a răspuns Matthäi.

— Uite, vine un client și doamna Heller o fi ocupată cu friptura de porc.

S-a ridicat și a părăsit încăperea. Îndată după aceea a trebuit să servească un alt client. Pe

frumosul Leo. Cînd a terminat, eu mă urcasem în mașină.

— Matthäi, i-am zis luîndu-mi rămas bun, dumitale n-am cum să-ți ajut.

— Într-adevăr, mi-a răspuns și mi-a făcut semn că șoseaua e liberă.

Lîngă el se afla fetița cu rochița roșie, iar în ușa Heller, încinsă cu șorțul și, după cît am putut constata, cu o căutătură plină iarăși de neîncredere. Am făcut cale-ntoarsă.

Așadar a așteptat. Necruțător, îndărătnic, pasionat. Își servea clienții, își îndeplinea obligațiile, punea benzină, ulei, apă, ștergea geamurile, mereu aceeași activitate mecanică. După ce se întorcea de la școală, cu pași mărunți, săltînd, mirîndu-se, vorbind singură, fetița se așeza lîngă el, sau mai departe, lîngă căsuța păpușilor, ori cînta în leagăn, cu codițele în vînt, într-o rochiță roșie. Matthäi aștepta, aștepta într-una. Treceau pe lîngă el mașini de toate culorile, din toate tipurile de comandă, mașini vechi, mașini noi. El aștepta. Își nota mașinile din cantonul Graubünden, căuta în liste pe proprietarii lor, lua informații telefonice despre ei la primării. Femeia lucra la o fabricuță din sat, așezată înspre munți; se întorcea abia către seară, peste delușorul din spatele casei, cu geanta cu cumpărături și cu plasa plină cu pîine; nopțile se auzea uneori cîte un fluierat ușor și pași ce se furișau în jurul casei, dar femeia nu deschidea. A sosit vara, fierbinte, nesfîrșită, sclipitoare, apăsătoare,

adesea, cu uriașe descărcări electrice, și o dată cu ea — vacanța mare. Prilejul așteptat de Matthäi se ivise. Annemarie stătea acum într-una cu el, la marginea șoselei, în văzul oricărui trecător. Aștepta, aștepta într-una. Se juca mereu cu fetița, îi spunea povești, toate poveștile lui Andersen și Grimm, *O mie și una de nopți*, ba a născocit și el cîteva, disperat, făcea tot ce se putea ca fetița să nu se dezlipească de el, de șosea, unde trebuia să fie văzută. Annemarie stătea acolo mulțumită că i se spun povești și basme. Automobilii se uitau mirați ori înduioșați la această pereche, ca la o idilă între tată și copil, dăruiau fetiței ciocolată, îi vorbeau, pîndiți de Matthäi. Nu cumva bărbatul acesta înalt, greoi, e autorul asasinatului cu viol? Mașina era din Graubünden. Ori celălalt, înalt, deșirat, care vorbea acum cu fetița? După cum aflase mai demult, era proprietarul unei cofetării din Disentis. „Am pus destul ulei?“, „Vă rog, mai turnați o jumătate de litru.“ „Douăzeci și trei și zece.“, Drum bun, domnule“. Și iar aștepta, aștepta într-una. Annemarie îl iubea, era mulțumită; Matthäi nu se gîndea decît la ivirea asasinului. Pentru el nu mai exista altceva decît această credință în apariția lui, nimic decît această nădejde, numai această dorință, doar această împlinire. Își imagina sosirea unui flăcău uriaș, stîngaci, copilăros, familiar și plin de pofta de a ucide; cum revenea apoi mereu la stația de benzină, rînjind prietenos și îmbrăcat cu haine de sărbătoare, sau poate un pensionar de la căile fe-

rate, ori un funcționar vamal la pensie; cum s-ar lăsa fata, cu timpul, ademenită, cum i-ar urmări neobservat în pădurea din spatele stației de benzină, ghemuit, tiptil, cum s-ar repezi asupra criminalului în momentul hotărîtor, cum s-ar ajunge la o luptă sălbatică, sîngeroasă, corp la corp, decisivă, care ar rezolva totul, cum ar zăcea ucigașul zdrobit în fața lui, scîncind, recunoscîndu-și fapta. Dar iarăși trebuia să-și spună, că toate astea nu erau cu putință, deoarece fetița era supravegheată prea vizibil, că ar trebui să-i dea mai multă libertate, dacă voia să ajungă la un rezultat. O lăsa deci să hoinărească de-a lungul șoselei, dar se lua pe furiș după ea, părăsind stația de benzină în fața căreia mașinile claxonau cu mînie. Annemarie pornea țopăind spre sat, cale de o jumătate de ceas, se juca deseori cu copiii în fața caselor țărănești sau la marginea pădurii, dar se întorcea repede. Era timidă, obișnuită cu singurătatea. Și apoi și ceilalți copii o ocoleau. Atunci Matthäi a schimbat iar tactica, a născocit jocuri noi, povești noi, o ținea pe Annemarie iar lîngă el. Și iar aștepta, aștepta într-una. Neînduplecat, neabătut. Fără să dea vreo lămurire. Căci pe mama fetiței o izbise încă de mult atenția pe care Matthäi o acorda copilei. Era convinsă că fostul comisar n-o angajase ca menajeră exclusiv din bunătate. Simțea că intenționa ceva, totuși, avea impresia, poate pentru prima oară în viață că e la adăpost, așa că nu și-a mai frămîntat mintea; poate că-și făcea și speranțe, cine poate ști ce se petrecea

în mintea unei biete femei. În orice caz, interesul pe care-l arăta Matthäi lui Annemarie l-a pus cu timpul pe seama unei adevărate afecțiuni, chiar dacă se trezea uneori în ea vechea neîncredere și simțul ei de altă dată de a vedea adevărata față a lucrurilor.

— Domnule, Matthäi, i-a spus o dată, de fapt nu mă privește, dar comandantul poliției cantonale a venit aici din cauza mea?

— Firește că nu, i-a răspuns Matthäi, de ce ar fi venit pentru dumneata?

— Oamenii din sat ne vorbesc.

— Asta n-are nici o importanță.

— Dar, domnule Matthäi, a început iar femeia, șederea dumitale aici are cumva o legătură cu Annemarie?

— Ce prostii! a râs el. Mi-e dragă fetița, doamnă Heller, asta-i totul.

— Sînteți bun cu mine și cu Annemarie, numai de-aș ști din ce motiv, i-a răspuns ea.

Vacanța mare s-a sfîrșit și ea; sosise toamna; ca sub o imensă lupă, peisajul roșu și galben arăta acest lucru cît se poate de limpede. Matthäi a fost cuprins de simțămîntul că a pierdut un prilej unic, totuși a continuat să aștepte. Neclintit și dîrz. Fetița se ducea pe jos la școală; la prînz și seara, el o întîmpina, de cele mai multe ori, aducînd-o cu mașina acasă. Planul lui era din ce în ce mai absurd, mai greu de realizat; prilejul de-a izbîndi tot mai mic, o știa cu certitudine; de cîte ori n-o fi trecut asasinul pe la stația de benzină, se gîndea el, poate zilnic, cu siguranță în fiecare săp-

tămîină, totuși nu se-ntîmplase nimic, orbecăia încă în întuneric, nu se ivise nici un punct de reper, nici o urmă care să dea de bănuir, doar automobiliștii care veneau și plecau, sporovăind cîteodată cu fata, nevinovat, întîmplător, de nepătruns. Care putea fi cel căutat, dar, mai ales era vreunul? Poate că numai de aceea nu izbutea, fiindcă vechea lui meserie le era prea multora cunoscută; dar n-o putuse ascunde și nici nu ținuse seamă de ea. Totuși rămase pe loc; aștepta, aștepta într-una. Nu mai putea da înapoi; așteptarea era singura metodă, chiar dacă îl istovea, chiar dacă uneori era pe punctul de a-și face geamantanul, de-a pleca, de-a fugi, fie și în Iordania; chiar dacă uneori îi era teamă să nu-și piardă mințile. Apoi au venit ore, zile, cînd așezat pe banca din fața stației de benzină, dînd pe gît rachiul, pahar după pahar, împresurat de mucuri de țigări, privea în gol, nepăsător, apatic, cinic, lăsînd lucrurile să-și urmeze cursul. Apoi se smulgea din gînduri, dar pentru a se prăbuși tot mai mult în starea lui de indiferență, își ametea zilele, săptămîinile, într-o așteptare absurdă, nemiloasă. Pierdut, chinuit, fără nădejde și totuși plin de nădejde. Într-o zi însă, cum stătea acolo, nebărbierit, obosit, murdar de ulei, a fost cuprins de spaimă. Deodată și-a dat seama că Annemarie nu se întorsese încă de la școală. A pornit-o pe jos. Șoseaua colbuită, neasfaltată, urca ușor, în spatele casei, apoi cobora; ducea peste o luncă stearpă, străbătea apoi pădurea din marginea căreia se zărea de departe satul,

cu case vechi, grămădite în jurul unei biserici, și fumul albăstriu al hornurilor. Drumul pe unde trebuia să se întoarcă Annemarie se vedea și el, dar fetița nu era nicăieri. Dintr-o dată încordat, treaz de-a binelea, Matthäi s-a îndreptat iar spre pădure; brazi pitici, tufișuri, pe jos foșnet de frunze cafenii și roșii, undeva, mai departe, ciocănitul ghiconoaiei, acolo unde se înălțau spre cer brazi mai înalți, printre care soarele răzbătea în raze piezișe. Matthäi a părăsit drumul, strecurându-se printre spini și tufișuri; crengile îi plezneau obrazul. A ajuns într-un luminiș și a privit uimit în jur, căci nu-l observase pînă acum. De cealaltă parte a pădurii se termina aici un drum lat de țară, pe care sătenii desigur își aduceau gunoaiele, de vreme ce în luminiș era un munte de cenușă. Pe marginile lui zăceau cutii de conserve, sîrmă ruginită și tot soiul de lucruri, o grămadă de resturi netrebuincioase, care se întindeau pînă la un pîrîu ce susura prin mijlocul luminișului. Abia atunci a descoperit-o pe fetiță. Ședea la marginea pîrîiașului argintiu, cu păpușa și ghiozdanul alături.

— Annemarie! a strigat Matthäi.

— Vin îndată, i-a răspuns ea, dar a rămas locului.

Matthäi s-a cățărat cu grijă peste movila de gunoi și în cele din urmă a ajuns lîngă ea.

— Ce faci aici? a întrebat-o.

— Aștept.

— Pe cine?

— Pe vrăjitor.

Copila n-avea în minte decît basme; uneori aştepta o zîină, alteori un vrăjitor; era ca o batjocură a propriei sale aşteptări. L-a copleşit iar deznădejdea, înţelegînd inutilitatea acţiunii sale, dar şi conştiinţa paralizantă că totuşi trebuie să aştepte, fiindcă nu i-a mai rămas altceva de făcut decît să aştepte, să aştepte şi iar să aştepte.

— Hai, vino, i-a spus el nepăsător; a luat copilul de mîină, a străbătut pădurea şi s-a aşezat iar pe banca lui, privind iarăşi ţintă înainte.

L-a învăluit inserarea, apoi noaptea; nu-l mai interesa nimic; şedea şi fuma, aştepta, aştepta într-una în chip mecanic, încăpăţînat, neînduplecat, rostind doar din cînd în cînd ca o invocare, în neştire:

— Vino odată, vino, vino, vino!

Stînd nemişcat în lumina albă a lunii, a adormit deodată şi s-a trezit ţeapăn de frig, în zori, după care s-a vîrît în pat.

A doua zi însă, contrar obiceiului, Annemarie a venit ceva mai devreme de la şcoală. Matthäi tocmai se ridicase de pe bancă să pornească în întîmpinarea ei, cînd a văzut-o sosind cu ghi-ozdanul pe spate, îngînînd un cîntec şi săltînd de pe un picior pe altul. În mîină îi atîrnă păpuşa, ale cărei picioruşe se tîrau pe jos.

— Ai lecţii de făcut? a întrebat-o el.

Annemarie a dat din cap, îngînîndu-şi mai departe cîntecul: *Maria şedea pe-o piatră* şi a intrat apoi în casă. Matthäi a lăsat-o să plece, era prea deznădăjduit, prea nedumerit, prea

obosit, pentru a-i istorisi alte basme, pentru a o atrage cu noi jocuri.

Cînd s-a întors însă Heller acasă l-a întrebat:

— Annemarie a fost cuminte?

— A fost doar la școală, i-a răspuns Matthäi.

Femeia l-a privit mirată.

— La școală? a întrebat ea. Azi a avut liber, era o conferință a învățătorilor, sau așa ceva.

Matthäi a luat aminte. Dezamăgirea ultimei săptămîni s-a risipit dintr-o dată. A presimțit că împlinirea nădejzii, a așteptării lui absurde era aproape. S-a stăpînit cu greu. N-a mai întrebat-o nimic pe Heller. Nici pe Annemarie n-a mai îmboldit-o. A doua zi după-masă s-a dus în sat, lăsîndu-și mașina pe o uliță lăturalnică. Voia să observe fetița pe ascuns. Se apropia ora patru. Prin ferestre răzbăteau cîntece, strigăte; școlarii au ieșit făcînd o larmă asurzitoare, băieții se înghionteau, se băteau cu pietre; fetițele mergeau braț la braț; Annemarie nu era printre ele. Învățătoarea a venit spre Matthäi, rezervată, privindu-l cu severitate. I-a spus că Annemarie n-a fost la școală și nu fusese nici alaltăieri după-masă; o fi fost poate bolnavă, dar n-a prezentat dovada din partea părinților. Matthäi a confirmat că într-adevăr copilul era bolnav, a salutat și s-a îndreptat cu mașina spre pădure, ca un smintit. S-a năpustit în lumină, dar n-a găsit-o pe fetiță. Istovit, gîfîind, sîngerînd de zgîrieturile spinilor, s-a înapoiat la mașină și a pornit spre stația de benzină, dar, înainte de a ajunge, a văzut-o pe Annemarie țopăind pe șosea. S-a oprit.

— Urcă, Annemarie, i-a spus el prietenos, după ce a deschis portiera.

I-a întins mîna și copila s-a urcat în mașină. A rămas uluit. Mînuța fetei era lipicioasă. A privit-o pe a lui; avea urme de ciocolată.

— Cine ți-a dat ciocolată? a întrebat-o.

— O fetiță, i-a răspuns Annemarie.

— La școală?

Annemarie a dat din cap. Matthäi n-a scos o vorbă. A oprit mașina în fața casei. Annemarie a coborît și s-a așezat pe banca de lîngă stația de benzină. Matthäi se uita pe furiș la ea. Fetița vîrîse ceva în gură și începuse să mestece. Atunci s-a apropiat de copilă.

— Ia să văd, i-a spus, deschizîndu-i ușor mînuța făcută pumn.

Avea un bulzișor de ciocolată cu țepi din care mușcase.

— Mai ai? a întrebat-o Matthäi.

Fetița a dat din cap.

Comisarul a scotocit în buzunarul rochiei, i-a scos batista, a desfăcut-o; erau încă două trufe în ea.

Copilă a tăcut.

Nici comisarul n-a spus nimic. Parcă l-ar fi năpădit un noroc nemaipomenit. S-a așezat apoi pe bancă lîngă fetiță.

— Annemarie, a întrebat-o în cele din urmă, cu glas tremurător, în timp ce ținea cu grijă în mînă cei doi bulzi de ciocolată cu țepi, ți i-a dat vrăjitorul?

Fetița n-a răspuns.

— Te-a oprit să vorbești despre voi? a întrebat-o Matthäi.

Nici un răspuns.

— Nici să n-o faci, i-a spus Matthäi prietenos. E un vrăjitor bun. Să te duci și mâine la el.

Chipul fetei s-a luminat deodată ca de o bucurie puternică, însuflețită de fericire l-a îmbrățișat pe Matthäi, apoi a dat fuga în camera ei.

În dimineața următoare, pe la orele opt, tocmai sosisem la birou, când, abia salutându-mă de agitat ce era, Matthäi mi-a pus trufe pe birou. Era în vechiul său costum, fără cravată și nebărbierit. Și-a luat țigară din cutia pe care i-am întins-o și a început să pufăie.

— Ce să fac cu ciocolata asta? l-am întrebat neajutorat.

— Aricii, mi-a răspuns Matthäi.

L-am privit surprins, sucind încoace și încolo bulzișorii de ciocolată.

— Cum asta?

— Simplu de tot, mi-a explicat el, asasinul i-a dat lui Gritli Moser trufe și fetița a făcut din ele arici. Am dezlegat enigma desenului.

— Cum vrei să demonstrezi asta? i-am spus rîzînd.

— Păi același lucru s-a petrecut cu Annemarie, mi-a răspuns Matthäi, și mi-a relatat totul.

M-a convins pe loc. L-am chemat pe Henzi, pe Feller și încă patru polițiști, le-am dat indicații, informîndu-l în același timp pe procu-

ror. Apoi am pornit cu mașina. Stația de benzină era pustie. Doamna Heller însoțise fetița la școală și plecase apoi la fabrică.

— Heller știe ce s-a întâmplat? l-am întrebat eu.

Matthäi a dat din cap.

— Habar n-are.

Ne-am dus în luminiș. L-am cercetat cu atenție, dar n-am găsit nimic. Apoi ne-am împrăștiat. Era aproape amiază; Matthäi s-a întors la stația de benzină, pentru a nu trezi bănuiele. Era o zi favorabilă, o joi, copilul n-avea școală după-amiază; mi-a trecut prin minte că Gritli Moser a fost omorâtă tot într-o joi. Era o zi luminoasă de toamnă, caldă, uscată, pretutindeni răsunau zumbet de albine, de viespi și alte gînganii, țipete ascuțite de păsări și, foarte departe, lovături de seceri. Ora două, clopotele din sat se auzeau limpede, pînă în pădure, apoi a apărut Annemarie, țîșnind din tufiș, în fața mea, țopăind neobosită, a alergat la pîrîiaș cu păpușa, s-a așezat, privind neîncetat spre pădure, atentă, încordată, cu ochi strălucitori, pîrînd a aștepta pe cineva. Pe noi totuși nu ne putea vedea. Ne ascunsesem îndărătul copacilor și tufișurilor. Apoi s-a înapoiat Matthäi, s-a rezezat în apropierea mea de trunchiul unui copac — cum făcusem de altfel și eu.

— Cred că va apărea într-o jumătate de oră, a șoptit el.

Am dat din cap.

Totul era organizat cu meticulozitate. Intrarea din șoseaua principală spre pădure era

supravegheată, aveam cu noi chiar și un aparat de radio emisie. Toți eram înarmați cu revolvere. Fetița ședea pe marginea pîrîului, ba în soare, ba în umbra unui brad întunecat, într-o minunată așteptare, aproape nemișcată, mirată, temătoare, cu spatele la grămada de gunoi; nu se auzea decît zumzăitul gîzelor și trîlul păsărilor; doar la răstimpuri, fetița îngîna cu glasul ei subțire: *Maria ședea pe-o piatră*, mereu și mereu, aceleași cuvinte și versuri; iar în jurul pietrei pe care ședea, mormane de cutii de conserve ruginite, canistre și sîrme; din cînd în cînd, se simțeau peste luminiș adieri răzlețe de vînt, frunzele jucau și foșneau, apoi se așternea iar liniștea. Noi așteptam. În ce ne privea, întreaga lume se reducea la această pădure pe care toamna parcă o făcea fermecată, cu fetița în rochie roșie, care sta în luminiș. Așteptam pe asasin, hotărîți, însetați de dreptate, de răfuială, de pedeapsă. Prima jumătate de oră trecuse demult; propriu-zis, trecuseră două. Așteptam, așteptam într-una, așteptam și noi cum așteptase Matthäi, săptămîni, luni. S-a făcut ora cinci: primele umbre, apoi înserarea, toate culorile strălucitoare păleau, se pierdeau. Fata a plecat țopăind. Nici unul dintre noi n-a scos o vorbă, nici chiar Henzi.

— Mîine venim din nou, am hotărît eu, peste noapte rămînem la Cuera. La „Steinbock“.

Am așteptat în felul acesta și vineri, și sîmbătă. De fapt, ar fi trebuit să anunț poliția din Graubünden. Era însă o chestiune care ne privea pe noi. Nu voiam să dau explicații, nu do-

ream amestec străin. Procurorul ne-a chemat încă de joi seara, voia să ne lăsăm păgubași, ne-a cerut să ne întoarcem, a protestat, s-a înfuriat, ne-a amenințat, numind totul o absurditate. Am rămas neînduplecat, reușind să prelungesc șederea noastră și am trimis îndărăt doar pe unul dintre polițiști. Așteptam, așteptam, într-una. Acum nu ne mai interesa copilul, nici asasinul, era vorba de Matthäi, omul trebuia să aibă dreptate, să-și ajungă scopul urmărit, altfel se întâmpla o nenorocire; toți eram conștienți de asta, chiar și Henzi, care se convinsese, declarase vineri seara că asasinul necunoscut se va ivi sîmbătă, căci aveam doar aricii, dovada categorică, iar fetița continua să vină mereu, să stea nemișcată în același loc și era vădit că aștepta pe cineva. În felul acesta am adăstat în ascunzișurile noastre, dinapoia copacilor și tufișurilor, înțepeniți, ceasuri de-a rîndul, privind fix la copil, la cutiile de conserve, la sîrma încîlcită, la grămada de cenușă, fumînd în tăcere, fără să vorbim între noi, fără să schițăm un gest, ascultînd mereu același cîntec: *Maria ședea pe-o piatră*. Duminică a fost ceva mai greu. Datorită timpului frumos, pădurea a fost dintr-o dată năpădită de oameni veniți la plimbare; membrii unui cor mixt, împreună cu dirijorul, au năvălit în luminiș, gălăgioși, asudați, fără haină și s-au pus pe cîntat. Au zbierat de răsuna pădurea: *Drumeția e-a morarului bucurie, drumeția*. Noroc că pîndeam în spatele arborilor și tufișurilor îmbrăcați în civil. Apoi au cîntat: *Cerurile proslă-*

vesc gloria Celui veșnic...; ...dar nouă ne merge tot mai rău, cu cît durează mai mult; mai tîrziu a venit o pereche de îndrăgostiți și s-a comportat fără jenă, cu toată prezența fetei care ședea acolo de patru după-amiezi, cu o răbdare de neînțeles, într-o așteptare de neprețuit. Noi așteptam, așteptam într-una. Trei dintre polițiști, luînd cu ei și aparatul de radio-emisie, pleaseră; nu mai eram acum decît patru, Matthäi, Henzi, Feller și cu mine, cu toate că, de fapt, nici această prezență nu era justificată, dar făcînd exact socoteala nu puteau fi luate în considerare decît trei după-amieze în care așteptaserăm, deoarece duminica trebuia exclusă, terenul fiind prea primejduit pentru asasin; în privința asta, Henzi avea dreptate, și astfel am stat la pîndă și luni. Marți dimineața s-a înapoiat și Henzi la Zürich. Cineva trebuia să fie și în Kasernenstrasse, pentru a vedea de treburi. La plecare, Henzi era convins încă de reușita noastră. Așteptam, așteptam și iar așteptam, pîndeam și iar pîndeam, fiecare de unul singur, fiind prea puțini pentru o rețea reglementară. Feller se postase în apropierea drumului din pădure, îndărătul unui tufiș, la umbră, moțăind în arșița ca de vară a zilei de toamnă; ba, o dată, a sforăit atît de puternic încît vîntul a adus horcăitul peste luminiș, pînă la noi. Asta s-a întîmplat miercuri. Matthäi stătea în partea luminișului care dădea spre stația de benzină, iar eu, în fața lui, controlam din cealaltă parte. În felul acesta pîndeam și iar pîndeam, așteptam pe

asasin, pe uriaşul aricilor, tresăream la fiecare zgomot de maşină care se auzea trecînd pe şosea, fetiţa între noi, şezînd în fiecare după-amiază în luminiş, la pîrîu, şi cîntînd: *Maria şedea pe-o piatră*, stătea neclintită, pierdută în gîndurile ei, de nepătruns; ni se făcuse silă de ea, începusem s-o urîm. Uneori, fireşte, lipsea multă vreme, dădea tîrcoale cu păpuşa spre sat, dar nu se apropia prea tare, fiindcă lipsea de la şcoală, ceea ce atrăsese după sine greutăţi, obligîndu-mă să am o convorbire între patru ochi cu învăţătoarea, pentru a înlătura cercetări din partea ei. I-am spus cu băgare de seamă cum stăteau lucrurile, i-am explicat, obţinînd de la ea un asentiment şovăielnic. Annemarie făcea apoi înconjurul pădurii, am urmărit-o cu binocluri de cîmp, dar revenea mereu în luminişul din pădure, în afară de joi, cînd, spre deznădejdea noastră, a rămas în apropierea staţiei de benzină. Cu sau fără voia noastră, am fost nevoiţi să ne amînăm pe vineri împlinirea nădejdlor. De data asta trebuia să iau o hotărîre; Matthäi se cufundase de mult în muţenie şi stătea în spatele copacului, cînd a doua zi s-a ivit iar fetiţa în rochia ei roşie, cu păpuşa, ţopăind şi aşezîndu-se la locul obişnuit, ca şi în zilele precedente. Vremea minunată de toamnă încă dăinuia intens, cu culori vii, aproape de tot, ca o împotrivire puternică în faţa prăbuşirii; procurorul însă abia rezistase o jumătate de oră. Venise în maşină cu Henzi, spre seară, către orele cinci; apăruse pe neaşteptate, îndreptîndu-se spre mine, care stă-

team acolo de la ora unu după-amiază, lăsîndu-mă cînd pe un picior, cînd pe altul, roșu de supărare, cu ochii țintă la fetiță, în timp ce o auzeam cîntînd cu glas firav: *Maria ședea pe-o piatră*; de mult nu mai puteam să ascult cîntecul ăsta, de mult nu mai puteam s-o sufăr pe copila, cu gura știrbă, îngrozitoare, cu codițele subțiri, cu rochița roșie lipsită de gust; mi se părea acum respingătoare, comună, ordinară, proastă, aș fi putut s-o sugrum, s-o ucid, s-o sfîșii, numai pentru a nu mai auzi cîntecul acela stupid: *Maria ședea pe-o piatră*. Să-ți pierzi mințile, nu alta! Totul era neschimbat, cum fusese și pînă acum, stupid, absurd, fără speranță, doar frunzișul se îngrămădea din ce în ce mai mult, poate se-ntețise și vîntul, iar soarele bătea și mai auriu peste acea idioată grămadă de gunoi; nu se mai putea îndura; atunci procurorul a țîșnit — ca o eliberare — doborînd tufișuri, mergînd drept spre Annemarie, nepăsător că pantofii i se afundau cu totul în cenușă, iar cînd l-am văzut că se îndreaptă spre copil, am ieșit și noi la iveală; de data asta trebuia să se sfîrșească.

— Pe cine aștepți? a strigat procurorul la fetița care-l privea speriată, încremenită pe piatră, strîngînd păpușa la piept. Pe cine aștepți, afurisito, nu vrei să ne răspunzi?

Am ajuns cu toții lîngă Annemarie, am înconjurat-o, în timp ce ea ne țintuia cu privirea, plină de groază, de spaimă, nepricepînd nimic.

— Annemarie, i-am spus, cu glasul tremurînd de mînie, acum o săptămînă ai primit ciocolată. Amintește-ți bine! O ciocolată ca niște arici mici. Ciocolata asta ți-a dat-o un bărbat în haine negre?

Fata n-a răspuns, m-a privit doar, cu lacrimi în ochi.

Matthäi a îngenunchat în fața ei, cuprinzîndu-i umerii mici și explicîndu-i:

— Ascultă, Annemarie, trebuie să ne spui cine ți-a dat ciocolata. Trebuie să ne povestești cu de-amănuntul cum arăta omul acela. Am cunoscut odată o fetiță, a urmat el stăruitor, acum cînd totul era în joc, o fetiță care purta, tot ca tine, o rochiță roșie și căreia i-a dat ciocolată un bărbat înalt, îmbrăcat în negru. Erau aceiași bulzișori mici, țepoși, cum ai mîncat și tu. Și pe urmă fetița aceea s-a dus cu bărbatul cel înalt în pădure și bărbatul înalt a omorît-o cu un brici.

Matthäi a tăcut. Fata tot n-a răspuns nimic, ci, fără să scoată un cuvînt, căta țintă la el cu ochii căscați.

— Annemarie! i-a strigat Matthäi, trebuie să-mi spui adevărul! Nu vreau decît să nu ți se întîmple vreun rău.

— Minți! i-a răspuns încet fata. Minți!

Atunci procurorul și-a pierdut pentru a doua oară răbdarea.

— Proasto, i-a strigat el, apucînd-o de braț și zgîlțînd-o, nu vrei să spui ce știi?!

Strigam și noi o dată cu el, fără rost, fiindcă nu mai eram stăpîni pe nervii noștri; o zgîl-

țilam și noi, am început s-o lovim, să dăm sistematic în trupușorul care zăcea întins printre cutii de conserve, în cenușă și frunziș roșu; zbieram cu cruzime, furioși.

Fetița a așteptat mută să se reverse asupra ei furia noastră, ce părea să țină de-o veșnicie, deși nu trecuseră, bineînțeles decît vreo cîteva secunde, ca dintr-o dată să ne încremencască cu țipătul ei fioros, neomenesc:

— Minți, minți, minți!

Îngroziți, i-am dat drumul, venindu-ne în fire la țipetele ei, înspăimîntați și rușinați de felul cum ne purtaserăm.

— Sîntem niște fiare, sîntem niște fiare! am spus gîfîind.

Fetița a luat-o la fugă, prin luminiș, spre marginea pădurii.

— Minți, minți, minți! a strigat ea, din nou, atît de înspăimîntător, încît credeam că a înnebunit, dar a nimerit drept în brațele lui Heller, care s-a ivit și ea atunci în luminiș, pentru a face parcă și mai deplină nenorocirea.

Numai ea ne lipsea. Era informată despre toate; învățătoarea nu putuse să-și țină gura cînd o văzuse trecînd prin fața școlii; mi-am dat seama fără s-o mai întreb. Și acum nenorocita sta aici cu fetița care își vîrîse capul în poala ei și suspina. Heller ne-a privit țintă cu aceeași căutătură pe care o avusese mai înainte și Annemarie. Ne cunoștea, firește, pe fiecare: pe Feller, pe Henzi și, din nefericire și pe procuror; situația era penibilă și grotescă, toți

ne simțeam stînjeniți și ridicoli; totul părea o mizerabilă comedie josnică și ticăloasă.

— Minte, minte, minte! a continuat fetița să strige ca ieșită din minți. Minte, minte, minte!

Atunci Matthäi s-a îndreptat, resemnat, descumpănit, spre cele două ființe.

— Doamnă Heller, i-a spus el politicoș, aproape smerit — purtare cu totul absurdă, pentru că în clipa aceea nu mai era nimic de făcut, decît să se pună capăt întregii povești, să se pună capăt, capăt pentru totdeauna, să se lichideze cazul, să se termine cu toate combinațiile, indiferent că asasinul exista sau nu — doamnă Heller, i-a spus el, am constatat că Annemarie primea ciocolată de la o persoană necunoscută. Bănuiam că e vorba de aceeași persoană care, cu cîteva săptămîni în urmă, a ademenit în pădure, cu ciocolată, o fetiță și a ucis-o.

Vorbea calculat, cu un ton atît de oficial, încît îmi venea să izbucnesc în rîs. Femeia îl privea calmă în față. Apoi a vorbit tot atît de politicoș și formal ca și Matthäi.

— Domnule doctor Matthäi, l-a întrebat ea încet, ne-ai adus la stația de benzină, pe mine și pe Annemarie, numai ca să descoperi această persoană?

— N-am avut altă posibilitate, doamnă Heller, i-a răspuns comisarul.

— Ești un porc! i-a spus calm femeia, fără să clipească, și-a luat copilul și a pornit prin pădure, spre stația de benzină.

Noi am rămas în luminișul acum pe jumătate învăluit în umbră, împresurați de cutii vechi, de conserve și lațuri de sîrmă, cu picioarele în cenușă și frunziș. Totul se sfîrșise, întreaga acțiune devenise absurdă, ridicolă. O prăbușire, o catastrofă. Doar Matthäi și-a venit în fire. Era de-a dreptul ceremonios și plin de demnitate în salopeta lui albastră de mecanic. S-a înclinat în fața procurorului — nu-mi venea să dau crezare ochilor și urechilor — și a spus:

— Domnule doctor Burkhard, nu ne rămîne decît să așteptăm mai departe. N-avem altă soluție. Să așteptăm, să așteptăm și iar să așteptăm. Dacă mi-ați mai putea da șase oameni și aparatul de radioemisie, ar fi de ajuns.

Procurorul l-a privit speriat pe fostul meu subaltern. La orice se aștepta, numai la asta nu. Tocmai luase hotărîrea să ne spună tuturor care e părerea lui; după intervenția lui Matthäi a înghițit în sec de cîteva ori, și-a trecut mîna pe frunte, apoi s-a întors brusc, a pornit spre pădure tropăind prin frunziș, împreună cu Henzi, și a dispărut. La un semn de-al meu a plecat și Feller.

Am rămas numai cu Matthäi.

— De data asta ascultă-mă, i-am zbierat, hotărît să-l fac pe comisar să-și vîre mințile-n cap. Eram furios că am sprijinit, că am mijlocit eu însumi o absurditate. Toată acțiunea a eșuat, trebuie să recunoaștem; am așteptat mai bine de o săptămînă fără să vină cineva.

Matthäi nu mi-a răspuns. A privit doar împrejur, atent, pîndind. S-a dus apoi pînă la marginea pădurii, a dat ocol luminișului și s-a întors iar. Eu mă aflam tot pe grămada de gunoi, în cenușă pînă la glezne.

— Fetița l-a așteptat, a zis el.

Am făcut semn din cap, contrazicîndu-l.

Annemarie a venit pentru că voia să fie singură, să zăbovească pe malul pîrîiașului, să viseze cu păpușa și să cînte *Maria ședea pe-o piatră*. Că aștepta pe cineva este interpretarea dată de noi acestei întîmplări.

Matthäi m-a ascultat cu luare-aminte.

— Annemarie a primit arici, a spus el cu încăpățîinare, stăruind în convingerea sa.

— Că Annemarie a primit de la cineva ciocolată e adevărat, am răspuns eu. Oricine poate dăruia unui copil ciocolată! Că trufele ar reprezenta însă aricii din desen asta e tot numai interpretarea dumitale, Matthäi, nimic nu dovedește că e întemeiată.

Matthäi a tăcut iar. S-a dus din nou la marginea pădurii, a mai dat o dată ocol luminișului, căutînd ceva într-un loc, unde era o îngrămadire de frunziș, apoi a renunțat și s-a întors la mine.

— Ăsta-i un loc potrivit pentru omor, se simte, a spus el, și voi continua să aștept.

— Dar e absurd, i-am răspuns, cuprins dintr-o dată de groază, de scîrbă, tremurînd de frig și oboseală.

— Are să vină aici, a zis Matthäi.

I-am strigat ca ieșit din minți:

— Vorbe, nerozie, idioțenie!

Părea că nici nu mă ascultă.

— Să ne întoarcem la stația de benzină, a spus el.

Eram fericit că pot părăsi, în sfârșit, locul acela blestemat. Soarele coborîse jos de tot, umbrele erau imens de lungi, valea largă strălucea ca aurul masiv, cerul deasupra ei era de un albastru pur; dar uram totul, aveam impresia că sînt exilat într-o imensă carte poștală ilustrată de prost-gust. Apoi a apărut șoseaua cantonală, automobile care alunecau, mașini cu capota deschisă, cu oameni îmbrăcați în haine în culori vii; belșug adus de șuvoi încoace și împins vîjîind mai departe. Era absurd. Am ajuns la stația de benzină. Pe jumătate adormit iarăși, Feller mă aștepta în mașina mea, lângă pompele de benzină. Annemarie se dădea în leagăn și cînta din nou cu glas strident, ca după plîns, *Maria ședea pe-o piatră*, iar de usciorul ușii se rezema un vlăjgan — probabil un muncitor de la fabrica de cărămidă — care rînjea cu țigara în colțul gurii, lăsînd să i se vadă pe sub cămașa descheiată pieptul păros. Matthäi nu l-a luat în seamă. A intrat în odăiță, s-a îndreptat spre masa la care mai șezusem și altă dată. M-am luat în neștire după el. A adus rachiu și-și turna într-una. Eu nu puteam bea, într-atîta eram de scîrbit de toate. Heller nu se vedea nicăieri.

— Va fi greu s-o scot la capăt, a zis el, dar

lumișul nu e departe, sau credeți că e mai bine să aștept aici, la stația de benzină?

Nu i-am răspuns. Matthäi se plimba în sus și în jos și bea, fără să se sinchisească de tăcerea mea.

— Inconvenientul e că Annemarie și Heller știu acum despre ce e vorba, a urmat el, dar asta se va aranja.

De afară răzbăteau larma de pe șosea, glasul fetei care zbiera *Maria ședea pe-o piatră*.

— Matthäi, eu plec, i-am spus.

Omul continua să ducă paharul la gură, fără să mă privească.

— O parte din timp am să stau aici, o parte am să aștept în lumiș, a hotărât el.

— Cu bine, i-am spus, l-am salutat și am ieșit din încăperea în aer liber; trecînd pe lîngă vlăjgan, pe lîngă fetiță, i-am făcut semn lui Feller, care s-a trezit speriat din moțăială, grăbindu-se să-mi deschidă portiera mașinii.

— În Kasernenstrasse, i-am ordonat.

Asta-i povestea, în măsura în care sărmanul meu Matthäi deține în ea rolul principal, și-a urmat fostul comandant al poliției cantonale istorisirea. (Este momentul să amintesc aici, pe de o parte, că bătrînul și cu mine parcursesem de mult drumul de la Cuera la Zürich, și ședeam acum în des amintitul și lăudatul restaurant „Kronenhalle“, serviți bineînțeles de Emma, sub tabloul lui Gubler — care-l înlocuise pe cel al lui Miró — așa cum stătea în obiceiul bătrînului; pe de altă parte că mîncă-

sem, servindu-ne *ab voiture*, un *bollito milane*¹; și acesta era unul dintre obiceiurile sale cunoscute, de ce să nu particip și eu la ele? — da, ceasul era aproape patru și după „Cafea Partagas“, cum își botezase comandantul pasiunea sa de a fuma o havană la cafeaua *espresso*, mă îmbie cu o a doua șarlotă la următoarea sticlă de Réserve du Patron. Deosebit de asta ar mai fi de adăugat, dintr-un spirit de onestitate scriitoricească și de dragul meseriei, că, firește, n-am redat întotdeauna aidoma cum mi-a fost relatată, istorisirea guralivului bătrîn; asta nu se referă la faptul că, de bună seamă, vorbeam în germana elvețiană, cît la acea parte a rela-tării lui pe care n-a redat-o din punctul său propriu de vedere, pe care n-a trăit-o direct, ci a povestit-o ca pe o acțiune, în mod obiectiv, ca de pildă scena în care Matthäi a făcut acea făgăduială. În asemenea episoade a trebuit să intervin, să modelez, să dau o formă nouă, cu toate că m-am străduit mereu să nu falsific în-tîmplările, ci doar să prelucrez după anumite legi ale scrisului materialul furnizat de bătrîn și să-l pregătesc de tipar.)

Bineînțeles, a continuat comandantul, m-am mai întors de cîteva ori la Matthäi, tot mai convins că n-avusese dreptate să creadă în ne-vinovăția negustorului ambulant, deoarece nici în lunile și nici în anii următori nu s-a mai să-vîrșit un nou omor.

¹ Ciorbă milaneză.

Dar nu e nevoie să intru în amănunte; omul a decăzut, a devenit un bețiv, s-a îndobitocit; și nu mai putea fi ajutat ori schimbat cu nimic; vlăjganii nu mai dădeau zadarnic tîrcoale noaptea, fluierînd, în jurul stației de benzină; s-au petrecut acolo lucruri urîte și poliția federală a făcut cîteva razii. A trebuit să le istorisesc tot adevărul colegilor din Cuera, pentru a-i îndupleca să închidă un ochi, ba chiar pe amîndoi. Cei de acolo au fost întotdeauna mai înțelegători decît ai noștri. Așa că lucrurile și-au urmat cursul, cum era fatal să se întîmple, iar rezultatul l-ai văzut și dumneata în timpul călătoriei noastre. E destul de trist, mai ales că și micuța, Annemarie, a apucat pe căi greșite. Poate numai din pricină că au început imediat să se agite diferite organizații pentru a o salva. Copilul a fost pus la adăpost, dar fugea, întorcîndu-se mereu la stația de benzină, unde acum doi ani Heller a deschis cîrciuma aceea amărîtă; dracu știe prin ce tertipuri o fi obținut autorizația; în orice caz, pentru micuța asta a fost hotărîtor. Participa și ea, în toate privințele. Și ca să fiu sincer, acum patru luni a ieșit dintr-o casă de corecție, după ce a stat un an acolo. Dar fata n-a tras nici o învățătură. Cred că ți-ai dat seama așa că să nu mai vorbim despre asta. Totuși te vei fi întrebat de mult, ce legătură are povestea mea cu critica pe care ți-am făcut-o, vorbind despre conferința dumată, și de ce l-am numit pe Matthäi un geniu. E firesc. Poate vei obiecta, și pe drept cuvînt, că o idee ciudată nu înseamnă nici pe

departe că e justă sau chiar genială. Și asta e exact. Ba îmi închipui și ce se petrece în mintea dumitale de scriitor. Ți-ai putea spune, cu perfidie, că n-ar mai trebui decît să-l lăsăm pe Matthäi să aibă dreptate și să-l prindem pe asasin. În felul ăsta s-ar realiza unul dintre cele mai frumoase romane sau scenarii de film, căci, la urma urmei, menirea scriitorului este aceea de a face ca, printr-un anume truc, lucrurile să devină transparente, astfel ca îndărătul lor să răzbată ideea superioară, să poată fi presimțită, da, printr-un asemenea truc, deci prin victoria lui Matthäi, detectivul meu decăzut n-ar deveni numai interesant, ci de-a dreptul o figură biblică, întruchipînd speranța și credința, un fel de Avram modern, iar povestea absurdă, despre unul care crede în nevinovăția unui vinovat, urmărind un asasin inexistent, ar deveni o poveste plină de tîlc; în sferele superioare ale poeziei negustorul ambulant vinovat ar deveni nevinovat, iar ucigașul inexistent ar deveni existent și dintr-o întîmplare care tinde să persifleze puterea credinței omenești și judecata omenească, ar deveni o întîmplare care ar preamări aceste forțe; dacă lucrurile se vor fi petrecut așa, n-are importanță; lucrul cel mai de seamă e, în definitiv, ca și versiunea aceasta a celor întîmplate să pară la fel de verosimilă. Cel puțin, cam așa îmi închipui că gîndești și chiar aș putea prezice că această variantă a povestirii mele e atît de înălțătoare și pozitivă, încît pur și simplu ar trebui să apară în curînd sub formă de roman, sau film. Vei istorisi to-

tul pe larg, așa cum am încercat eu, dar, fi-rește, mai bine. În definitiv, e specialitatea du-mitale; asasinul va apărea abia la sfârșit, spe-ranța se va împlini, credința va triumfa, ast-fel că povestea poate fi acceptată și de lu-mea creștină. Se pot imagina și alte atenuări. Propun, de pildă, ca Matthäi, îndată ce-a des-coperit trufele și a luat cunoștință de pericolul în care se află Annemarie, să nu mai fie în stare să-și continue planul de a folosi fetița drept momeală, fie din spirit de profundă uma-nitate, fie din dragoste părintească pentru co-pil, și s-o pună la adăpost împreună cu mama ei; în locul copilei ar putea să așeze la pîrîu o păpușă mare. Asasinul ar veni, uriaș și solemn din pădure, îndreptîndu-se, în lumina amurgu-lui, spre presupusul copil, vrăjitorul lui Anne-marie, împins de pofta de a mai putea folosi încă o dată briciul; cînd și-ar da seama că a căzut într-o capcană diabolică, s-ar înfuria, ar avea o criză de nebunie, ar lupta cu Matthäi și eu poliția, iar apoi, poate la sfârșit — trebuie să-mi iertați poetizarea — ar avea loc o discu-ție înduioșătoare între comisarul rănit și fetiță, o discuție nu prea lungă, cîteva frînturi de frază; fetița ar fi fugit pur și simplu de la maică-sa — de ce nu? — pentru a se întîlni cu vrăjitorul iubit, ar fi alergat în întîmpinarea nemaipomenitului ei noroc, și după toată gro-zăvia, ar mai fi cu putință și licărirea de spe-ranță, plină de umanitate blîndă, de poezie pli-nă de renunțare, ca în basme; sau ar fi cu pu-tință să fabrici și altceva; acum te cunosc în-

trucîtvă, cu toate că, sincer vorbind, Max Frisch mi-e mai apropiat sufleteşte; tocmai absurditatea te va atrage, faptul că există cineva care crede în nevinovăţia unui vinovat, căutînd un asasin care nu poate exista, după cum am definit destul de bine împrejurarea; dar de data asta vei deveni, din pură delectare, mai neîndurător decît realitatea, pentru a ne ridiculiza-cu totul pe noi, cei de la poliţie: Matthäi ar găsi cu adevărat un asasin, în vreun sfînt comic de-al vostru, eventual un predicator sectar inimos, care, fireşte, în realitate n-ar fi vinovat şi n-ar fi în stare să facă nici un rău, dar tocmai datorită uneia dintre idcile dumitale răutăcioase, ar întruni toate elementele de suspiciune. Pe smintitul acela l-ar ucide Matthäi, toate dovezile ar corespunde, iar norocosul detectiv ar fi proslăvit şi sărbătorit ca un geniu şi reprimat în serviciul nostru. Se poate imagina şi asta. Vezi, ți-am dibuit trucurile. Sper să nu pui toată vorbăria mea doar în cîrca vinului — recunosc, sîntem la al doilea litru din Réserve du Patron — dar îţi dai desigur seama că mai trebuie să-ţi istorisesc sfîrşitul acestei întîmplări, deşi o fac în silă, căci nu-ţi pot ascunde că povestea asta mai are şi o poantă, şi că această poantă, poate ai presimţit-o, e cît se poate de mizerabilă, că pur şi simplu nu poate fi folosită în nici un roman sau film mai cuviincios. E atît de ridicolă, de stupidă şi trivială, că ar trebui să trecem fără multă vorbă peste ea, dacă istorisirea ar urma să vadă lumina tiparului. Dar pentru a fi cinstit trebuie

să adaug că poanta e în primul rînd în favoarea lui Matthäi punîndu-l în adevărata lumină, făcîndu-l să devină un geniu, un om care a presimțit factorii realității ascunși nouă, într-atît de departe încît a străpuns ipotezele și presupunerile de care sîntem înconjurați; și a pătruns în apropierea acelor legi, la care altminteri n-am ajunge niciodată, acelea care mențin progresul lumii. Bineînțeles, s-a apropiat numai de ele. Deoarece, tocmai prin faptul că, din păcate această poantă groaznică există, neprevăzută, întîmplătoare, dacă yrei, genialitatea, planurile și acțiunile lui au fost împinse ulterior încă și mai dureros pînă *ad absurdum*, decît s-a petrecut mai înainte, fiindcă, după părerea celor din Kasernenstrasse, el greșea: nimic nu e mai îngrozitor decît ca un geniu să se poticnească din pricina unei idioțenii. Într-o asemenea împrejurare, totul depinde de comportarea geniului în fața ridicolului de care s-a izbit, dacă îl poate accepta sau nu. Matthäi nu l-a putut accepta. El a vrut ca toate calculele lui să corespundă realității. De aceea a trebuit să respingă realitatea și să nimerească în gol. În felul acesta, istorisirea mea se sfîrșește într-un chip deosebit de trist, căci, de fapt, a intervenit cea mai banală dintre toate „soluțiile” cu putință. Ce să-i faci, uneori se întîmplă și asta! Uneori survine și cea mai rea dintre soluții. Sîntem bărbați, trebuie să ne așteptăm la asta, să ne înarmăm, dar mai ales să ne fie clar faptul că în fața absurdului, care în mod inevitabil se ivește tot mai lămurit și mai pu-

ternic, numai atunci nu vom naufragia și ne vom putea acomoda într-o oarecare măsură vieții pe acest pământ, cînd vom ține seama cu smerenie de el în gîndirea noastră. Rațiunea noastră abia, abia dacă luminează lumea. În zona crepusculară a granițelor ei sălășluiesc toate paradoxurile. Să ne ferim de a considera aceste fantasmе „ca atare“, ca și cînd ele ar sălășlui în afara spiritului omenesc, ba, și mai rău: să nu facem eroarea de a le considera greșeli de evitat, eroare care ne-ar putea ademeni ca, dintr-o morală dirză, să condamnăm lumea, să încercăm a făuri o plăsmuire rațională perfectă; căci tocmai această desăvîrșire, această perfecțiune ar însemna minciuna care ar uicide-o, semnul celei mai îngrozitoare orbiri. Te rog să mă ierți că am așezat acest comentariu tocmai la mijlocul frumoasei mele istorisiri, și nu cum s-ar fi cuvenit din punct de vedere logic, o știu, dar unui om în vîrstă, cum sînt eu, trebuie să-i îngădui să mediteze asupra celor trăite, oricît de superficial ar face-o, pentru că, în fapt, strădania mea, cu toate că provin din poliție, este să fiu un om și nu o vită.

Ei, și anul trecut, și, firește, tot într-o duminică, am fost invitat de un preot catolic să fac o vizită la spitalul cantonal. Asta s-a întîmplat cu puțin înainte de pensionare, în ultimele zile ale activității mele profesionale, cînd succesul meu își și ocupase postul; nu Henzi, care din fericire n-a reușit, deși e căsătorit cu o Hottinger, ci un om cu prestigiu și de cuvînt, în-

zestrat cu multă omenie, foarte potrivit pentru această funcție. Eram acasă cînd am primit invitația. Am acceptat-o numai pentru că era vorba de ceva important, o destăinuire pe care voia să mi-o facă o muribundă, ceea ce se mai întîmplă din cînd în cînd. Era o zi de decembrie, friguroasă, dar însorită. Totul era golaș, trist, melancolic. În asemenea momente, îți vine să urli în orașul nostru. Astfel că vizitarea unei muribunde însemna un dublu efort. De aceea m-am plimbat posomorît de cîteva ori prin parc în jurul *Harpei* lui Aeschbacher, în cele din urmă însă tot am intrat în clădire. Doamna Schrott, clinica medicală, secția particulară. Camera bolnavei dădea spre parc. Era plină cu flori, trandafiri, gladiole. Perdelele erau pe jumătate trase în lături. Pe podea, cădeau pieziș raze de soare. Lîngă fereastră ședea un preot masiv, cu o față roșcovană, aspră și cu o barbă sură, neîngrijită; în pat era culcată o bătrînică, avea o față plină de zbîrcituri delicate, cu păr rar și alb ca neaua; era neobișnuit de blîndă și pesemne putred de bogată, după cît cheltuia. Lîngă pat se afla un aparat complicat, un fel de agregat medical, la care duceau diferite tuburi, ieșind la iveală de sub cuvertură. Aparatul trebuia să fie mereu controlat de o soră. Aceasta intra în cameră la răstimpuri anumite, tăcută și grijulie, fapt care ne întrepruiea la intervale aproape egale discuția — asta pentru a-ți indica de la început împrejurările în care s-a desfășurat.

Am salu'tat. Bătrîna doamnă m-a privit aten-tă și deosebit de liniștită. Chipul ca de ceară părea ireal și totuși plin de o ciudată vioiciune.

În mîinile ei palide, zbîrcite, ținea o cărțu-lie mică, neagră, cu muchii aurite, fără îndoială o carte de rugăciuni; totuși degaja atîta ener-gie și neînfrîntă vitalitate, încît abia puteai crede că această femeie se afla pe pragul mor-ții, în ciuda tuturor tuburilor care ieșeau de sub cuvertură. Preotul a continuat să șadă. Mi-a arătat cu un gest, pe cît de maiestuos pe atît de stîngaci, scaunul de lîngă pat.

— Luați loc, m-a poftit, și, după ce m-am așezat, i-am auzit din nou glasul adînc venind de la fereastră în fața căreia se înălța trupul lui masiv. Povestiți-i domnului comandant ce aveți de spus, doamnă Schrott. La ora unspre-zece trebuie să facem ultima miruire.

Doamna Schrott a zîmbit. Regretă, mi-a spus ea, că-mi pricinuiește neccazuri. Se exprima în-cîntător, și cu toate că glasul îi era firav, vor-bea deosebit de clar, aproape cu vioiciune.

Am mințit-o, spunîndu-i că n-are nici o im-portanță, convins că bătrînica îmi va anunța vreo donație pentru polițiștii săraci, sau ceva asemănător.

Ceea ce avea să-mi aducă la cunoștință era o poveste în sine neînsemnată, inofensivă, a ur-mat bătrîna, un caz care se petrecea probabil în toate familiile, o dată, sau de mai multe ori, de aceea îl și uitase. Totuși, deoarece se apro-pia veșnicia și, așa cum se cuvenea, se spove-dise îndelung, și-l amintise, dar numai din în-

tîmplare, fiindcă înainte fusese s-o vadă ne-poata singurului ei fin, care venise cu flori și purta o rochiță roșie. Părintele Beck fusese foarte surescitat de cele mărturisite, îndemnînd-o să-mi povestească și mie, nu știa de ce, fiindcă toate astea se petrecuseră demult, dar dacă sfinția-sa era de părere...

— Povestiți, doamnă Schrott, s-a auzit glasul profund de la fereastră, povestiți.

Prin dangătul lor înăbușit și îndepărtat clopotele din oraș începuseră să vestească terminarea liturghiei.

Are să încerce așadar, a reluat bătrîna firul vorbei cu nou avînt, și a început să turuie. De mult n-a mai spus povești, de cînd trăia Emil, fiul avut cu primul bărbat, dar Emil murise de tuberculoză, nu se mai putuse face nimic. Dacă ar trăi, ar fi de vîrsta mea sau mai curînd a părintelui Beck; de aceea voia să-și închipuie că eu aș fi fiul ei și părintele Beck la fel, deoarece îndată după Emil îl născuse pe Markus, dar acesta a murit după trei zile — naștere prematură — se născuse la șase luni, iar doctorul Holber a fost de părere că era lucrul cel mai bun pentru sărmana făptură. Vorbăria ei confuză se desfășură vreme îndelungată în felul acesta.

— Povestiți, doamnă Schrott, povestiți, a îndemnat-o părintele cu vocea lui de bas, în timp ce ședea nemișcat în fața ferestrei, mîngîindu-și doar din cînd în cînd cu dreapta, ca Moise barba încîlcită și sură, și răspîndind în valuri domoale un iz neîndoielnic de usturoi.

În curînd trebuie să trecem la ultima miruire.

Bătrîna a luat dintr-o dată o înfățișare mîndră, aproape aristocratică, ba chiar și-a înălțat puțin căpșorul și ochisorii îi străluceau. Era din familia Stänzli, mi-a spus ea, bunicu-său a fost colonelul Stänzli care, în războiul civil, a condus retragerea spre Escholzmat¹, iar sora ei s-a căsătorit, în timpul primului război mondial, cu colonelul de stat-major Stüssi, din Zürich, care a fost prietenul intim al generalului Ulrich Wille și l-a cunoscut personal pe împăratul Wilhelm², ceea ce desigur că știam.

— Firește, i-am răspuns plictisit, bineînțeles.

„Ce-mi pasă mie de bătrînul Willie, și de împăratul Wilhelm, îmi spuneam eu; hai, bătrîno, comunică-mi donația“. Dacă aș fi putut fuma, o mică țigară „Suerdieck“ ar fi fost totuși ce-mi trebuia; să trag în piept puțină boare de pădure seculară în atmosfera asta de spital și de iz de usturoi. Stăruitor, neobosit, părintele repeta într-una:

— Povestește, doamnă Schrott, povestește.

Trebuie să știu, mi-a spus în continuare bătrîna doamnă, și fața ei a luat o înfățișare ciudat de îndîrjită, aproape plină de ură, că toată vina o poartă sora ei și colonelul Stüssi. Aceasta era mai mare decît ea cu zece ani: avea acum nouăzeci și nouă de ani și era văduvă de aproape patruzeci; avea o vilă pe Zürichberg,

¹ Localitate în cantonul Lucerna. Războiul civil despre care se vorbește a avut loc între 1847—1848.

² Se referă la Wilhelm al II-lea, ultimul împărat al Germaniei (1918).

acțiuni la „Brown Boveri“ și jumătate din Bahnhofstrasse. Apoi din gura măicuței muribunde s-a revărsat un șuvoi tulbure, sau mai bine zis o cascadă murdară de înjurături, pe care nici nu mă încumet să le redau. Între timp a mai prins puțină vlagă, iar căpșorul ei de bătrână cu părul ca neaua se clătina vesel încoace și încolo, ca nebun de bucurie și plăcere de pe urma furioasei izbucniri. În cele din urmă s-a liniștit iar, fiindcă, din fericire, a apărut sora.

— Încetișor, doamnă Schrott, nu vă enervați, stați liniștită.

Bătrîna i-a dat ascultare și cînd am rămas singuri, a făcut un gest slab cu mîna. Florile acestea toate, a spus, i-au fost trimise de sora ei, numai pentru a o necăji, fiindcă știa că nu-i plac și că era împotriva cheltuielilor fără rost; dar de certat nu s-au certat niciodată, cum, desigur, mi-aș putea închipui; au fost totdeauna drăguțe și iubitoare una față de cealaltă, firește numai din răutate; toți cei din familia Stänzli aveau această trăsătură; erau politicoși unul cu altul, chiar dacă nu se puteau suferi, iar politetea lor nu era decît o metodă de a se chinui și tortura sîngeros; din fericire, lucrurile stăteau așa, căci dacă n-ar fi fost o familie atît de disciplinată, s-ar fi dezlănțuit iadul.

— Povestește, doamnă Schrott, povestește, a îndemnat-o iar preotul, pentru a schimba vorba, ne așteaptă ultima miruire.

Eu începusem să doresc, în locul țigării „Suerdieck“, una din „Bahianele“ mele mari.

În anul '95 s-a căsătorit cu scumpul ei răposat Galuser, a trîncănit bătrîna mai departe, ca un şuvoi nesfîrşit, un medic din Cuera. Soră-sa şi colonelul ei n-au găsit căsătoria destul de potrivită, destul de nobilă, lucru de care şi-a dat foarte desluşit seama. Iar cînd colonelul s-a prăpădit de gripă, îndată după primul război mondial, soră-sa a devenit şi mai nesuferită şi a pus la cale un adevărat cult pentru militaristul ei.

— Povesteşte, doamnă Schrott, povesteşte, îi spunea preotul, ţinînd-o din scurt, fără a fi însă nerăbdător; cel mult lăsa să se simtă o uşoară tristeţe faţă de atîta încîlceală, în timp ce eu moţaiam şi mă trezeam uneori speriat, ca din somn. Gîndeşte-te la ultima miruire, povesteşte, povesteşte, o îndemna el.

Dar nu era nimic de făcut, bătrînica trîncănea neoboşită pe patul de moarte, dovedea, în ciuda glasului piţigăiat şi a tuburilor de sub cuvertură, o putere de vorbă nemaipomenită, sărînd de la una la alta.

În măsura în care mai eram în stare să gîndesc, aşteptam vag o poveste insignifiantă, despre un poliţist serviabil, apoi avea să mi se anunţe donaţia de cîteva mii de franci, pentru a o necăji pe sora cea de nouăzeci şi nouă de ani; îmi pregăteam în minte mulţumirile călduroase şi, înfrîngîndu-mi cu hotărîre dorinţa de nerealizat de a fuma, jinduiam, pentru a nu deznădăjdui cu totul, la obişnuitul meu aperitiv şi tradiţionala masă duminicală pe care o luam împreună cu soţia şi fiica mea, la „Kronenhalle“.

Bătrînica și-a continuat între timp vorbăria. Imediat după moartea soțului, răposatul Galuser, mi-a spus ea, s-a căsătorit a doua oară, cu Schrott, de asemeni răposat, fost la ei un fel de șofer și grădinar, făcînd toate treburile care, într-o casă mare, veche, sînt mai bine împlinite de către bărbați, cum ar fi încălzirea, reparatul obloanelor și așa mai departe, iar dacă sora ei n-a obiectat nimic, ba chiar a participat la nuntă, la Cuera, totuși căsătoria asta a supărat-o, o știe foarte bine, deși tot numai pentru a o necăji soră-sa n-a lăsat să se remarce nimic. Și astfel a devenit doamna Schrott.

Bătrînica a oftat. Undeva, afară, pe coridor, surorile de caritate cîntau. Cîntece de Crăciun.

— Cu scumpul meu răposat am dus o viață conjugală foarte armonioasă, a urmat doamna Schrott, după ce a ascultat și ea cîteva măsuri de cîntec, chiar dacă o fi fost mai greu pentru el decît pot să-mi închipui. Răposatul Albertchen avea douăzeci și trei de ani cînd ne-am căsătorit — s-a născut chiar în 1900 — iar eu, cincizeci și cinci. Pentru el a fost totuși lucrul cel mai bun, căci era orfan; maică-sa, nici nu vreau să vă spun ce-a fost, iar despre taică-său n-a auzit nimeni, nici măcar numele nu i se știa. Primul meu soț l-a angajat pe vremea cînd avea șaisprezece ani, la școală schiopăta rău de tot, întotdeauna s-a chinuit cu scrisul și cititul. Căsătoria a fost soluția cea mai potrivită, ca văduvă intri ușor în gura lumii, cu toate că n-am avut niciodată de-a face cu răposatul Albertchen,

nici măcar după căsătorie, asta se-nțelege de la sine, din cauza diferenței de vîrstă; dar n-aveam avere multă și trebuia să mă descurc în gospodărie cu chiriile pe care le încasam de la casele mele din Zürich și Cuera. Ce s-ar fi făcut răposatul Albertchen cu puțințica lui minte, în lupta grea pentru existență? Ar fi fost pierdut, și ca bun creștin ai obligații. Astfel am trăit onorabil împreună; trebăluia prin casă, prin grădină, un bărbat chipeș, pot să-l laud, mare și puternic, totdeauna plin de demnitate și îmbrăcat ca de sărbătoare: nu-mi era rușine cu el, chiar dacă nu scotea o vorbă, în afară de „da, mami, bineînțeles, mami“, și era ascultător, și măsurat la băutură, îi plăcea în schimb să mănînce, mai ales tăiței, și în general făinoase și ciocolată. Asta era patima lui. Altfel, a fost un om cumsecade și așa a rămas toată viața, mult mai drăguț și mai ascultător decît șoferul cu care s-a căsătorit patru ani mai tîrziu sora mea, cu toate că fusese măritată cu un colonel, și șoferul avea și el numai treizeci de ani.

— Povestește, doamnă Schrott, povestește, rostea dinspre fereastră, cu apatică neîndurare, preotul, cînd vedea că bătrînica se oprește ceva mai mult, puțin cam istovită, în timp ce eu mai așteptam încrezător donația pentru polițiștii săraci.

Doamna Schrott a dat din cap.

— Dar să vedeți, domnule comandant, a urmat ea, pe la patruzeci de ani, răposatului Albertchen a început să-i meargă tot mai rău cu sănătatea, la drept vorbind, nu știam ce-i lip-

sește, dar, pesemne, i se stricase ceva la căpă-
țină; se tîmpea, era tot mai tăcut, privea țință
în față și zile întregi nu scotea o vorbă; treaba
și-o făcea cum se cuvine, așa că nu eram obli-
gată să-l ocărăsc de ceva anume, dar se plimba
ceasuri în șir pe bicicleta lui; poate l-o fi tul-
burat războiul, sau împrejurarea că nu-l lua-
seră la militarie; ce știm noi ce se petrece în
mintea unui bărbat?! Pe lîngă asta, devenise
tot mai mîncăcios; din fericire aveam crescă-
toria noastră de găini și iepuri de casă. Atunci,
spre sfîrșitul războiului, s-a petrecut cu răpo-
satul Albertchen, pentru întîia oară, ceea ce ur-
mează să vă povestesc acum.

Bătrîna a tăcut din nou, fiindcă iar a intrat în
cameră sora cu un medic, făcîndu-și de lucru,
atît în spatele aparatelor, cît și cu bolnava.
Doctorul era un neamț, blond, ca din cărțile
cu poze, vesel, viguros, în vizita obișnuită de
medic de gardă, duminica — cum merge,
doamnă Schrott, tot curajoasă, avem rezultate
minunate, mă surprind, mă surprind, numai să
nu vă pierdeți curajul — apoi a ieșit urmat de
soră, iar preatul i-a amintit:

— Povestește, doamnă Schrott, povestește,
la ora unsprezece vă facem ultima miruire, per-
spectivă care nu părea s-o neliniștească deloc
pe bătrînică.

— Trebuia să ducă în fiecare săptămînă ouă
la Zürich, surorii mele, militarista, a reluat
bătrîna, ca de la început; răposatul Albertchen
sărmanul, lega atunci coșul la spatele bicicletei
și se-ntorcea spre seară, fiindcă pleca devreme,

pe la șase sau cinci, întotdeauna îmbrăcat în negru, ca de sărbătoare și cu pălărie tare pe cap. Toți îl salutau prietenos când pedala prin Cuera și ieșea din orășel, fluierînd cîntecul său preferat: *Sint un băiat elvețian și patria mi-o iubesc*. De data asta era o zi cu arșiță, în plină vară, la două zile după Sărbătoarea Confederației, și trecuse de miezul nopții când a sosit acasă. L-am auzit făcîndu-și mult de lucru și spălîndu-se în baie, am intrat și am văzut că răposatul Albertchen era plin de sînge, la fel și hainele. „Doamne, Albertchen, l-am întrebat, ce-ai pățit?!“ El a holbat doar ochii și mi-a spus apoi: „Accident, mami, trece, du-te la culcare, mami“. M-am dus la culcare, deși eram mirată că n-avea nici o rană. Dar dimineața, în timp ce ședeam la masă și el își minca ouăle — întotdeauna cîte patru — și tartinele cu marmeladă, am citit în ziar că în Sankt Gallen a fost ucisă o fetiță, probabil cu un brici, și atunci mi-am adus aminte că peste noapte, în baie, își curăța briciul, cu toate că se bărbiera întotdeauna dimineața, și parcă străfulgerată m-am lămurit și i-am spus răposatului Albertchen cu toată seriozitatea: „Albertchen, nu-i așa că tu ai omorît fetița în cantonul de la Sankt Gallen?“ El a încetat să înfulece ouă, pîine cu marmeladă și castraveți murați și mi-a răspuns: „Da, mami, a trebuit să se întîmple, a fost un glas din cer“, apoi și-a văzut mai departe de mîncare. Am fost foarte tulburată că era atît de bolnav; îmi părea rău de fetiță; mă gîndeam să-l chem pe doctorul

Sichler, nu pe cel bătrîn, ci pe fiul lui, care e și el foarte capabil și înțelegător; dar am renunțat, amintindu-mi că sora mea s-ar fi bucurat, ar fi fost cea mai frumoasă zi din viața ei, și astfel m-am arătat foarte categorică și aspră cu răposatul meu Albertchen, spunîndu-i răs-picat că așa ceva nu trebuie să se mai întîmple niciodată, niciodată, niciodată, iar el a zis: „Bine, mami“. L-am întrebat cum s-a întîmplat. „Mami, a spus el, cînd mergeam peste Wattwil spre Zürich, întîlneam mereu o fetiță în rochiță roșie, cu codițe blonde, era un înconjur mare, dar de cînd am cunoscut fetița, în apropierea unei pădurici, a trebuit să fac mereu acest ocol, glasul din cer, mami, glasul mi-a poruncit să mă joc cu copilul, și apoi glasul din cer mi-a poruncit să-i dau din ciocolata mea, iar apoi a trebuit să omor fetița, tot la porunca glasului din cer, mami, și apoi m-am dus în pădurea învecinată, m-am lungit sub un tufiș pînă a înnoptat, și apoi m-am întors la tine, mami.“ „Albertchen, i-am spus eu, n-ai să mai pleci cu bicicleta la sora mea, trimitem ouăle prin poștă.“ „Bine, mami“, mi-a răspuns el, și-a mai uns o bucată de pîine cu marmeladă, după care a ieșit în curte. Trebuie să mă duc totuși la părintele Beck, m-am gîndit, să-l dojenească foarte aspru pe răposatul Albertchen dar cînd am privit pe fereastră și l-am văzut pe răposatul Albertchen în soare cît se poate de liniștit și puțin trist, cum își făcea cu credință datoria, cum repara cotețul iepurilor, cum lucea de curățenie curtea, mi-am zis, ce-a fost, a fost,

Albertchen e un om cumsecade, bun la inimă, și cu siguranță că altă dată n-are să se mai întîmple.

Sora a intrat iar în cameră, a cercetat aparatele și a aranjat tuburile; bătrînica dintre perne părea din nou istovită. Eu abia îndrăzneam să respir, sudoarea mi se prelingea pe obraz, dar nu luam seama la asta; dintr-o dată mi s-a făcut frig și mi se părea de două ori pe-atît de ridicol, cînd mă gîndeam că așteptasem de la bătrînă o donație, și cînd priveam mulțimea asta de flori, toți acei trandafiri albi și roșii, gladiolele înflăcărâte, buchetele de ochiul boului, cinerariile, garoafele. Dumnezeu știe de unde aduse, o vază întregă plină cu orhidee; era absurd, era o sfidare, soarele dincolo de perdele, preotul masiv, nemișcat, mirosul de usturoi; aș fi vrut brusc să urlu, să arestez femeia, dar toate astea nu mai aveau nici un sens, urma să aibă loc ultima miruire, iar eu ședeam solemn și inutil în hainele mele de sărbătoare.

— Povestiți mai departe, doamnă Schrott, o îndemna cu răbdare preotul, povestiți mai departe.

Iar ea și-a continuat povestea.

Într-adevăr, răposatului Albertchen a început să-i meargă mai bine cu sănătatea, mi-a mărturisit ea cu glasul liniștit, blînd, ca și cînd povestea în fața a doi copii un basm, în care răul ori absurdul erau deopotrivă de miraculoase ca și binele. Nu mai pleca la Zürich, dar cînd s-a terminat al doilea război mondial, ne-am putut folosi din nou de mașina noastră, pe care o

cumpărasem în '38, deoarece mașina răposatului Galuser era într-adevăr cam demodată, și așa s-a întâmplat că răposatul Albertchen a început să mă plimbe din nou cu Buickul. Am făcut chiar o plimbare pînă la Ascona¹, peste Tamaro, și văzînd cît de mult îi plăcea să se plimbe, m-am gîndit să-l las să meargă iar la Zürich, cu Buickul n-ar fi atît de periculos, căci trebuind să conducă atent n-ar mai auzi nici un glas din cer, așa că, devotat și cumsecade cum era, l-am lăsat să plece din nou cu ouă la sora mea și, uneori, și cu cîte un iepure de casă. Dar o dată, din nefericire, s-a întors iar după miezul nopții. M-am dus imediat în garaj; am presimțit de îndată că s-a întâmplat ceva, fiindcă, pe neașteptate, în ultima vreme începuse să ia mereu trufe din bombonieră, și într-adevăr l-am găsit pe răposatul Albertchen spălînd interiorul mașinii, mînjit tot de sînge. „Albertchen, i-am spus cu toată gravitatea, ai omorît iar o fată.“ „Mami, mi-a răspuns el, liniștește-te, nu în cantonul Sankt Gallen, ci în cantonul Schwyz, așa a vrut glasul din cer, fetița era îmbrăcată tot în rochiță roșie și avea codițe blonde.“ Dar eu nu m-am liniștit; am fost mai aspră cu el decît prima oară; am devenit aproape furioasă. Timp de o săptămînă nu l-am lăsat să ia Buickul și m-am gîndit să mă duc și la sfinția-sa preotul Beck, eram hotărîtă; dar sora mea s-ar fi bucurat prea mult, n-o puteam face, așa că l-am supravegheat pe răposatul Albertchen și

¹ Localitate climaterică elvețiană pe malul lui Lago Maggiore.

mai de aproape și timp de doi ani a mers foarte bine, pînă ce a făcut-o din nou, fiindcă trebuia să asculte de glasul din cer; răposatul Albertchen era zdrobit și a plîns, iar eu mi-am dat seama îndată, după lipsa trufelor din bombonieră. Fetița era din cantonul Zürich, tot cu rochiță roșie și codițe blonde, de necrezut cu cîtă lipsă de prevedere își îmbracă mamele copiii.

— N-o chema Gritli Moser pe fetiță?

— O chema Gritli, iar pe cele dinaintea ei, Sonia și Eveli, mi-a răspuns bătrîna doamnă. Le-am reținut numele; dar lui Albertchen i-a mers tot mai rău cu sănătatea, începuse să devină tot mai neglijent, trebuia să-i repet de cîte zece ori un lucru, trebuia să-l ocărască ziua-ntreagă, ca pe un băicțaș, și prin anul '49 sau '50, nu-mi amintesc bine, la cîteva luni după întîmplarea cu Gritli, a început iar să fie neliniștit și împrăștiat; nici cotețul găinilor nu-l mai ținea curat, găinile cotcodăceau ca sălbatic, fiindcă nu le mai pregătea mîncarea cum trebuia și pleca mereu la drum cu Buickul nostru, după-amieze întregi, spunea că se duce doar să hoinărească, dar, dintr-o dată, am observat că iarăși lipsesc trufe din bombonieră. Atunci l-am pîndit, și cînd s-a strecurat în odaia de zi, l-am văzut pe răposatul Albertchen cum și-a vîrît briciul în buzunar, ca pe un toc rezervor, drept care m-am dus la el și i-am spus: „Albertchen, ai găsit iar o fetiță“. „Glasul din cer, mami, lasă-mă te rog, numai de data asta, porunca din cer e

poruncă, și fetița poartă rochiță roșie și are codițe blonde.“ „Nu te pot lăsa, Albertchen, i-am spus eu severă, unde e fetița?“ „Nu e departe de aici, la o stație de benzină, mi-a răspuns răposatul Albertchen, te rog, te rog, mami, lasă-mă să ascult îndemnul glasului.“ I-am spus energic: „Albertchen, nu se poate, mi-ai făgăduit, du-te imediat și curăță cotețul găinilor și dă-le să mănince cum se cuvine“. Atunci răposatul Albertchen s-a înfuriat, pentru întâia oară în căsnicia noastră, altminteri atît de armonioasă, mi-a strigat că nu e decît servitorul meu — atît de bolnav era — și a pornit în goană cu trufele și cu briciul spre Buick, iar la un sfert de oră după aceea mi s-a telefonat că s-a izbit de un camion și că a murit; a venit sfinția-sa preotul Beck și sergentul Bühler, acesta, mai cu seamă, a fost foarte delicat, drept care am lăsat moștenire poliției din Cuera cinci mii de franci, iar alte cinci mii poliției din Zürich, pentru că am acolo casa, pe Freiestrasse; și bineînțeles, a venit și sora mea cu șoferul ei, pentru a mă supăra — mi-au stricat toată înmormîntarea.

Mă uitam țintă la bătrînă. Din fericire promisem și donația pe care o tot așteptasem. Se părea că trebuia să fiu batjocorit în chip cu totul deosebit.

Dar în cele din urmă a sosit profesorul, cu un medic și două surori; am fost rugați să ieșim și mi-am luat rămas bun de la doamna Schrott.

— Rămîneți cu bine, i-am spus stingherit și fără să mă gîndesc, mînat doar de dorința de a pleca de acolo cît mai repede cu putință.

Doamna Schrott a început să chicotească, iar profesorul m-a măsurat într-un mod ciudat; scena era penibilă; am ajuns pe coridor, fericit să părăsesc în sfîrșit pe bătrîna, pe preot, întreaga companie.

Pretutindeni apăruseră vizitatori cu pachete și flori și mirosea a spital. Am pornit în grabă mare. Ieșirea era prin apropiere, doream să ajung cît mai repede în parc. Dar iată, un bărbat impozant, cu pălărie tare, cu obraz rotosel de copil, îmbrăcat în costum de sărbătoare, de culoare închisă, împingea într-un cărucior o femeie zbîrcită, ce tremura. Bătrîna seculară, în haină de nurci, avea flori în brațe, buchete uriașe. Era, poate, sora de nouăzeci și nouă de ani, cu șoferul ei, ce știam eu? I-am urmărit cu o privire înspăimîntată, pînă ce au dispărut în clinica particulară; apoi aproape că am început să alerg, m-am năpustit afară și apoi prin parc, pe lîngă bolnavi în scaune cu roțile, convalescenți, vizitatori și mi-am revenit într-o oarecare măsură abia la „Kronenhalle“. La supă cu găluști de ficat.

De la „Kronenhalle“ am plecat imediat la Cuera. Din nefericire a trebuit să-mi iau cu mine soția și fiica, era duminică, le făgăduisem să petrec cu ele după-amiaza și nu voiam să dau explicații. Mergeam cu viteză nereglementară, fără să scot un cuvînt — poate că mai

izbuteam să salvez ceva. Totuși familia mea, în mașină, în fața stației de benzină, n-a trebuit să aștepte prea mult. În cârciumă era o vînzoleală nebună. Annemarie tocmai se întorsese de la casa de corecție; mișuna de indivizi dubioși; deși era frig, Matthäi ședea pe banca lui, îmbrăcat în salopeta de mecanic, fuma un chiștoc de țigară și duhnea a absint. M-am așezat alături, relatîndu-i totul în cîteva cuvinte. Nu mai era nimic de făcut. Părea că nici nu mă ascultă; am rămas o clipă nehotărît, apoi m-am urcat în Opel-Kapitănul meu și m-am îndreptat spre Cuera; familia era nerăbdătoare, flămîndă.

— Nu era Matthäi? m-a întrebat soția care, ca de obicei, habar n-avea de nimic.

— Ba da.

— Gredeam că-i în Iordania, mi-a spus.

— N-a plecat, draga mea.

La Cuera ne-a fost greu să parcăm. Cofetăria era arhiplină, numai lume din Zürich, care-și umplea aici stomacul, transpira, apoi copii care strigau; am găsit totuși loc și am comandat ceai și prăjituri. Dar soția mea a chemat înapoi fata care ne servea.

— Domnișoară, te rog și două sute de grame de trufe.

Și s-a mirat apoi văzînd că nu vreau să gust din ele. Pentru nimic în lume.

Și acum, domnul meu, poți să faci ce dorești cu relatarea asta. Emma, te rog, plata.

Format: 32/70×90. Nr. de coli: 4,75.
Tiparul executat sub cda. 183/1990, la
Întreprinderea Poligrafică „Crișana”,
Oradea, str. L. Sălăjan nr. 105.

Celia Maynor